

Alexandri Lycopolitani Contra
Manichaei opiniones
disputatio (Ed. stereotypa ed.
primae) ed. Augustus
Brinkmann

Alexandre de Lycopolis. Alexandri Lycopolitani Contra Manichaei opiniones disputatio (Ed. stereotypa ed. primae) ed. Augustus Brinkmann. 1895.

1/ Les contenus accessibles sur le site Gallica sont pour la plupart des reproductions numériques d'oeuvres tombées dans le domaine public provenant des collections de la BnF. Leur réutilisation s'inscrit dans le cadre de la loi n°78-753 du 17 juillet 1978 :

- La réutilisation non commerciale de ces contenus est libre et gratuite dans le respect de la législation en vigueur et notamment du maintien de la mention de source.
- La réutilisation commerciale de ces contenus est payante et fait l'objet d'une licence. Est entendue par réutilisation commerciale la revente de contenus sous forme de produits élaborés ou de fourniture de service.

[CLIQUER ICI POUR ACCÉDER AUX TARIFS ET À LA LICENCE](#)

2/ Les contenus de Gallica sont la propriété de la BnF au sens de l'article L.2112-1 du code général de la propriété des personnes publiques.

3/ Quelques contenus sont soumis à un régime de réutilisation particulier. Il s'agit :

- des reproductions de documents protégés par un droit d'auteur appartenant à un tiers. Ces documents ne peuvent être réutilisés, sauf dans le cadre de la copie privée, sans l'autorisation préalable du titulaire des droits.
- des reproductions de documents conservés dans les bibliothèques ou autres institutions partenaires. Ceux-ci sont signalés par la mention Source gallica.BnF.fr / Bibliothèque municipale de ... (ou autre partenaire). L'utilisateur est invité à s'informer auprès de ces bibliothèques de leurs conditions de réutilisation.

4/ Gallica constitue une base de données, dont la BnF est le producteur, protégée au sens des articles L341-1 et suivants du code de la propriété intellectuelle.

5/ Les présentes conditions d'utilisation des contenus de Gallica sont régies par la loi française. En cas de réutilisation prévue dans un autre pays, il appartient à chaque utilisateur de vérifier la conformité de son projet avec le droit de ce pays.

6/ L'utilisateur s'engage à respecter les présentes conditions d'utilisation ainsi que la législation en vigueur, notamment en matière de propriété intellectuelle. En cas de non respect de ces dispositions, il est notamment passible d'une amende prévue par la loi du 17 juillet 1978.

7/ Pour obtenir un document de Gallica en haute définition, contacter reutilisationcommerciale@bnf.fr.

BIBLIOTHECA
SCRIPTORVM GRAECORVM ET ROMANORVM
TEVBNERIANA

ALEXANDER
LYCOPOLITANVS

EDIDIT
A. BRINKMANN

STVTGARDIAE IN AEDIBVS B. G. TEVBNERI

ALEXANDRI LYCOPOLITANI

CONTRA
MANICHAEI OPINIONES
DISPUTATIO

EDIDIT

AUGUSTUS BRINKMANN

EDITIO STEREOTYPA
EDITIONIS PRIMAE (MDCCCXCV)

STVTGARDIAE IN AEDIBVS B. G. TEVBNERI MCMLXXXIX

CIP-Titelaufnahme der Deutschen Bibliothek
Alexander <Lycopolitanus>:
[Contra Manichaei opiniones disputatio]
Alexandri Lycopolitani contra Manichaei opiniones disputatio /
ed. Augustus Brinkmann. — Ed. stereotypa ed. 1. — Stutgardiae :
Teubner, 1989
(Bibliotheca scriptorum Graecorum et Romanorum Teubneriana)
ISBN 3-519-01024-0
NE: Brinkmann, August [Hrsg.]

Das Werk einschließlich aller seiner Teile ist urheberrechtlich geschützt. Jede
Verwertung außerhalb der engen Grenzen des Urheberrechtsgesetzes ist ohne
Zustimmung des Verlages unzulässig und strafbar. Das gilt besonders für Vervielfältigungen, Übersetzungen, Mikroverfilmungen und die Einspeicherung und Verarbeitung in elektronischen Systemen.

© B. G. Teubner Stuttgart 1989

Printed in Germany

Druck und Bindung: Präzis-Druck GmbH, Karlsruhe

Alexandri Lycopolitani philosophi Platonici contra Manichaei opiniones disputatio, in vastis patrum bibliothecarum armariis abscondita magis quam condita, non uno nomine videtur mihi digna esse, quae tandem aliquando in lucem proferatur suoque loco reponatur. Nam si verum est, quod est profecto, inde ab exeunte sacculo p. Chr. n. tertio tres quam maxime inter se certasse rationes atque disciplinas, Christianorum Platoniorum Manichaeorum, vel ideo memorabilis est hic libellus, quod praeter Simplicii ab explicandis Epicteti sententiis paullulum egredientis commentatiunculam earum controversiarum, quales Platoniciis erant cum Manichaeis, unicum superest monumentum. Praeterea non modo omnibus qui extant ceteris eiusdem argumenti libris est vetustior, sed etiam haud pauca continet, quae ad illorum placita obscura valde nec satis explorata accuratius cognoscenda meliusque intellegenda vel maximi sint momenti. Denique ut alia mittam quae scitu digna insunt velut Zenonis Citiensis sententia adhuc neglecta, nescio an eo abunde commendetur libellus, quod quales tum cum scriptus est res Christianorum visae sint multis certe veterum deorum cultoribus clare evidenterque ostendit. Quam ob rem denuo eum edere atque iam ad archetypi codicis fidem recensere operae pretium esse duxi.

Omnes quotquot in bibliothecis asservantur huius commentationis libri manu scripti ut vetustate et virtute longe superat ita parens quoque est atque fons omnium bibliothecae Laurentianae plutei IX codex 23 Mediceus (M). Duae autem eius sunt partes quattuor foliis vacuis insertis distinctae, quae — sive membranae genus sive scribendi rationem sive librorum quos continent argumenta spectas — adeo inter se discrepant, ut duos diversae naturae diversaeque originis codices invita Minerva consutos esse pateat. In priore quae insunt indicavit Bandini catal. cod. gr. bibl. Laur. I p. 427 sqq., alter quem solum spectamus haec complectitur scripta:

- 1) fol. 168 *Hominis nescio cuius versus senarii ut apparet [et ex ipsis et] ex litteris quibusdam summo margini recentius adiectis ac semirecisis εἰς τὸν Βασίλειον βασιλέα in Basilium imperatorem. Horum initium desideratur avulsa videlicet pagina versus LX — ut ex eorum qui supersunt numeratione marginali colligitur — continente. Qui igitur erant olim versus CCXXXI propter memoratam iacturam reliqui sunt CLXXI.*¹⁾
- 2) fol. 170 *Λιδύμου κατὰ Μανιχαίων.* Titulus paullo recentiore ut videtur manu minio, cuius praeterea nullum toto codice vestigium, in summo margine additus est. Igitur hoc quoque loco aut unum aut plura interciderunt folia.²⁾

---

1) Bandini l. c. I p. 430.

2) Ita fit ut adversariorum nomen omnino non commemoretur. Adest tamen subscriptio ab ipso codicis librario

- 3) fol. 179 Ἀλεξάνδρου Ἀνκοπολίτου ἐπιστρέψαντος
ἐξ ἐθνῶν πρὸς τὰς Μανιχαίου δόξας.
- 4) fol. 193 Μεθοδίου περὶ τοῦ ἀντεξουσίου libri
fragmentum. Fol. 197 desinit codex in verbis καὶ
ναοὺς οὐκ ἐκ ναῶν (p. 21, 9 ed. Bonwetsch.), quae
olim sequebantur folia abscissa sunt et deper-
dita.

Exarata haec sunt accuratissime et elegantissime in membranae tenuis levis splendidae foliis altis 340 mm. latis 242 mm. (quorum quae litteris occupatur pars alta est 286 mm. lata 181 mm.) litteratura minuscule quam dicunt vetustissima, qualis erat saeculo IX et X ineunte: litterae grandes (c. 3 mm.) supra lineas membranae impressas (sunt autem XXX in unaquaque pagina) positae sunt omnes, minusculis nullae intermixtae sunt maiusculae, spiritus formas habent rectiangularas. ἰ ἀνεκφώνητον semper deest, accentus quoque et spiritus saepe omittuntur, in ῆ voce saepissime. Correctiones, quae perpaucae inveniuntur, omnes sunt ipsius librarii. Dolendum vero est notas quibus fasciculorum ordo indicetur foliis ad mensuram alterius codicis recisis non comparere.

Ex hoc igitur codice, quo tempore iam qualem nunc esse aegre ferimus mutilatus et truncatus erat,

---

exarata. — Editus est hic libellus a Combefisio in auctario novissimo bibl. patrum post Alexandrum Lycop. et a Basnagio in thesauro monum. eccles. et hist. sive Canisii lectt. antiq. tomo I p. 204 sqq. Et Gallandium (t. V) et Migneum (t. XXXIX) Combefisii editionem Basnagianae aliquanto accuratiori prae-
tulisse vix est quod mireris.

sive ipso sive apographis ceteri qui mihi innotuerunt descripti sunt ad unum omnes.¹⁾ Sunt autem hi:

- 1) Ottobonianus graec. 194 chart. saec. XV vel XVI, olim *ex codicibus Ioannis Angeli ducis ab Altaemps*, continens Didymum, Alexandrum, Methodii fragmentum (desin. in verbis *ὅν ἐκ τῶν* sicut est in cod. Mediceo), alia multa.
- 2) Vindobonensis theol. graec. LII (secundum Nesselium, sec. Lambeceum CXCH) chart. saec. XVI, ab eodem librario scriptus a quo cod. XLIV (Didymus) et XLIX (Methodii fragm. Mediceum, cf. Bonwetsch *Methodius von Olympus* p. XV) et cum his antea Sambuci († 1584), dein Sebastiani Tengenagelii († 1636).
- 3) Barberinianus III 81 chart. 'saec. XVI vel XVII'. Insunt 1. *Alexander Lycopolita contra Manichaeos, item fragmentum ex libro Iosephi contra gentes* (= Hippolyti opp. ed. Lagard. p. 68 sqq.) — *ex antiquissimo msto Mediceo.*²⁾ 2. *Didymus*

---

1) Id ita esse vel ex brevi quam propono illorum codicum enumeratione satis opinor perspicietur. Uniuscuiusque locos aliquot idoneos insigni in me voluntate H. Rabe alique amici inspexerunt, qui quae ad me rettulerunt omnem tollunt dubitationem.

2) In librorum indice bibl. Barberiniana praeterea adnotatur *eruit Holstenius* ibidemque legitur *in opusculo S. Methodii de libero arbitrio lectiones variantes erutae ab Holstenio ex antiquissimo msto Mediceo*. Licet igitur hunc codicem appellare Holstenianum. Holstenius iam in 'iudicio de libris optimis . . . bibl. Mediceae' a. 1640 confecto (v. Lilienthal select. hist. et litter. Regim. 1715 p. 94) scripserat *Alexander Lycop. nec graece nec latine hactenus prodiiit*. In indice librorum

c. Manichaeos. Subiunguntur in fine emendationes ad libros S. Methodii περὶ ἀντεξουσίον ex eodem codice excerpti. 3. 'Origenis' q. f. philosophumena aliaque multa, ut ex notulis adscriptis apparet, maximam partem e codicibus Mediceis descripta, in his Anastasii Sinaitae 'de homine ad imaginem dei facto' libri III.

- 4) Barberinianus IV 78 chart. saec. XVII, continens 'Origenis' philosoph., Didymum, Alexandrum, 'Iosephi' fragm., Anastasii Sinaitae libros III.
- 5) Vaticanus graec. 1942 chart. saec. XVII initio mutilus, continens praeter Theodori Lascaris imperatoris scripta theologica Didymum, Alexandrum, 'Iosephi' fragmentum. Exaratus videtur esse manu Laur. Portii bibliothecae Vaticanae scriptoris graeci. Et hunc codicem et Barberinianum IV 78 ex Holsteniano descriptos esse vel ex paucis iis quae comperta habeo satis apparet.¹⁾
- 6) Parisinus suppl. graec. 270 chart. saec. XVII

---

philos. Holstenii (v. Morhof Polyhistor. l. I c. 7 p. 67) postremus commemoratur Alexander Lycopolitanus.

1) Haec tria attulisse satis habeo. Exhibent editionis huius p. 19, 13:

Med.	Barb. III 81	Barb. IV 78	Vat.
ἀπόκρισις	ἀσύνκρισις	ἀσύνκρισις	ἀσύνγκρισις

p. 19, 18:

μεμειῶσθαι γοῦν	μ. γ' οὖν (sed ita corr. ut νῦν legi possit)	μ. νῦν	μ. γ' οὖν

p. 19, 19:

παύσηται	παύσεται	παύσεται	παύσεται.

miscell. Ermerici Bigotii († 1689) manu exaratus, foll. 187^r—196^v Alexandrum continens.¹⁾

7) Berolinensis i. Spanhemianorum vol. LI foll. 30—40. Alexandri libello haec subscripta sunt: *absolvi describere Florentiae 7. Sept. 1661. Volumen hoc in bibl. Medic. plut. IX no. 23.*²⁾

8) Ab. Selleri codex, cuius mentio fit in 'catalogo librorum mss. Angliae et Hiberniae' (Oxon. 1697 vol. II p. 96), ubi nunc asservaretur, non contigit eruere.³⁾

Licet igitur ad scriptoris verba restituenda omnes hi codices nullius sint pretii, id tamen indicant, quanti aestimatus sit ille a saeculi XVI et XVII viris doctis, velut Sambuco Holstenio Bigotio Spanhemio Sellero. In eodem numero habendi sunt Leo Allatius, Alexander Morus, Ernestus Grabe. Inter Grabii († 1711) enim adversaria in bibliotheca Bodleiana asservata extat *Alexandri Lycopolitae editio Combefisii, tomo 2 Auctar. Noviss. collata cum alio apographo MS. e cod. MS. in*

---

1) Cf. H. Omont *Inventaire sommaire du suppl. grec indic. v. Bigot*. De huius hominis studiis nonnulla dixit C. B. Hase in comm. de Laurentio Lydo (p. XXIV ed. Bonn.).

2) Commemorat hunc 'Spanhemii codicem' Io. Christ. Wolf in epistulis ad Lacrozium datis (thes. epist. Lacrozianarum ed. Uhlius Lips. 1743 vol. II p. 229 et 186).

3) Non extare videtur in bibliothecis Oxoniens., Cantabrig., musei Britannici. De Sellero cf. *Abednego Seller by Rev. J. S. Dudge, Plymouth 1886* et *Remarks and collections of Thomas Hearne edited by C. E. Doble, Oxford 1885*. Quibus ex libris cognoscitur ipsum a. 1705 Londini mortuum eiusque librorum maximam partem tunc esse divenditam.

*Biblioth. Medic. Plut. IX. num. 23.*¹⁾ Alexander autem Morus († 1670) in 'notis ad quaedam loca novi foederis' (Paris. 1668 p. 243)²⁾ duos ex initio libelli adfert locos, quos, cum in isto opere bibliothecae Laurentianae potissimum utatur copiis, codici Mediceo debere existimandus est. Leo denique Allatius primus quod sciam Alexandrum sese editurum esse publice pollicitus est. Etenim ut erat sive ad exaggerandum immodice sive ad petulanter vituperandum prompta semper lingua, in 'notis et collectaneis in S. Eustathii commentarium in hexaemeron' (Lugdun. 1629 p. 30) *Christianorum philosophiam ait simplicem eiusque causam eruditissimus et φιλοσοφικώτατος Alexander Lycopolita libello vere aureo*³⁾ *contra Manichaeos disertissimis verbis explicat, quem iam paramus commoditati publicae edendum.* Ipse dein exordium (usque ad verba *Πάρος τοῦνομα* p. 4, 17 ed. huius) et paullo post duos alios locos apposuit (p. 36). Codice autem usus est aut Vaticano gr. 1942 Portii apographo aut Ottoboniano gr. 194 olim Altempsiano, ex quo Methodii de libero arbitrio dialogi fragmentum se descriptum habere ipse

---

1) Cf. Coxii catal. codd. mss. bibliothecae Bodleianae I p. 864.

2) Primum editae sunt Mori notae Londini 1661, v. E. Rohde mus. Rhen. XXXII p. 332.

3) Longe aliter Valesius, de quo Combefis p. 2: 'offendit tamen tum Aegyptiacae phrasim perperitate tum scribae imperitia Virum nostra aetate Graeca litteratura singularem atque amicum, Henricum Valesium, ut nec lectionem patienter tulerit, cum ei quoque Bigotius copiam fecisset sui exemplaris'.

narrat 'de Methodiorum scriptis diatribae' (Romae 1656) p. 339 sq.

Editus tandem est ad fidem — si dis placet — apographi Bigotiani¹⁾ a Francisco Combefis in 'bibliothecae graecorum patrum auctarii novissimi' parte altera Parisiis a. 1672, horum studiorum saeculo aureo. Sed quod editor in 'prolusione' librariorum neglegentiam conquestus de sua ipsius opera praedicat *factum tamen spero (amice lector) ut qua insudavi opera, omnem tibi prope refixerim* [sic], *ac quibus haereas pauca reliquerim*, id longe secus se habere inspecto Bigotii codice facile apparuit. Ipsius enim editoris sana temptantis, depravata etiam magis corrumpentis, cum singula aliquotiens verba tum tota nonnumquam enuntiata omittentis socordia et praepropera festinatione effectum est, ut libellus innumeris mendis inquinatus ex parte intellegi omnino non posset hominesque et docti et sagaces haud raro in ridiculos errores inducerentur.²⁾

Versio latina a Combefisio curata repetita est in 'maximae bibliothecae veterum patrum' supplementi sive tomi XXVII parte altera p. 459—465 (Lugd. 1677). Et Graeca et Latina Combefisii in 'veterum patrum bibliothecam' recepit Gallandius t. IV p. 73sq. (Venet. 1768). Hanc rursus editionem inter patres graecos t. XVIII p. 411sq. (Paris. 1857) iteravit Migne, nisi

---

1) I. cod. Paris. suppl. graec. 270, cf. supra p. VII sq.. Bigotium *exemplar suum a Luca Holstenio magno munere accepisse* dicit Combefis. Cave tamen credas descriptum id esse ex Holstenii cod. Barber. III 81 vel apographo eius aliquo.

2) V. exempli gratia Ferd. Chr. Baur *das Manichaeische Religionssystem* (Tubingae 1831) p. 238 adn. 18.

quod typographorum errores aliquot sane apertos sustulit totamque disputationem in capita discripsit vel potius capitibus iam a Combesio discriptis ex ordine numerorum notas addidit. Quo munere tam strenue functi sunt ut non raro sententiarum ordo ineptissime divideretur uniusque enuntiati membra diversis capitibus tribuerentur.

Quae cum ita sint, in primis meum esse duxi exemplar Mediceum cum fide et religione exprimendo sordes priorum editionum abstergere. Quod ut mihi licuerit, laetus gratusque Henrico Rostagno nunc Florentino acceptum refero, qui aestivis a. 1892 mensibus meum codicis Vindobonensis apographum cum Mediceo contulit officiosissime.¹⁾ A nobilis autem huius libri lectione non recedendum existimavi, nisi loci aperte corrupti ea praesto esse videretur emendatio, qua et sententiae plane satisfaceret et quo modo ortum esset mendum facile dispiceretur. In libello quamvis parvo non omnes sublatas esse difficultates et corruptelas et ipse video nec scio an duplici liceat excusatione uti: neque enim obliviscendum est de eo agi philosopho qui contra fabulas atque somnia argumentis pugnet et ratiocinatione; neque post Combesium, qui pauca eaque leviter sanavit, quisquam quantum scio inventus est, qui ei emendando operam et laborem vellet impendere.²⁾

---

1) De locis nonnullis dubitantem me postea certiore fecit Georgius Karo.

2) Cum mea causa libellum perlegissent Franciscus Buecheler et Hermannus Usener egregias aliquot emendationes mecum communicarunt.

De scriptore praeter ea quae ex ipsius libro eiusque titulo cognoscuntur nihil memoriae traditum est, nisi quod apud Photium *contra Manich.* I 11 praecipuos Manichaeorum adversarios enumerantem vocatur ὁ τῆς πόλεως Ἀντων Ἀλέξανδρος τοὺς ἀρχιερατικοὺς ἐγκειρισμένους νόμους. Sed quo pauciora sciebantur, eo facilius licebat comminisci. Sic eum veterum deorum cultu relicto aliquantum Manichaeorum disciplinae sese applicasse priusquam ad Christi religionem converteret multi sunt qui narrent. Quam in opinionem adducti sunt verbis libello inscriptis *A. A. ἐπιστρέψαντος ἐξ ἐθνῶν πρὸς τὰς Μανιχαίου δόξας* prave intellectis maleque inter se coniunctis — aptiorem enim nullum excogitari posse eius indicem quam *πρὸς τὰς Μανιχαίου δόξας* in propatulo est. Hos igitur merito deridemus. Sed ne Christianum quidem eum fuisse postquam breviter monuit Tillemont *Mémoires pour servir à l'histoire ecclésiastique* IV 409 ed. II (Paris. 1701), Beausobre *Histoire critique de Maniché et du Manichéisme* (Amstelod. 1734) I 236 sqq., vir sobrii re vera iudicii, argumentis evicit potentissimis suoque iudicio comprobavit Ferd. Chr. Baur *das Manichäische Religionssystem* (Tubing. 1831) p. 7 adn. 6. . Nihilo tamen setius sibi vindicare eum non desiere homines litteris ecclesiasticis docti. Verum quid sit, qui libellum perlegit eum non potest latere. Ut brevi praecidam: Platonis disciplinam professus non Manichaeorum modo strenuus extitit adversarius, sed Christianae quoque 'philosophiae' iudex severus sane nec tamen infensus. Postea autem ad Christianam fidem eum convertisse quicumque verbis *A. A. ἐπιστρέψαντος ἐξ ἐθνῶν* libello

praefixis memoriae tradere voluit, vereor ne ei non maior sit fides quam Photio vel archiepiscopum eum fuisse aperto errore adfirmanti.

Difficilius est quo tempore scripserit Alexander definire et quasi terminis circumscribere. Neque vero si deest spes ad certum id redigendi, idcirco cum Tillemontio et Bellesobrio desperandum. Immo proficiscendum est ab ipsius verbis (v. infra p. 4, 16): καὶ οὐ πάλαι μὲν ἐπεπόλασεν ἡ τούτου (i. τοῦ Μανιχαίου) καινοτομία, πρῶτός γέ τις Πάππος τοῦνομα πρὸς ἡμᾶς ἐγένετο τῆς τοῦ ἀνδρὸς δόξης ἐξηγητῆς καὶ μετὰ τοῦτον Θωμᾶς καὶ τινες ἕτεροι μετ' αὐτούς . . . . τοιάδε οὖν τις φήμη τῆς ἐκείνου δόξης ἀπὸ τῶν γνωρίμων τοῦ ἀνδρὸς ἀφίκετο πρὸς ἡμᾶς. Quibuscum haec coniungenda sunt (p. 8, 12): ἐγὼ δὲ ὥς μὲν ταῦτα οὐχ ἱκανὰ ψυχαγωγῆσαι τοὺς ἀβασανίστως τὸν λόγον προσειμένους οὐκ ἂν εἴποιμι, ὅπου γε καὶ τινὰς τῶν συνεσχολακόντων ἡμῖν ἐν τῷ φιλοσοφεῖν (Alexandriae opinor) μετέστησεν ἡ τοιαύτη ἀπάτη τῶν λόγων πρὸς ἑαυτήν. Quae qui animo non praeoccupato perpenderit, quin sua ipsius memoria primos illos Manichaei apostolos — quorum ne nomina quidem ignorat — in patriam suam migrasse scriptor voluerit intellegi, vix potest dubitare. Atque ipsum iam sectae auctorem ut quam latissime novam doctrinam propagarent discipulos in diversas orbis terrarum partes dimisisse memoriae proditur¹⁾ fidemque faciunt etiam epistularum

1) Testes graviores adfert G. Fluegel *Mani, seine Lehre und seine Schriften* (Lips. 1862) p. 174. Thomam illum non diversum esse ab eo, qui in 'actis disputationis Archelai et Manetis' (Routh reliq. sacr. V² p. 191) *partes Aegypti voluisse*

eius reliquiae.¹⁾ Sub finem igitur saeculi III²⁾ in Aegypto, ubi illa postea longe lateque fluxit, apud gentem religionibus et superstitionibus deditissimam a pluribus tradita esse illius praecepta non est quod negemus, utique si meminerimus iam Diocletianum gravissime in eos consuli (edicto Alexandriae dato, v. cod. Gregor. XIV 4 p.44* sqq. Haenel.) iussisse. Ex quo effici videtur scripsisse Alexandrum, si minus exeunte saeculo tertio, priore certe quarti parte; ultra eius aetatem protrudere non licet.³⁾

---

occupare dicitur et in sollemni execrationis formula Manichaeis convertentibus praescripta (v. patrum apostol. opp. ed. a I. B. Cotelerio I² p. 545 et Iac. Tollii insign. itinerarii Italici [Traiect. 1696] p. 144 et Goar ritual. graec. p. 885) in praecipuis Manetis discipulis numeratur — id quod plerique sumpserunt —, propter hominum Thomae nomen ferentium multitudinem affirmare non ausim. Accedit quod alio loco (act. Arch. p. 70) in Syriam, alio (Epiphan. haeres. LXVI 12, cf. Theodoret. haeret. fab. I 26) in Iudaeam migrasse fertur. Multo etiam veri dissimilior est eorum opinatio (cf. Wesseling probabil. cap. 28 p. 249 et Beausobre l. c. I p. 77), qui Papum eundem esse voluerunt cum Paapide in eadem illa formula commemorato. Παᾶπυς enim nomen Aegyptium ab Apide ductum est, Πάπος — vel potius Παπαῖς aut Πάππος, nam Πάπος nihili est — plane diversum. Kessler *Mani. Forschungen über die Manichaeische Religion* I (Berol. 1889) p. 43 et 219 ita omnia miscet ut legentem corripiat vertigo praerupta cernentis.

1) Cf. Kessler l. c. p. 213 sqq. Apud Abulfaragium LXXVI epistulae enumerantur.

2) De Manetis vitae temporibus v. Th. Noeldeke *Geschichte der Perser und Araber zur Zeit der Sasaniden aus der arab. Chronik des Tabari* (Lugd. 1879) p. 47, 5.

3) Vide quo modo a. 376 locutus sit Epiphanius (haeres. LXVI 12): οὐκ ἔστι γὰρ ἀρχαῖζουσα ἡ αἵρεσις, καὶ οἱ συντετυχη-

Eodem ni fallor redeunt quae de rebus Christianorum narrat et initio et p. 24. Nam de triumphante eum ecclesia ista dicturum fuisse vix mihi persuaserim. Et cum ne eo quidem tempore, quo opprimebatur fides Christiana ut ultimis Diocletiani et qui insecuti sunt annis, talia scribi potuisse quispiam crediderit, aut ad ea ducimur tempora quae persecutioni quam vocant Diocletiani antecesserunt¹⁾ aut quae eam subsequuta sunt. Sed quicquid de hac re statuatur, e re erit meminisse haud magno spatio eum afuisse ab iis temporibus, quibus Plotinus, eius forsitan popularis, gnosticorum doctrinam impugnavit²⁾ magistrique ductu et auspiciis discipuli in novos hostes signa intulerunt³⁾, etiam breviori autem ab ea aetate, qua cum alii multi (v. Lactant. div. inst. V 4) tum Porphyrius⁴⁾, flos et

---

νότες τοῦ προειρημένου Ἑρμεία, μαθητῇ ὄντι τοῦ Μάνη, ἡμῖν τὰ κατ' αὐτὸν διηγέσαντο. At non solum Hermiae nomen verum etiam τὰ κατὰ τὸν Μάνην ex libris maximeque ex actis Archelai sumpsit.

1) Egregie concinunt cum Alexandri verbis quae Eusebius hist. eccl. VIII 1, 5 de huius aetatis moribus Christianorum narrat: ὡς δὲ ἐκ τῆς ἐπὶ πλέον ἐλευθερίας ἐπὶ χαννότητι καὶ νωθρίαν τὰ κατ' ἡμᾶς μετελλάττετο, ἄλλων ἄλλους διαφθονομένων καὶ διαλοιδορουμένων, καὶ μονονουχὶ ἡμῶν αὐτῶν ἑαυτοῖς προσπολεμούντων ὅπλοις, εἰ οὕτω τύχοι, καὶ δόρασι τοῖς διὰ λόγων, ἀρχόντων τε ἄρχουσι προσρηγνύντων καὶ λαῶν ἐπὶ λαοὺς καταστασιαζόντων κτλ.

2) V. Plotin. II 9 (πρὸς τοὺς κακὸν τὸν δημιουργὸν τοῦ κόσμου καὶ τὸν κόσμον κακὸν εἶναι λέγοντας) cl. Porphyrii v. Plotini 16.

3) V. Porphyrii v. Plotini 16.

4) Quatenus Alexandri de religione Christiana iudi-

robur Platoniorum, Christianam fidem evertere conisi sunt. Opera illorum deperdita sunt: ecclesia atroci bello tandem victrix hostilia confregit arma. Qui igitur factum est, ut hic libellus servaretur?

In Mediceo codice superesse vidimus Didymi Alexandrique contra Manichaeos disputationes et Methodii de libero hominis arbitrio dialogi fragmentum. Methodius¹⁾ vero, etsi non cum Manichaeis ei res est, de iis ipsis tamen rebus et copiose et eleganter disserit, de quibus gravissimae fuere hominibus ecclesiasticis cum illis dissensiones et contentiones: de principiis rerum duone sint an unum, de ratione quae intercedat deum inter et materiam, de malo quid sit et unde ortum, et quae sunt eiusdem generis. Non ergo forte fortuna hunc librum illis adglutinatum, sed ratione et consilio cum eis consociatum esse merito iudicabimus. Quid plura? Manu tenemus librorum ut ita dicam antimanichaeorum syllogam, exiguam eam quidem hodie, sed amplioris olim sine dubio corporis frustum.

Praefixum est carmen εἰς τὸν Βασίλειον βασιλέα, cuius hi servati sunt versus:²⁾

61 ὑπεκπροχέων παντὶ σώματος μέρει
ἀπὸ κρατὸς καὶ μέχρι ταρσῶν εὐλόγως.
καὶ μαρτυρεῖ δὲ τοῦτον ὁ Χριστὸς λέγων·

cium consentiat cum Celso et Porphyrio, non fugiet intelligentes.

1) Integrum περὶ ἀντεξουσίον dialogum interpretum Slavonicorum industria servatum una cum fragmentis graecis edidit Bonwetsch *Methodius von Olympus* Erlang. 1892.

2) Describendi laborem Henricus Rostagno et Georgius Karo inter se partiti sunt.

- 65 ἑὺτρον τὸν ἄνδρα Βασίλειον τὸν μέγαν,
 ὃν εὐκλεῶς ἔχρισα τῷ·θείῳ σθένει,
 ἐμοὶ ποθεινὸν ὄντα πρὸς τῇ καρδίᾳ,
 ὥς ὄντα πιστὸν οἰκέτην μου καὶ φίλον,
 ἐμῶν θελητῆν πανσόφων ἐνταλμάτων
 καὶ τρισσοφεγγῶν εὐσεβῶν προσταγμάτων.[?]
 70 Δαυΐδ νέος μὲν εἰς δόμους γεννητόρων,
 μικρὸς δὲ τάξει τῆς ἀδελφικῆς φύτλης,
 μέγας δὲ τῷ βλέποντι κρυπτὰ καρδίας·
 οὐκ εὐδοκεῖ γὰρ σωματῶν εὐρωστίᾳ
 ἀλλ' ἐν φαιναῖς πράττειν θείου βίου·
 75 ἐκ ποιμνίων ἤρθη γὰρ εἰς ἀρχῆς κράτος
 καὶ κρίεται τὸ κρίσμα τῶν ἀνακτόρων.
 ὁ δεσπότης δὲ Βασίλειος, ἡ βάσις,
 ὁ παγκράτιστος τοῦ κράτους ἐπώνυμος,
 ἐγνωσμένος φῶς τῷ θεῷ πρὸ τοῦ τόκου,
 80 ἄμωμος ἀγνὸς ἐστερημένος ψόγου,
 σκεῦος πεφυκὸς ἐκλογῆς σεβασμίας,
 ἐξ ἰδιωτῶν μετριοτάτου γένους
 ἀπραγμόνων τε καὶ σεμνῶν γεννητόρων
 πανευλαβῶν δὲ καὶ πανευσεβεστάτων,
 85 κόσμῳ τ' ἄγνωστος τῷ θεῷ δ' ἐγνωσμένος,
 τὸ θεῖον ὄντως κρίσμα τῆς ἐξουσίας
 μέγαν τε θῶκον τῶν ἀνάκτων τοῦ κράτους
 εἴληφεν ὥς ὢν ἄξιός τῶν ἀξίων.
 δηλοῖ γὰρ ἡμῖν ἡ φερώνυμος φάσις,
 90 ἡ τῷ μεγίστῳ τῶν βροτῶν καθαρσίῳ —|
 βάπτισμ' ὃ δὴ καλοῦμεν, οἱ λελουμένοι —

f.168^v

66 καρδίαν M sed v additum alia manu

69 τρισσοφεγγῶν M

ὑπ' ἀγγέλου δοθεῖσα τῷ κεκληκότι·
 Βασίλειος γὰρ βασιλεὺς προῶτος μέγας
 εὐσυνπάθητος εὐπαρεκτικώτατος,
 95 χρηστὸς γαληνὸς εὐδιάλλακτος μέδων,
 σώφρων δίκαιος ἐγκρατὴς Χριστοῦ φίλος
 καὶ τῶν ἐκείνου πανσόφων προσταγμάτων
 ὅλος τελεστής καὶ πανασφαλῆς φύλαξ.
 εἰ γὰρ τις εἰς ἔννοιαν ἔλθοι τῶν πάλαι
^{XX}
ST100 τὴν τῶν ἀνάκτων ἀξίαν λελογχότων P
 καὶ τὰς ἐκείνων πρακτικὰς θεωρίας
 εἰπεῖν θελήσοι καὶ προδείξαι τῷ λόγῳ,
 ἥττους φανοῦνται τοῦ κρατίστου δεσπότη.
 τοιοῦτος οὐ γὰρ ἐστὶ τῶν πάλαι μέδων
 105 αὐτὸς νέων τε τῶν φοροούντων τὰ στέφη
 ἐν χρηστότητι καὶ θεουργικῷ βίῳ.
 ἔδει μενοῦνγε τὸν κεκαλλωπισμένον
 κλήσει πανόλβῳ τοῦ κράτους τῆς ἀξίας
 ἄμοιρον εἶναι μὴδ' ὅλως τῶν πραγμάτων,
 110 ἐν πράγμασιν γὰρ ἐστὶν ἡ τελειότης.
 λεία βάσις γὰρ εἰκότως παρεσχέθη
 βροτοῖς ἅπασιν ἐκ θεοῦ τοῦ δεσπότη,
 ἐν ᾗ βαδίζων πᾶς τις ἀνθρώπων γένους
 ὑπεκδιδράσκει συμποδῶν προσκομμάτων
 115 τῶν τῇ τραχείᾳ προσπεφυκότων τρίβῳ,
 ἵκται δ' ἰθείᾳ καὶ πανωμάλῳ βάσει
 τῶν παντοδαπῶν ποικίλων χαρισμάτων,
 ὧνπερ παρέσχευεν ἡ χάρις τοῦ πνεύματος.
 τῷ χριστομιμήτῳ δὲ πανσέπτῳ λόγῳ
 120 ταπεινόφρων πέφηνεν ὥς εὐεργέτης, |

---

 116 ἵκται et ἰθεία et ita ubique M

- ἔθνων ὑποούλων τοὺς ἀκαμπεῖς ἀνχένας
 σοβῶν δι' αὐτοῦ καὶ καθαιρῶν εἰς τέλος,
 ἵππειον ἐχθροῦ Χριστοῦ ὥσπερ τὸ θράσος
 πῶλῳ πατάσων εὐτελεστάτῳ γένει.
 125 τῇ προότῃτι πλουσιώτατος πέλει
 πρόσταγμα πληρῶν ἐντολῶν θηγγόρων·
 ἐντεῦθεν αὐτῷ κληροδοτεῖ γῆς τοὺς ὄρους
 ἢ παντάνασσα τοῦ θεοῦ θεσμουργία,
 τὸν μακαρισμὸν τῶν ἀνωτάτω γερῶν
 130 τούτῳ νέμουσα καὶ πορίζουσα κλέος.
 εἰρηνοποιός ἐστιν ὡς ὁ δεσπότης
 Χριστός, τὸ σεπτὸν τῆς θαρχίας σέλας,
 πόρρῳ διώκων τὰς θεοστυγεῖς μάχας
 ὡς κακοποιῶν προσφιλεῖς ἀλαζόνων,
 135 πᾶσιν δὲ πλοῦτον τῆς γαλήνης προσνέμων
 τῆς καλοποιουῦ καὶ πανημερωτάτης·
 υἱὸς δι' αὐτῆς χρηματίζων, ὡς θέμις,
 τοῦ παντάνακτος καὶ θεοῦ καὶ δεσπότου.
 οἴκτου τὰ ρεῖθρα δαψιλῶς ἀναβρύει
 140 νέμων ἅπασιν πλουσίως ὑπηκόοις
 ὑπὲρ τὸ πλῆθος ὑετοῦ σταλαγμαμάτων,
 ἀεννάως βλύξει τε τὰς εὐποιίας
 ὀρμὴν ἔχων ἄπληστον εἰς εὐπραξίαν,
 μή πω κορεννὺς τὴν ἑαυτοῦ καρδίαν
 145 εἰς τὰς προχεύσεις καὶ δόσεις τοῦ χρυσίου
 καὶ τὴν πενήτων ἄπλετον χορηγίαν.
 ὡς ἄλλο μηδὲν εἶπερ ἦν κεκτημένος
 σοφὸν θεοῦ πρόσταγμα, τοῦτο καὶ μόνον

128 Deuteronom. 28

143 ὀρμὴν M

ἱκανὸν ἦν πληξαί τε τοὺς ἐναντίους
^{XX}_{ΞΤΙ} 150 ξενίζον αὐτὰς τὰς ἀσωμάτων φύσεις | P^N
 f.169^v καὶ προξενοῦν τὰ θεῖα τῶν ἀνακτόρων
 κάλλη θεαυγῇ τῶν βροτῶν ὑπέρτερα
 εὐωχίαν τε τὴν διηνεκεστάτην
 ἀκηράτοις ἴκουσιν ἐν διεξόδοις
 155 κρείττω τε πάντων ὠραῖσιν ὁρωμένων
 καὶ τῶν ἀπάντων κοσμικῶν ἀνωτέρων.
 ποῖος τόπος γὰρ οὐ γέμει δωρημάτων
 τῶν τοῦ θεόπτου δεσπότου Βασιλείου;
 πραιτωρίων μὲν οἱ τόποι πεπλησμένοι
 160 πάλαι τε καὶ νῦν καὶ τὸ μέλλον εἰς τέλος
 ἐν ἡμέρᾳ καὶ νυκτὶ βλυζόντων σφόδρα,
 ἄβυσσος ὄντων μηδαμῶς κενομένη·
 καὶ πᾶς τις ἄλλος ἐνδουμένων τόπος
 πλήρης δέδεικται δεσπότου Βασιλείου
 165 τῆς εὐσεβουργοῦ παντελοῦς εὐποιίας·
 καὶ μέγρι πάντων ἐμβόλων τὴν πλουσίαν
 ὑπεκπροτείνει παμφανῶς εὐσπλαγχνίαν.
 πρὸς ταῦτα πάντως εἰκὸς ἐστὶν ἐκφράσαι
 τοὺς ἀγγέλους ἄνωθεν εὐλόγῳ λόγῳ
 170 σαφῶς τὸ ῥητὸν τοῦ πάλαι Κορνηλίου·
 ‘οἱ σοὶ μὲν οἰκτιρμοὶ τε καὶ μέγας τόνος
 τῶν σῶν προσευχῶν ἐν προσώπῳ κυρίου
 εἰς οὐρανὸν προσῆλθον ἀπτέρῳ τάχει
 πρὸς σὴν ἄληστον μνημονευτικὴν χάριν
 175 εἰς τοὺς ἀπείρους καὶ διηνεκεῖς χρόνους
 αἰώνιον μισθὸν τε καὶ σωτηρίαν.’
 ποῖος βροτὸς πόνοις δὲ συμπεφυρμένος

170 Act. apost. 10, 30 sqq.

ἔχων τε θλίψιν ἐκ δυναστῶν τῆς βίας
 ἄρχοντικῇ τε καταδρομῇ δεδμημένος
 180 καὶ τῷ τυράννῳ καὶ σπαρακτικῷ θρόνῳ, | f.171
 εἶτα προσελθὼν τῷ γαληνῷ δεσπότῃ,
 οὐκ εὐθὺς εὗρε τὴν λύσιν τῶν σφαλμάτων
 καὶ τὴν ἄμειψιν ἐνδίκως τῶν πρακτέων;
 τίς τῶν πάλαι γὰρ καὶ νέων ἀνακτόρων
 185 τοιοῦτον ἔσχευεν εὐπρεπέστατον τύπον,
 ὥς πᾶσιν ἄρδην ἐξ ἴσου προστυγχάνειν
 νέοις γέρουσιν ἀστικοῖς τε καὶ ξένοις
 ἄρχοντα καὶ πένητα μὴ διακρίνων,
 καθὼς ἔφησεν ἡ θεοῦ θεσμουργία;
 190 ἄναξι μὲν τοῖς πρόσθεν ὀφρὺς ἦν θρόνους
 τοῖς προσπεσοῦσι μὴ νέμειν τὰς ἐκβάσεις·
 ὁ δ' αὖ ποθητὸς τῷ θεῷ Βασιλῆιος,
 ὁ πανσέβαστος πάγκλυτος στεφηφόρος,
 ἐπὶ ἀνὰ προσέλθοι τις βροτῶν οἰκτρὸς πάνυ,
 195 παραβλέπει μὲν οὐδ' ὄλως τὸν πλησίον,
 κλίνας τὸ οὖς δὲ πᾶσι τοῖς λόγοις τότε
 δίδωσι τὴν αἵτησιν ἐν προθυμίᾳ.
 ἅπαντα ταῦτα Χριστὸς ὁ ζωῆς ἄναξ
 ἐν οὐρανοῖς ἔγραψεν εἰς θεῖον θρόνον·
 200 ^{XX} διὸ κραταιοὶ τοῦ σεμνοῦ Βασιλείου
 τὸ βασίλειον ἐν θεῷ κατὰ κράτος,
 οἶδεν γὰρ οἶδεν ὕψος εἰς φέρειν μέγα
 τοὺς τὴν ἔπαρσιν μὴδ' ὄλως κεκτημένους.
 ἀλλ' ὃ θεουργὲ τῶν ἀπάντων κτισμάτων
 205 ἄναξ ἀνάκτων Χριστὲ φῶς θεοῦ λόγε,

189 Deuteron. 16, 19. Exod. 23, 6

190 ὀφρὺς M

- πατήρ σὺν νῑῶ πνεῦμά τε ζωηφόρον
 τὸν γῆς ἔνακτα, τὸν φοροῦντα τὸ στέφος,
 Βασίλειον τὸν πιστὸν ὄντα σὸν λάτριον
 τῇ δεξιᾷ σου τῇ παναλκιμωτάτῃ
 210 φρούρει φύλαττε καὶ βλάβης πάσης σκέπε |
 f.171^v ὀρωμένων ἐχθρῶν τε καὶ κεκρυμμένων.
 ὁς νῑκος αὐτῷ τῶν ἔθνῶν κατὰ κράτους
 ὑπὲρ τὸ νῑκος δαυϊτικῶν μυριάδων,
 πρόσπονδα δεικνὺς τοῖς ποσὶν τοῦ δεσπότου
 215 ἅπαντα φύλα βαρβάρων κληρουχίας,
 τούτων τροποῦσθαι τὰς φάλαγγας καὶ στίφη
 καὶ τοὺς Μάνεντος μυσταγωγούς καὶ φίλους.
 ἔκτεινον αὐτοῦ τοὺς χρόνους μηκεστάτως
 ὑπὲρ προφήτου Μωσέως τὰς ἐκτάσεις,
 220 διδοὺς ἅπλητον εὐετηρίαν βίου
 καὶ τῆς χαρᾶς πάντεσπνον εὐρυχωρίαν,
 εἰρηνικῶς ἄγειν τε πάντα τὸν χρόνον
 μάχης ἄνευθε καὶ λύπης καὶ φροντίδων,
 ἄτερ δὲ δεινῆς ἐθνικῆς παρουσίας.
 225 σύστειλον ἐχθρῶν τοὺς φθόνους καὶ τοὺς δόλους
 καὶ τοὺς ἐκείνων δυσμενεστάτους λόχους.
 θαυμαστὸν αὐτὸν δεῖξον εἰς ἔθνη λόγε
 ἔχοντα τὴν σὴν ἀπρόσιτον ἐλπίδα
 λιταῖς ἀλήκτοις τῆς παννυμνίου κόρης
 230 τῆς παντανάσεως καὶ πανάγνου παρθένου
 καὶ τῶν ἀπάντων ἀγίων αἰωνίως. ΣΑΔ

Haec cur isti syllogae praemissa sint, etsi non statim apparet — id quod haud dubie LX priorum versuum iactura effectum est —, non tamen difficile est ad investigandum.

Nemo enim nescit saepissime libris manu scriptis et praefigi et subtexi carmina, idque variis de causis factum esse consentaneum est. Ut praetermittam versus aut a librariis aut a possessoribus animi causa fusos ut ab hoc loco alienos, tria potissimum eorum genera distinguenda sunt. Aut laudes continent scriptoris¹⁾ cuius opera codici insunt — talia longe sunt frequentissima et in anthologiis quoque similibusque libris velut apud Diogenem Laertium inveniuntur —, aut eius ad quem scriptor¹⁾ libros suos misit²⁾, aut denique eius cui codex ipse ab homine aliquo litterato³⁾

---

1) Scriptoris nomine mihi hoc loco ei quoque comprehendendi sunt qui aliorum scripta recensuerunt et publicarunt (cf. e. g. A. Eberhardi praef. fabul. romānens. graec. p. VII sqq.) et qui nil nisi excerpta composuerunt (cf. epigrammata excerptis Constantini historicis et de natura animalium praemissa) et quicumque similibus studiis operam navarunt (cf. senarii Nicetae *συναγωγή τῆς χειρουργικῆς τέχνης* adiecti in Bandinii catal. codd. gr. bibl. Laur. III p. 80 sqq.).

2) Ex maximo exemplorum numero duo afferam saeculi IX et X ineuntis: Theognosti versus quibus *κανόνας* Leoni VI Sapienti dedicat [non Leoni V Armenio, neque enim aut versus illi aut quae leguntur Cramerī Anecd. Oxon. II p. 2, 18 *σὺ δὲ ἐπ' ἀντὶ τῷ ἄνθει τῆς νεότητος* et p. 2, 1 *ἐν οὕτω νεαροῖ* (*νεκροῖ* Cramer.) *τῇ ἡλικίᾳ τὸ κράτος ἔχοντι* in hunc quadrant, optime quadrant in unum Leonem Sapientem] et Genesii epigramma 'regnorum' libris ad Constantinum VII Porphyrog. missis additum.

3) Huius generis duo sunt epigrammata eam ob causam confecta, ut codicibus Leoni VI imperatori donandis praefigerentur: alterum Petri Patricii Theodoreti *ἐλληνικῶν παθημάτων θεραπευτικόν* (v. Lambecii comm. IV² p. 400 sq.), alterum hominis nescio cuius librum tacticum offerentis (v. R. Foerster Hermae XII p. 462).

oblatus cuiusve in usus exaratus est.¹⁾ Sunt etiam de quibus dubites cuinam horum generum aptissime tribuas. Versibus autem codice Mediceo servatis utrum syllogae illius conditorem, an eum cuius in usus ea descripta, an cui oblata esset celebratum esse imperatorem malis, si rem spectas, fere idem est. Ipsum enim Basilium (cf. infra p. XXVIII) libros conquississe et collegisse quis est qui credat? Quicquid igitur LX illis versibus deperditis dictum fuisse sumis, re ipsa adducere ad suspicandum corpus illud librorum antimanichaeorum carmine adiecto Basilio imperatori esse dedicatum. Quod pro certo licebit affirmare, contingat modo quam ob causam id fieri potuerit probabiliter explicare.

Gravissimi totius carminis sunt versus 212—217. His cum ipsi commemorantur Manichaei monstratur via.

Basilus Macedo cum Michaelis occiso a. 867 gubernacula rei publicae prehenderet, nullum gravius imperio Romano imminerebat periculum quam quod a Paulicianorum secta creabatur; quos non solum originem ducere a Manichaeis putabant, sed ipsos etiam Manichaeorum nomine vulgo compellabant. Diu enim ab imperatoribus Romanis maximeque Theodora crudeli pietate²⁾ vexati et oppressi Armeniae in montes con-

---

1) Cf. Basilii imp. codicem operum Gregorii Naz. (infra p. XXVIII 2) et parallelorum librum Eudociae Augustae (Montfaucon pal. gr. p. 295 sq.) et Zachariae papae codicem dialogorum Gregorii M. (Batiffol Mél. d'archéol. et d'hist. VIII p. 303).

2) Κατὰ τὸ ὑπὸ κυρίου εἰρημένον ἐν εὐαγγελίοις [Luc. 19, 27]· τοὺς μὴ θέλοντάς με βασιλεῦσαι ἐπ' αὐτοὺς ἐνέγκετε ἔμπροσθέν

fugerant suisque legibus et institutis usi novam civitatem condiderant. Unde Saracenorum auxiliis aucti et confirmati crebris incursionibus totius fere Asiae agros vastabant, urbes diripiebant, cuncta ducebant et trahebant. Neque prius hoc periculum extinctum est, quam bello plures per annos ancipiti Marte gesto Chrysocheres dux interfectus et praecipua eorum castella expugnata sunt. Quod factum esse videtur aut a. 871 aut non multo post.¹⁾ Versus igitur quibus instans aut flagrans tunc bellum Paulicianorum spectatur, inter annum 867 et 871 conscriptos esse necesse est.²⁾

Neque vero tunc armis solummodo adversus istos pugnatum est. Haud enim multo ante quam in exilium missus est (a. 867)³⁾ Photius patriarcha tres composuit libros quibus unde orta esset secta expli-

μον καὶ κατασφάξατε αὐτούς, ut ait Petrus Siculus hist. Manich. c. 21 extr.

1) De Basilii cum Paulicianis bello cf. Georg. monach. contin. p. 755 sq. Muralt., Genesii regnorum l. IV p. 115 et 120 sqq. Bonn., Constant. Porph. v. Basilii (= Theoph. cont. V) c. 37—43, a quibus omnes posteriores pendere totos exposuit Ferd. Hirsch *Byzant. Studien* (v. p. 169 sqq. 248 sqq.). Quae rerum Arabicarum scriptores tradunt v. apud Weil *Geschichte der Kalifen* II p. 470 sqq.

2) Carmen factum esse non multo post quam Basilius regnare coeperit, etiam ex omnibus quae de illius virtutibus dicuntur dilucide apparet.

3) Cf. διήγησις περὶ τῆς Μαριχαίων ἀναβλαστῆσεως cap. 27. Quoniam mox interituram esse sectam praedicere ausus est, scripsisse videtur quo tempore iam maiore apparatu bellum parabatur. V. etiam Hergenroether *Photios Patriarch von Constantinopel* III p. 146.

caret et ne latius serperet pestis caveret, quartumque postea exul ad Arsenium abbatem misit. Anno autem fere 870¹⁾ Petrus quidam Siculus simili ratione similibusque verbis historiam Manichaeorum scripsit eorumque insuper errores sex libris refutare instituit. Iisdemque his temporibus attribuenda videtur recipiendorum Manichaeorum formula a Cotelerio Tollioque edita.²⁾ Quae quae de Paulicianorum rebus et opinionibus dicuntur, ea ad verbum fere conveniunt cum Photii narratione³⁾ adeo ut aut ab ipso Photio

1) Cf. Hergenroether l. c. p. 148. Quae nuper de Photii Petrique libris singulari cum levitate disputavit Karapet Ter-Mkrtschian *die Paulikianer* Lips. 1893, ea pluribus refellere ab hoc loco alienum est.

2) Cf. supra p. XIII sq. not. 1. Quae posui longum est hoc loco accuratius demonstrare.

3) Cf. p. 144—148 Toll. (545 Cot.) cum Photii I 25 et 6—10, veluti p. 144 (545):

ἀνάθεμα τοῖς μὴ λέγουσι πατέρα παντοκράτορα ποιη- τὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς ὄρατῶν τε πάντων καὶ ἀοράτων, ἀλλὰ μόνον πατέρα ἐπουράνιον, ἔχοντα μόνον τὴν τοῦ μέλ- λοντος ἐξουσίαν [αἰῶνος], ὥς τοῦ παρόντος αἰῶνος καὶ τοῦ κόσμου παντὸς οὐχ ὑπ’ αὐτοῦ γενομένων ἀλλ’ ὑπὸ τοῦ ἐναντίου αὐτοῦ τοῦ πο- νηροῦ κοσμοκράτορος.	Phot. c. 6: πατέρα εὐθέως οὐ τὸν παντοκρά- τορα καὶ ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς ὄρατῶν τε πάντων καὶ ἀοράτων ἀνακηρύττοντες, ἀλλὰ πατέρα φά- μενοι τὸν ἐπουράνιον ἐπισυνάπτου- σιν . . . et paullo ante: τὸν ἐπου- ράνιον πατέρα, ὃν καὶ τῆς τοῦδε τοῦ παντὸς ἐξουσίας ὑπερορῶνσι τοῦ μέλλοντος μόνον τὸ κράτος αὐτοῦ ἐγχειρίζοντες· ἕτερον δὲ τὸν δη- μιουργὸν τοῦ κόσμου, ὃ καὶ τὸ κῆρος τοῦ παρόντος αἰῶνος χαρίζονται.

Re idem sed verbis diversis dicunt Petrus abbas c. 6 (ed. Gieseler append. ad Petri Siculi hist. M. Gotting. 1849) et Petrus Siculus c. 10.

aut eius iussu confectam esse eam iure opinor suspiceris.¹⁾

Quae cum ita sint, oculos mentesque hominum eruditorum ad hostem infensissimum intentos facile intellegitur tunc quasi ultro conversos esse in eos quoque, qui olim magno impetu in eundem — ut putabant — adversarium inruerant. Quod eo minus mirum videri debet, quoniam cum per duo fere saecula neglecta iacuissent doctrinae studia, hac ipsa aetate rursus vigescere atque sicut ager qui multos annos quievit uberiores efferre fruges coeperant; idque ipsum qui tunc artes liberales amplectebantur in primis sibi agendum esse perspexerant, ut veterum litterarum monumenta — naufragii diceres reliquias — unde unde colligerent conservarent divulgarent. Leonem philosophum²⁾ Photium Aretham memorasse satis erit, ut demonstretur collectionem librorum antimanichaeorum minime abhorreere ab illius aetatis studiis litterarum.

Quid si ne Basilius quidem imperator talia parvi fecisse aut contempsisse videatur? Qui quamquam ipse bonarum artium disciplina caruerat — utpote de agasone aulicus factus et *ex humili magna ad fastigia rerum* elatus —, filii ut quam diligentissime omnibus

---

1) Ne id quidem hoc loco silentio transire par est, quod quae initio τῆς ἐπαναγωγῆς τοῦ νόμου a Basilio Leone Alexandro imperatoribus inter a. 884 et 886 editae de origine et natura legis disputantur, ea Manichaeorum praecipue opiniones spectant; cf. Zachariae a Lingenthal 'Basili, Constantini et Leonis impp. prochiron' (Heidelb. 1837) p. LXXXIII sq., qui hic quoque Photii vestigia facile cerni recte monuit.

2) Cf. Theophan. contin. IV 29 p. 192 Bonn.

doctrinis impertirentur, Photio ab exilio revocato providit. Sibi ipsi ne litterarum prorsus deesset laus, duos libellos, *παραινέσεις πρὸς τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν Λέοντα*, si non scripsit¹⁾, at certe scripsisse voluit videri. Eius ad usum exaratus est Gregorii Nazianzeni operum codex totius domus Augustae simulacris ornatus multisque aliis picturis distinctus, egregium hodie bibliothecae Parisiensis decus.²⁾ Maioris vero est momenti quod Basilii auctoritate nutuque sese ad Manichaeorum doctrinam impugnandam adductum esse testatur Petrus Siculus.³⁾ Atque sicuti barbarorum gentes finitimas ad dei cultum erudire studuit, Iudaeos imperii Romani incolas qualicumque modo ad Christi fidem convertere enisus est, paganos quot supererant graecos ad baptismum adegit⁴⁾, Arabes ut ad veram religionem vocaret Nicetam philosophum Byzantinum Mahometis librum redarguere iussit *οὐκ ἀνεχόμενος . . . βάρβαρα σώματα μόνον τροποῦσθαι πανάθλια, εἰ μὴ καὶ ψυχὰς θεομά-*

1) Cf. Hergenroether l. c. III p. 242.

2) Cf. Montfaucon pal. graec. p. 250 sqq. et H. Bordier *Description des peintures dans les mss. grecs de la bibliothèque nationale* (Paris. 1883) p. 62 sqq. Eodem imperatore (ut monet Usener) duo scripta sunt tabularum astronomicarum a Ptolemaeo et Theone compositarum (*τῶν προχείρων κανόνων*) exempla Florentinum (Laur. 28, 26) et Leidense (gr. 78); atque illud tam splendide exornatum est, ut in usum domus Augustae scriptum esse facile conicias.

3) Cf. hist. Manichaeorum c. 43.

4) Cf. ad haec omnia Bandurii adnot. ad Constant. Porphy. de administr. imp. c. 36 init., Hergenroether l. c. II p. 594 sqq., Hirsch *Byzant. Stud.* p. 255 adn. 6. Adde Nicolai patriarch. ep. 139 Mign. CXI p. 365.

χοις ὡς διστόμῳ τῷ τῆς ἀληθείας λόγῳ διχάσειεν¹⁾), ita eum Manichaeos quoque sive Paulicianos ut ad ecclesiae gremium reduceret acerrime operam dedisse consentaneum est.²⁾ Nonne igitur gratissimum illi facturum fuisse existimabimus qui veteres libros anti-manichaeos conquirendo et colligendo praesidium simul et telum suppeditasset, quo propugnaretur pariter fides Christiana et incesserentur hostes infensissimi?

Ergo, ut brevi comprehendam, haud ita multo post quam Basilius Macedo rerum potitus est, homo quidam eruditus libros aliquot ad Manichaeorum opiniones refutandas maxime idoneos describendos curavit descriptosque imperatori bellum Paulicianorum agitati una cum carmine illius laudes et ipsius vota continente tradidit.

Perexigua huius syllogae pars servata est codice Mediceo. Existit igitur hoc loco nova quaestio, num aliae forte eius reliquiae possint indagari.

Ex librorum contra Manichaeos scriptorum numero, quos permultos fuisse vel Epiphanius panar. LXVI 21 et Theodoretus haeret. fab. I 26 et Heraclianus Chal-

1) Cf. Mign. CV p. 672^a, Hergenroether II p. 601. De huius hominis aetate cum mira olim fabulati sint, in medium proferre iuvat codicis bibl. Bodleianae Laudiani 73 (saec. XVI) testimonium. Cuius fol. 102^v 'Nicetae Byzantini philosophi..... contra eos qui symbolo adiecerunt filioque' libri (nondum ut videtur editi) titulo haec subiciuntur: ἡν (ἡν cod.) δὲ οὗτος ὁ συγγραφεὺς Βυζάντιος ἐπὶ τῶν χρόνων τῆς βασιλείας τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ υἱοῦ Θεοφίλου, διαρκέσας μέχρι καὶ τῆς βασιλείας αὐτῆς τοῦ βασιλέως κυροῦ Λέοντος τοῦ σοφοῦ (cf. Coxe catal. codd. bibl. Bodleianae I p. 559).

2) Cf. etiam supra p. XXVII not. 1.

cedonensis (v. Photii bibl. cod. 85) et Photius hist. Manich. 11 docent,¹⁾ praeter syllogam Mediceam pauci sane diem tulerunt. Atque vetustiorum²⁾ quidem Serapionis Thmuitani commentatio et Titi Bostreni gravissimum opus — vel potius dimidia eius fere pars — sola servata sunt idque codice Genuensi saec. XI.³⁾ Haec autem quasi quodam cognationis vinculo coniuncta sunt cum syllogae Mediceae libris. Et horum enim et illorum ea est condicio, ut quibus falsam esse Manichaeorum doctrinam demonstratur argumenta non tam ex libris sacris promantur quam ex rerum natura vitaeque communi et ex cogitandi disserendique ratione desumantur. Sit hoc ita, non sane necessario inde efficitur Genuensem quoque syllogam — ita enim liceat appellare Titi et Serapionis opera — corporis Medicei olim fuisse partem; quamvis veri simile id esse rem ipsam spectanti non possit non videri. Ecce autem haesitantibus nobis succurrit Photius. Qui cum in bibliotheca⁴⁾ Heracliani copiis usus praecipuos Ma-

1) Porphyrii Gazensis cum Iulia Manichaea disputationem sese litteris mandasse narrat Marcus diaconus vit. Porph. c. 38.

2) Sylloga librorum antimanichaeorum recentioris aevi inest codici Sinaitico 383 saec. IX, qui continet Pauli Ioannisque Christianorum cum Manichaeis disputationes aliaeque ab A. Mai nov. patrum bibl. IV 2 p. 80—110 ex codice Vatic. gr. 1838 (s. XIV/XV ut fertur) edita, praeterea *περὶ τοῦ δεσποῦ-
μον Μάνευτος* (inc. ὁ Μάνης οὐκ ἔστι ἀπὸ Χριστιανῶν) i. Cyrilli Hierosolymitani catech. VI 21 sqq., quod fugit Gardthausenum catal. codd. graec. Sinaiticorum p. 89 sq.

3) Cf. act. academiae Berolinensis 1894 p. 479 sqq.

4) Cod. 85 p. 65^b Bk. Commemorat Hegemonium τὸν τὰς

nichaeorum adversarios enumerasset, in primo de eorum rebus et opinionibus libro¹⁾ praeter illum amplissimi XX librorum operis conditorem solos commemorat Titum Bostrenum, Serapionem Thmuitanum, Alexandrum Lycopolitanum²⁾, ipsos utriusque syllogae scriptores potissimos, idque ita ut manu eum versasse illorum opera credas. Photium vero ea scripsisse vidimus non multo ante annum 867, corpus illud Basilio imperatori traditum est non multo post hunc annum. Facile igitur quispiam in eam adducatur opinionem ut ne id quidem sine Photio tunc exule factum esse putet³⁾, cum praesertim primus et unicus Alexandri testis sit et Christianum eum fuisse contendat, sicut etiam eius libro in codice Basili inscriptum legitur *Ἀ. Α. ἐπιστρέψαντος ἐξ ἐθνῶν* — quae verba eam ipsam ob causam adiecta esse coniecero, ne offenderet pagani hominis liber cum Christianis coniunctus. Sed haec lubrica, perquam autem probabile opinor est codicem illum Basilio imperatori donatum praeter Didymum Alexandrum Methodium continuisse cum alios fortasse tum Titi et Serapionis libros.

Ἀρχελάου . . . ἀντιλογίας ἀναγράφαντα, Titum Bostrenum, Georgium Laodicensem, Serapionem Thmuitanum, Diodorum (Tarsensem).

1) C. 11: *Τίτος τε ὁ Βοστρηνῶν ἐπίσκοπος καὶ Σαραπίων ὁ τῆς Θμούεως ὅ τε τῆς πόλεως Λύκων Ἀλέξανδρος τοὺς ἀρχιερατικοὺς ἐγκειρισμένους νόμους.*

2) Acta Archelai graeca illo tempore non iam extitisse et Photii et Petri Siculi ex libris cognoscitur.

3) Cf. Photii machinationem a Niceta narratam in vita Ignatii: Mansi XVI p. 284, Migne CV p. 565.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΑΥΚΟΠΟΛΙΤΟΥ

[ΕΠΙΣΤΡΕΨΑΝΤΟΣ ΕΞ ΕΘΝΩΝ]

ΠΡΟΣ ΤΑΣ ΜΑΝΙΧΑΙΟΥ ΔΟΞΑΣ

M codex Mediceus
C editio Combesii
P Mignei Patrologia

I Ἡ Χριστιανῶν φιλοσοφία ἀπλῇ καλεῖται. αὕτη^{f.179}
 δὲ ἐπὶ τὴν τοῦ ἡθους κατασκευὴν τὴν πλείστην ἐπι-^{p.3C}
 μέλειαν ποιεῖται ἀνιττομένη περὶ τῶν ἀκριβεστέρων
 λόγων περὶ Θεοῦ· ὧν τὸ κεφάλαιον τῆς περὶ ταῦτα
 σπουδῆς εἰκότως ἂν ἅπαντες ἀποδέξαιντο, ἔνθα τὸ 5
 ποιητικὸν αἴτιον τιμιώτατον τίθενται καὶ πρεσβύτατον
 καὶ πάντων αἴτιον τῶν ὄντων. ἐπεὶ καὶ τοῖς ἡθικοῖς
 τὰ ἐργωδέστερα παραλείποντες, οἷον τίς τε ἡ ἡθικὴ
 ἀρετὴ καὶ λογικὴ, καὶ ὅσα λέγεται περὶ ἡθῶν καὶ
 παθῶν, περὶ τὸν ὑποθετικὸν διατρέβουσι τόπον, στοι- 10
 χεῖα μὲν πρὸς ἐκάστης ἀρετῆς ἀνάληψιν οὐκ ἀποδι-
 δόντες, παραγγέλματα δὲ παχύτερα ὥς ἐτύγγανεν ἐπι-
 σωρεύοντες, ὧν ὁ πολὺς δῆμος ἀκούων — ὥς ἐκ τῆς
 πείρας ἔστι μαθεῖν — σφόδρα ἐπιδίδωσιν εἰς ἐπιεί-
 κειαν, καὶ τῆς εὐσεβείας χαρακτηρ ἐνιζάνει αὐτῶν τοῖς 15
 ἡθεσιν ἀναξωπυρῶν τὸ ἐκ τῆς τοιαύτης συνηθείας
 συνειλημμένον ἡθος καὶ κατ' ὀλίγον εἰς τὴν τοῦ καλοῦ
 αὐτοῦς ὄρεξιν ὁδηγῶν.

Εἰς πλείστα δὲ ταύτης ὑπὸ τῶν ἐπιγενομένων μερι-
 σθείσης ζητήσεις συνέστησαν πλείονες καθάπερ ἐν τοῖς 20
 ἐριστικοῖς, ἀφ' ὧν ἐντρεχεστέρους μὲν ἄλλους ἐτέρων

1 αὕτη M: corr. C, talia non adscribam, nisi aliquo modo
 dubitari potest 7 καὶ τοῖς: f. καὶ τοῖς 12 ἐπισωρεύοντες
 M: corr. C 15 καὶ τις Elter 17 f. ἡθος

μᾶλλον καὶ ζητητικωτέρους, ὥς ἂν τις εἴποι, γεγονέναι
 συμβέβηκεν, καὶ τινες ἤδη καὶ αἰρέσεων προὔστησαν·
 ἀφ' ὧν ἡ κατὰ τὸ ἥθος ἄδηλος κατασκευῇ ἐμαρτάνετο
 p.4C τῆς μὲν κατὰ τὸν λόγον ἀκριβείας οὐκ ἐφικνουμένων
 5 τούτων ὅσοι τῶν αἰρέσεων ἡγεῖσθαι ἠξίουσιν, τοῦ δὲ
 πολλοῦ πλήθους στασιαστικώτερον πρὸς αὐτὸ διατεθέν-
 f.179^vτος, κανόνος δὲ οὐδενὸς | ὑπόντος οὐδὲ νόμων ἀφ' ὧν
 τῶν ζητήσεων πορίσασθαι λύσιν. καθάπερ δὲ ἐν τοῖς
 ἄλλοις ἡ φιλοτιμία εἰς ὑπερβολὰς ἐκπίπτουσα οὐκ ἔστιν
 10 ὅτι οὐ λυμάνεται, II οὕτω δὲ καὶ ἐπὶ τούτων τῇ
 καινότητι τῶν δοξῶν ἐκότερος τὸν πρὸ αὐτοῦ ὑπερ-
 βάλλεσθαι σπουδάζων εἰς ἀνήνυτον πρᾶγμα τὴν ἀπλήν
 ταύτην ἐμβεβλήκασιν φιλοσοφίαν· ὥσπερ ὁ λεγόμενος
 Μανιχαῖος, ὃς Πέρσης μὲν τίς ἔστιν τὸ γένος, κατὰ
 15 γε τὴν ἐμὴν δόξαν πάντας ὑπερβαλὼν τῷ θαυμασίᾳ
 λέγειν· καὶ οὐ πάλαι μὲν ἐπεπόλασεν ἡ τούτου καινο-
 τομία — πρῶτός γέ τις Πάπος τοῦνομα πρὸς ἡμᾶς
 ἐγένετο τῆς τοῦ ἀνδρὸς δόξης ἐξηγητῆς καὶ μετὰ τοῦ-
 τον Θωμᾶς καὶ τινες ἕτεροι μετ' αὐτούς —, αὐτὸς δὲ
 20 ἐπὶ Οὐαλεριανοῦ μὲν γεγονέναι λέγεται, συστρατεῦσαι
 Σαπώρῳ τῷ Πέρσῃ, προσκρούσας δέ τι τούτῳ ἀπο-
 λωλέναι.

Τοιάδε οὖν τις φήμη τῆς ἐκείνου δόξης ἀπὸ τῶν
 γνωρίμων τοῦ ἀνδρὸς ἀφίκετο πρὸς ἡμᾶς. ἀρχὰς ἐτί-

3 ἄδηλος: f. ἀκίβδηλος vel ἄδολος vel tale. ἀρίδηλος
 conl. Usener 6 αὐτὸ M 7 εἰπόντος M: corr. C ἀφ'
 ὧν . . . πορίσασθαι: cf. e. g. Philostr. v. soph. I 15 ὥς οὐδὲν
 οὕτω δεινὸν ἐρούντων ἄχος ὃ μὴ ἐξελεῖν τῆς γνώμης
 11 f. ἕκαστος 17 Πάπος: cf. p. XIII 1 20 post λέγεται
 addendum καὶ aut cum C τε post συστρατεῦσαι 21 προσ-
 κρούσα M: προσκρούσαντα C, correxi 24 <δύο> ἀρχὰς C
 cf. 9, 17

θετο θεὸν καὶ ὕλην, εἶναι δὲ τὸν μὲν θεὸν ἀγαθόν, τὴν δὲ ὕλην κακόν· ἀγαθῷ δὲ πλείονι τὸν θεὸν ὑπερβάλλειν ἢ κακῷ τὴν ὕλην. τὴν δὲ ὕλην λέγει οὐχ ἢν Πλάτων, τὴν πάντα γινομένην ὅταν λάβῃ ποιότητα καὶ σχῆμα — διὸ πανδεχῇ καὶ μητέρα καὶ τιθήν(ην) καλεῖ 5 — καὶ Ἀριστοτέλης, τὸ στοιχεῖον περὶ ὃ τὸ εἶδος καὶ ἢ στέρησις, ἀλλ' ἕτερόν τι παρὰ ταῦτα· τὴν γὰρ ἐν ἐκάστῳ τῶν ὄντων ἄτακτον κίνησιν, ταύτην ὕλην καλεῖ. συντετάχθαι δὲ τῷ θεῷ δυνάμεις ἐτέρας οἷον ὑπηρέτιδας, ἀγαθὰς πάσας, καὶ ἄλλας τῇ ὕλῃ ὁμοίως, πάσας 10 κακὰς. τὸ δὲ λαμπρὸν καὶ τὸ φῶς καὶ τὸ ἄνω, πάντα ταῦτα σὺν τῷ θεῷ εἶναι, τὸ ἀμυδρὸν δὲ καὶ τὸ σκότος καὶ τὸ κάτω σὺν τῇ ὕλῃ. εἶναι δὲ καὶ τῷ θεῷ ὀρέξεις, ἀλλὰ καὶ ταύτας ἀγαθὰς, καὶ τῇ ὕλῃ ὁμοίως, ἀλλὰ πάσας κακὰς. III εἰς ἐπιθυμίαν οὖν ποτε τὴν ὕλην 15 ἐλθεῖν εἰς | τὸν ἄνω ἀφικέσθαι τόπον, ἀφικομένην δὲ f.180 θανμάσαι τό τε λαμπρὸν καὶ τὸ φῶς ὅσον ἦν παρὰ τῷ θεῷ, καὶ δὴ θέλειν τὴν ἀρχὴν ταύτην κατασχεῖν τὸν θεὸν παρωσαμένην. τὸν δὲ καὶ βεβουλῆσθαι μὲν ταύτην τιμωρήσασθαι, ἀπορεῖν δὲ κακοῦ ᾧ δὴ καὶ 20 τιμωρήσεται· μὴ γὰρ εἶναι κακὸν ἐν θεοῦ οἴκῳ. πέμψαι οὖν τινα δύνάμιν, τὴν ὑφ' ἡμῶν καλουμένην ψυχὴν, ἐπὶ τὴν ὕλην, ἥτις αὐτῇ διὰ πάσης μιχθήσεται· ἔσεσθαι γὰρ τῆς ὕλης θάνατον τὸν μετὰ ταῦτά ποτε τῆς δυνάμεως ταύτης χωρισμόν. οὕτως οὖν κατὰ πρόνοιαν τοῦ 25

2 cf. Plato civ. II 358^e πλείονι δὲ κακῷ ὑπερβάλλειν τὸ ἀδικεῖσθαι ἢ ἀγαθῷ τὸ ἀδικεῖν . 5 καλεῖ: Tim. 49^a sqq.
6 Aristot. organ. II p. 402 sqq. Waitz 21 ἐν θεοῦ οἴκῳ ut 27, 12: cf. Plat. Phaedr. p. 247^a

5 τιθήν M: correxi cl. Plat. Tim. 49^a 52^d 88^d 17 f. θανμάσαι τε τὸ λ. (et 18 καὶ δὴ <καὶ>?)

θεοῦ μεμῖχθαι τὴν ψυχὴν τῇ ὕλῃ, ἀνόμοιον τι πρᾶγμα
 ἀνομοίῳ. ἐν δὲ τῇ μίξει συμπαθεῖν τῇ ὕλῃ τὴν ψυχὴν·
 ὥσπερ γὰρ ἐν φάτῳ ἀγγεῖῳ συµμεταβάλλεσθαι πολ-
 λάκις τὸ ἐνυπάρχον, οὕτω δὲ καὶ ἐν τῇ ὕλῃ τοιοῦτό
 5 τι τὴν ψυχὴν παθοῦσαν παρὰ τὴν οὖσαν ἡλαττωσθαι
 φύσιν εἰς μετουσίαν κακίας. οἰκτεῖραι οὖν τοῦτο τὸν
 θεὸν καὶ πέμψαι τινὰ ἑτέραν δύναμιν, ἣν ἡμεῖς καλοῦ-
 p.5C μεν δημιουργόν· ἥς δὴ ἀφικομένης καὶ τῇ κοσμοποιίᾳ
 ἐπικεχειρηκυίας ἀποκεκρίσθαι τῆς ὕλης ἐκεῖνο τῆς δυ-
 10 νάμεως, ὅσον ἀπὸ τῆς μίξεως οὐδὲν ἦν ἄτοπον πεπον-
 θός, καὶ γεγενῆσθαι ἥλιον καὶ σελήνην πρῶτον, τὸ δὲ
 ἐν μετρίᾳ γεγενῆσθαι κακίᾳ ἀστέρας καὶ τὸν οὐρανὸν
 σύμπαντα. τῆς οὖν ὕλης ἥς ἀπεκρίθησαν ἥλιος καὶ
 σελήνη τὸ μέρος ἐκτὸς τοῦ κόσμου ἀπεληλάσθαι, καὶ
 15 εἶναι ἐκεῖνο πῦρ, καυστικὸν μὲν σκοτωδὲς δὲ καὶ ἀφег-
 γές, νυκτὶ προσόμοιον. ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις στοιχείοις
 καὶ φυτοῖς καὶ ζώοις τοῖς ἐν τούτοις ἀνωμάλως φέρε-
 σθαι τὴν θείαν δύναμιν μεμιγμένην. διὸ δὴ καὶ τὸν
 κόσμον γεγενῆσθαι καὶ ἐν αὐτῷ ἥλιον καὶ σελήνην ταῖς
 20 γενέσεσιν καὶ ταῖς φθοραῖς ἀεὶ τὴν δύναμιν τὴν θείαν
 τῆς ὕλης ἀποχωρίζοντας καὶ πρὸς τὸν θεὸν παρα-
 πέμποντας. IV ἐπὶ γάρ τοι τῷ δημιουργῷ ἑτέραν
 δύναμιν ἐπὶ τὸ φωτοειδὲς τοῦ ἡλίου κατελθοῦσαν ταῦτα
 f.180^v διαπραγματεύσασθαι, καὶ εἶναι καὶ ἐμφανὲς τὸ πρᾶγμα
 25 καί, ὥς ἂν τις εἴποι, τυφλῷ δῆλον. ἐν μὲν γὰρ ταῖς
 αὐξήσεσιν τὴν σελήνην λαμβάνειν τὴν ἀποχωριζομένην
 δύναμιν ἀπὸ τῆς ὕλης καὶ πλήρη γίνεσθαι ταύτης τὸν

1 μεμῖχθαι M   3 συµμεταβάλλεται C   10 f. ὑπὸ τῆς μ.
 cf. 7, 25. 19, 9   13 expectaveris τῆς οὖν ὕλης ἐκεῖνο τὸ μέρος
 οὗ ἀπεκρίθησαν κτέ.   22 ἐπεὶ et 23 κατέλκυσαν M: correxi,
 cf. act. Archelai p. 68 sq. Routh^a   27 πλήρης M: corr. C

χρόνον τοῦτον, πληρωθεῖσαν δὲ ἐν ταῖς μειώσεσιν εἰς
 τὸν ἥλιον ἀναπέμπειν· τὸν δὲ πρὸς τὸν θεὸν ἀφιέναι,
 ποιήσαντα δὲ τοῦτο ἐκδέχεσθαι πάλιν τὴν ἀπὸ τῆς
 ἑτέρας πανσελήνου πρὸς αὐτὸν τῆς ψυχῆς μετοίκησιν
 καὶ παραλαβόντα ὁμοίως πρὸς τὸν θεὸν ἔαν αὐτομάτως 5
 φέρεσθαι καὶ τοῦτο διὰ παντὸς ἐκπονεῖν. καὶ εἰκόνα
 δὲ ἐν ἡλίῳ ἐωρᾶσθαι τοιαύτην, οἷόν ἐστι τὸ τοῦ ἀν-
 θρώπου εἶδος, καὶ ἀντιφιλοτιμήσασθαι τὴν ὕλην ποι-
 ῆσαι τὸν ἄνθρωπον ἐξ αὐτῆς κατὰ τὴν διὰ πάσης αὐτῆς
 τῆς δυνάμεως μίξιν, ἔχοντα καὶ αὐτόν τι τῆς ψυχῆς· 10
 πολὺ μέντοι συμβεβλήσθαι τὸ εἶδος εἰς τὸ πλεῖόν τι
 παρὰ τὰ ἄλλα θνητὰ ζῶα τῆς δυνάμεως τῆς θείας τὸν
 ἄνθρωπον μετασχεῖν, ὑπάρχειν γὰρ αὐτὸν θείας δυνά-
 μεως εἰκόνα. τὸν δὲ χριστὸν εἶναι νοῦν· ὃν δὴ καὶ
 ἀφικόμενόν ποτε ἀπὸ τοῦ ἄνω τόπου πλεῖστόν τε τῆς 15
 δυνάμεως ταύτης πρὸς τὸν θεὸν λελυκέναι καὶ δὴ καὶ
 τὸ τελευταῖον ἀνασταυρωθέντα παρασχέσθαι γινῶσιν
 τοιῶδε τρόπῳ καὶ τὴν δύναμιν τὴν θείαν ἐνηρμόσθαι,
 ἐνεσταυρωθῆναι τῇ ὕλῃ. ἐπεὶ οὖν ἀπόλλυσθαι τὴν ὕλην
 ἐστὶ θεοῦ δόγμα, ἀπέχεσθαι μὲν ἐμψύχων πάντων, 20
 σιτίζεσθαι δὲ λάχανα καὶ πᾶν ὃ τι ἀναίσθητον, ἀπέχε-
 σθαι δὲ γάμων καὶ ἀφροδισίων καὶ τεκνοποιίας, ἵνα
 μὴ ἐπὶ πλείον ἢ δύναμις ἐνοικήσῃ τῇ ὕλῃ κατὰ τὴν
 τοῦ γένους διαδοχὴν. μὴ ἐξάγειν δὲ ἑαυτοὺς μηχανω-
 μένους κάθαρσιν ὧν ἐλυμήνατο ἡ μίξις τῆς ὕλης τὴν 25
 δύναμιν. V τὰ μὲν κεφαλαιωδέστερα ὧν λέγουσιν
 ἐστὶν ταῦτα. τιμῶσι δὲ μάλιστα ἥλιον καὶ σελήνην
 οὐχ ὡς θεούς, ἀλλ' ὡς ὁδὸν δι' ἧς ἔστιν πρὸς θεὸν

2 ἀπιέναι M: ἀφιέναι scripsi, an cl. l. 5 <ἐάν> ἀπιέ-
 ναι? 3 τῆς ἀπὸ τῆς M: possis etiam deleto τῆς priore scri-
 bere πρὸς αὐτόν 10 μίξιν M et sic semper 26 f. τὰ μὲν <οὖν>

f.181 ἀφικέσθαι. | ἀποχωρισθείσης δὲ ἀκριβῶς τῆς θείας δυνάμεως τὸ ἕξω πῦρ φάσι συμπεσόν ἐαυτό τε καὶ τὸ ἄλλο σύμπαν, ὅ τι δὲν λείπεται τῆς ὕλης, συγκαταφλέξειν.

p.6C Οἱ δὲ ἐν τούτοις χαριέστεροι καὶ ἐλληνικῶν οὐκ ἄπειροι λόγων ἀναμιμνήσκουσιν ἡμᾶς ἐκ τῶν οἰκείων, ἐκ μὲν τῶν τελετῶν τὸν κατατεμνόμενον Διόνυσον τῇ λόγῳ ἐπιφημίζοντες ὑπὸ τῶν Τιτάνων, καθάπερ λέγουσιν αὐτοὶ τὴν θείαν δύναμιν μερίζεσθαι εἰς τὴν ὕλην.
 10 ἐκ δὲ τῶν ποιήσεων τῆς γιγαντομαχίας, ὅτι μὴδὲ αὐτοὶ ἡγνόησαν τὴν τῆς ὕλης κατὰ τοῦ θεοῦ ἄνταρσιν. ἐγὼ δὲ ὥς μὲν ταῦτα οὐχ ἱκανὰ ψυχαγωγῆσαι τοὺς ἀβασανίστως τὸν λόγον προσιεμένους οὐκ ἂν εἴποιμι, ὅπου γε καὶ τινὰς τῶν συνεσχολακότων ἡμῖν ἐν τῷ
 15 φιλοσοφεῖν μετέστησεν ἢ τοιαύτη ἀπάτη τῶν λόγων πρὸς ἐαυτήν· εἰς ἐξέτασιν δὲ ὅπως ἔχει νῦν ἐμαυτὸν καθεὶς ἀπορῶ τί χρήσωμαι. οὔτε γὰρ διὰ τινων λόγων νενομισμένων εἰσὶν αὐτῶν αἱ ὑποθέσεις, ἵνα κατὰ ταύτας τὴν ζήτησιν ποιησώμεθα, οὔτε τινὲς ἀρχαὶ ἀπο-
 20 δείξεων, [καὶ] ἵνα τὸ ταύταις ἐπόμενον θεασώμεθα. ἔρμαιόν τε ἀληθῶς ἐστὶν τὸ τῶν ἀπλῶς λεγομένων φιλοσοφεῖν, οἱ τὰς παρ' αὐτοῖς γραφὰς παλαιάς τε καὶ νέας ὑποστησάμενοι — θεοπνεύστους εἶναι ὑπο-
 25 νοοῦσιν καὶ ἐλέγχεσθαι μόνον τηνικαῦτα δοκοῦσιν, ἐάν

5 sqq. cf. Tit. Bostren. III 1 (Augustin. c. Adimant. 13 p. 144, 23 Zycha) 7 sqq. cf. Lobeck Aglaopham. p. 710 sqq.

3 ὅ τι δὲν: cf. 38, 3 ἐνθα δὲν et Usener in Fleckeiseni annal. 1878 p. 66 20 καὶ delevi, nam excidissee quicquam veri est dissimile; an ἵνα καὶ? 21 ἔρμαιόν τε M

τι μὴ ταύταις ἀκόλουθον ἢ λέγεσθαι ἢ πράττεσθαι ὑπ' αὐτῶν συμβαίνει· καὶ ὅπερ αἱ παρὰ τοῖς φιλοσοφοῦσιν καθ' Ἑλληνας τῶν ἀποδείξεων ἀρχαί, αἱ προτάσεις αἱ ἄμεσοι, τοῦτο παρ' αὐτοῖς ἐστὶν ἢ τῶν προφητῶν φωνή. ἐνταῦθα δὲ τούτων μὲν ἀπάντων ἐκβαλλομένων, λεγο- 5 μένων δὲ ὧν πρότερον ἐπεμνήσθην ἄνευ τινὸς ἀποδείξεως, ἀναγκαίου δὲ ὄντος μετὰ λόγου | ποιήσασθαι f.181^v τὴν ἀπόκρισιν, ἀλλὰ μὴ πιθανώτερα ἕτερα παραθεῖναι καὶ μᾶλλον ψυχαγωγεῖν δυνάμενα, χαλεπωτέρα ἢ ἔφοδος καὶ ἔτι μᾶλλον δυσκολωτέρα, ὅτι καὶ ποικίλους 10 τοὺς λόγους ποιεῖσθαι δεῖ. εἴτε γὰρ ἀκριβέστεροι, τοὺς ὑπὸ τούτων ἄνευ τινὸς πίστεως προκατειλημμένους λάθοιεν ἄν· εἴτε εἰς ψυχαγωγίαν γένοιοντο, εἰς τὰς αὐτὰς λαβὰς ἐμπεσοῦνται, ἐξ ὁμοίων γὰρ γεγονέναι δόξουσιν. διὸ πολλῆς καὶ μεγάλης φροντίδος δεῖ καὶ θεοῦ 15 ὡς ἀληθῶς, ὃς τοῦ λόγου ἡγήσεται.

VI Δύο ἀρχὰς ὑποτίθεται, θεὸν καὶ ὕλην. εἰ μὲν τὸ γιγνόμενον τοῦ ὄντος ἀποχωρίζων, οὐχ ὁμοίως φάυλη ἢ ὑπόθεσις, ἵνα μήτε ἢ ὕλη ἐαυτὴν ποιῇ καὶ τὸν τῶν ἐναντίων ἀποδέχεται λόγον, ποιούσά τε καὶ 20 πᾶσχουσα, μήτ' αὖ τοιαῦτα πάλιν ἕτερα περὶ τὸ ποι-

15 cf. morem Platonis in suscipienda rerum difficilium disputatione deos invocantis (Stallbaum ad Phileb. 25^b, legg. 893^b) et Platoniorum velut Philonis de incorr. mundi init., Numenii apud Euseb. pr. ev. XI 18 p. 537^a, Plotini (e. g. IV 9, 4), Iamblichi v. Pyth. init., Aristidis Quintiliani I 3, Syriani proll. comm. in Hermog., Procli in Parmenid. et in Euclid. proll. I, Simplicii in Aristot. de anima al.

2 συμβαίνει M 3 προτάσεις διάμεσοι M: correxi cl. Aristot. anal. post. I 2 p. 72^a7 et sim. 11 οὔτε et 13 εἴ 14 δοξάζουσιν M: δόξουσιν scripsi 17 ὑποτίθενται M: correxi, cf. ἀποχωρίζων l. 18 et αὐτοῦ 10, 4

ητικὸν αἴτιον θεωρεῖται, ὃ οὐδὲ λέγειν ἔσως θέμεις —
καίτοι οὐ δεομένου τοῦ θεοῦ πρὸς τὰ ἀποτελέσματα ὕλης,
ἐν ὑποστάσει δυναμένων γίνεσθαι πάντων πρὸς ἐκεῖνον
τὸν νοῦν. εἰ δέ, ὅπερ μᾶλλον λέγεσθαι δοκεῖ ὑπ' αὐ-
5 τοῦ, ἡ ἄτακτος κίνησις τῶν ὄντων ἐστὶν <ἡ> ὕλη,
πρῶτον μὲν λανθάνει ἑαυτὸν ἕτερον ποιητικὸν αἴτιον
ὑφιστάμενος, κακοποιὸν μέντοι, οὐχ ὅρᾳ δὲ καὶ τὸ
ἐπόμενον, ὅτι εἰ θεὸν πάντως ὑποστατέον καὶ ὕλην,
ἑτέρα τις ὕλη τῷ θεῷ ὑποστήσεται, ἵνα ἑκατέρῳ τῶν
p.7C ποιητικῶν αἰτίων ἡ ὑποκειμένη ὑπάρχη ὕλη. ἀντὶ
τοίνυν δύο τέτταρας ἡμῖν ποιῶν ἀρχὰς ἐπιδειχθήσεται.
Θαυμαστή δὲ καὶ ἡ ἀντιδιαίρεσις. εἰ γὰρ θεός ἐστιν
παρ' αὐτῷ ὅπερ τὸ ἀγαθόν, καὶ βούλεται ὑφίστασθαι
αὐτῷ ἐναντίον, διὰ τί οὐ καθάπερ τινὲς τῶν Πυθα-
15 γορείων τὸ κακὸν αὐτῷ ἀντιτίθουσιν; ἀνεκτότερον γοῦν
ὑπ' ἐκείνων λέγεται δύο εἶναι ἀρχάς, τὸ ἀγαθὸν καὶ
τὸ κακόν, στασιάζειν δὲ ταύτας συνεχῶς, ἐπικρατεῖν
f.182 δὲ τὸ ἀγαθόν· εἰ γὰρ τὸ κακὸν ὑπερέχει, φθαρήσεσθαι
πάντα. ὅπως γὰρ καθ' αὐτήν μὲν ἡ ὕλη οὔτε σῶμά
20 ἐστὶν οὔτε ἀκριβῶς ἀσώματόν τι οὔτε ἀπλῶς τόδε τι,
ἀλλ' ἀόριστός τις προσλαβοῦσα τὸ εἶδος γίνεται ὥρι-
σμένη, οἷον τὴν πυραμίδα μὲν πῦρ, τὸ ὀκτάεδρον δὲ
ἀήρ, τὸ εἰκοσάεδρον δὲ ὕδωρ, κύβον δὲ γῆ. πῶς οὖν
ἐστὶ τῶν στοιχείων ἡ ἄτακτος κίνησις ἡ ὕλη; καθ'
25 ἑαυτήν μὲν οὖν οὐκ ἐστὶν ὑποστατή, ἡ γὰρ κίνησις
ἐν τῷ κινουμένῳ· οὐ δοκεῖ δὲ τοιοῦτον εἶναι ἡ ὕλη,

19 sqq. et 26 sqq. cf. Bonitz Ind. Aristot. p. 785^a 25 sqq.
21 sqq. cf. Plat. Tim. 55^a ibique Stallbaum 25 sq. cf. Plat.
Tim. 57^e, Aristot. phys. III 1 et 3, Procl. de motu I 20 al.

5 <ἡ> addidi cl. l. 24. 11, 3 al. 14 πυθαγορείων M:
corr. C 16 λέγεσθαι M 23 f. <τὸν> κύβον

ἀλλὰ μᾶλλον τὸ πρῶτον ὑποκείμενον καὶ ἀρρῦθμιστον καὶ ἀφ' οὗ τὰ ἄλλα. ἐπεὶ τοίνυν ἡ ἄτακτος κίνησις ἐστὶν ἡ ὕλη, πότερον ἦν αἰεὶ σὺν τῷ κινουμένῳ ἢ ποτε κεχώρισται τούτου; εἰ μὲν γὰρ ποτε ἦν καθ' αὐτήν, οὕτω γε οὐκ ἂν ἦν, οὐδεμία γὰρ κίνησις ἄνευ τοῦ 5 κινουμένου· εἰ δὲ αἰεὶ ἐν τῷ κινουμένῳ ἦν, πάλιν αὖ δύο ἀρχαὶ οὕτω γε ὑποστήσονται, τὸ κινοῦν καὶ τὸ κινούμενον· ποτέρῳ οὖν αὐτῶν ψηφίζεται, ἵνα ἐκεῖνο μετὰ τοῦ θεοῦ ὑποστησώμεθα πρῶτον;

VII Προσέτι δὲ τῷ λόγῳ ἐφόλκιον τὸ ἄτακτον, 10 ἐξόριστον παντελῶς τοῦτο· ὁπότε γὰρ μὴ κίνησις, εἰκότως ἂν λέγοιτο. τίς δὲ καὶ τῶν κινήσεων ἡ ὕλη; πότερον ἢ κατ' εὐθείαν ἢ ἡ κυκλοφορητικὴ <ἡ> ἢ κατ' ἀλλοίωσιν ἢ ἡ κατὰ γένεσιν καὶ κατὰ φθοράν; ἀλλ' ἡ μὲν κυκλοφορητικὴ οὕτω κοσμία, ὥστε τῇ τοῦ παντὸς 15 ἀποδέδοται τάξει· οὐ κατὰ τούτους δὲ ταύτην αἰτιᾶσθαι ἐν ἧ ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη, οὓς μόνους θεῶν αἰδεῖσθαι φασιν. ἀλλὰ τὴν ἐπ' εὐθείας; ἀλλὰ καὶ ταύτῃ πέρας ἐστίν, ἡ τοῦ ἰδίου τόπου τεύξις. πάντῃ γὰρ τὸ γήινον πέπανται κινούμενον ὅταν γῆς ἐπιλάβηται, πᾶν τε 20 ζῶον καὶ φυτὸν αὐξανόμενον ὅταν τοῦ ἰδίου ὅρου ἐφίκηται, ὥστε ἡ τούτων στάσις εὐλογώτερος ἂν θάνατος γένοιτο τῇ ὕλῃ <ἡ> ἢ ὑπ' αὐτῶν ταύτῃ πλεκομένη ἀνήνυτος τελευτή. τὴν δὲ κατὰ γένεσιν καὶ φθοράν οὐδὲ ἐπινοῆσαι οἶόν τε τῇ ὑποθέσει ταύτῃ προσή- 25 κουσιν· ἀγέννητος γὰρ αὐτοῖς ἐστὶν ἡ ὕλη. εἰ δέ γε τὴν | κατ' ἀλλοίωσιν κίνησιν ἀποδώσουσιν αὐτῇ — δοκοῦσι f.182^v γὰρ μάλιστα τοῦτο λέγειν, ἐπεὶ διὰ τῆς ὕλης καὶ

1 ἀρρῦθμιστον M   10 προσέστι C   11 f. ἐξοριστέον
13 <ἡ> add. C   19 f. πᾶν τε   23 <ἡ> addidi   24 f. καὶ
<κατὰ>

μεταβολὰς ἡθῶν καὶ ἐν τῇ ψυχῇ κακίας εἶναι λέγου-
 σιν —, σκοπεῖν ἄξιον ὅπως ποτὲ καὶ ταῦτά φασιν.
 ἀλλοιοῦσα γὰρ αὐτὴν ἀεὶ ἄρξεται ἀπ' ἀρχῆς καὶ τοῦ
 μέσου προιοῦσα ἐπιλήψεται καὶ εἰς τὸ τέλος οὕτως
 5 ἀφίξεται· ἀλλ' εἰς τὸ τέλος ἀφικομένη οὐ στήσεται —
 p.8C εἴ γε οὐσία ἐστὶν αὐτῆς ἢ ἀλλοιώσις —, ἀλλὰ πάλιν
 ἀνακάμψει διὰ τῶν αὐτῶν ἐπὶ τὴν ἀρχὴν καὶ ὁμοίως
 ἐντεῦθεν ἐπὶ τὸ τέλος, καὶ οὐποτε τοῦτο ποιοῦσα παύ-
 σεται. οἷον εἰ ἀλλοιοῖτο ἢ $\overline{A\Gamma}$, μέσον δὲ τὸ $\overline{B}$, ἀπὸ
 10 μὲν τοῦ $\overline{A}$ ἢ μεταβολὴ ἀφίξεται <ἐπὶ τὸ $\overline{B}$ > καὶ ἐκεῖ-
 θεν ἐπὶ τὸ $\overline{\Gamma}$ · πάλιν τοίνυν ἀπὸ τοῦ ἄκρου τοῦ $\overline{\Gamma}$
 ἐπὶ τὸ $\overline{B}$ ἀνακάμπτουσα ἀφίξεται ποτε ἐπὶ τὸ $\overline{A}$, καὶ
 τοῦτο ἔσται διὰ παντός. ὥσπερ ἀπὸ τοῦ μέλανος ἢ
 μεταβολή, μέσον δὲ τὸ φαιδὸν καὶ ἄκρον τὸ λευκόν·
 15 πάλιν δὲ ἀνάπαλιν ἀπὸ τούτου ἐπὶ τὸ φαιδὸν καὶ
 ὁμοίως ἐπὶ τὸ μέλαν· πάλιν δὲ ἀπὸ τοῦ λευκοῦ ἢ
 ἀρχὴ τῆς ἀλλοιώσεως, ἢ αὐτὴ ἐφοδος. εἰ δὲ VIII κατ'
 ἀλλοιώσιν κακοποιὸς αἰτία ἐστὶν ἢ ὕλη, οὐ μᾶλλον τι
 κακοποιὸς ἢ ἀγαθοποιὸς οὕτω γε δείκνυται. ἔστω γὰρ
 20 ἢ ἀρχὴ τῆς ἀλλοιώσεως ἀπὸ τοῦ κακοῦ, οὐκοῦν οὕτως
 ἀπὸ τούτου διὰ τῶν ἀδιαφόρων ἐπὶ τὸ ἀγαθὸν ἢ
 ἀλλοιώσις· ἀλλ' ἀπὸ τοῦ ἀγαθοῦ, πάλιν τοίνυν διὰ
 τῶν ἀδιαφόρων ἢ ἀρχή· εἴτ' ἐπὶ τόδε τὸ ἄκρον, εἴτ'
 ἐπὶ τὸ ἕτερον ἢ κίνησις, ὁ αὐτὸς λόγος. καὶ ταῦτα
 25 ἐκ περιουσίας λέγεται· πᾶσα μὲν γὰρ κίνησις περὶ τὸ

3 αὐτὴν M 9 ἢ $\overline{\Delta\Gamma}$: i. γραμμή μέσον δὲ τὸ δεύτερον
 δύο M: corr. C 10 <ἐπὶ τὸ $\overline{B}$ > addidit C 16 πάλιν δ'
 εἰ conl. Usener 17 ἢ δὲ M: εἰ δὲ scripsi 23 non
 sana; aut ἢ ἀρχὴ per errorem repetitum, aut verba aliquot
 omisssa sunt velut <ἐπὶ τὸ κακὸν ἢ ἀλλοιώσις· (et ut monet
 Usener) καὶ ὅλως εἴτ' ἀπὸ τοῦ κακοῦ εἴτ' ἀπὸ τοῦ ἀγαθοῦ>
 ἢ ἀρχή

ποσόν, κακίας δὲ καὶ ἀρετῆς ἡγεμών ἐστὶν ἡ ποιότης·
ταῦτα δὲ ὅτι καὶ τῷ γένει διώριστα, ἴσμεν.

Πότερον δὲ μόνον ὁ θεὸς καὶ ἡ ὕλη ἐστὶν ἀρχαί,
ἢ τι ἕτερον ἀπολείπει ὁ τούτων ἐστὶν ἐν μέσῳ; εἰ μὲν
γὰρ μηδέν ἐστὶν, ἄμικτα ταῦτα ὑπολείπεται πρὸς αὐτά 5
— καλῶς γὰρ λέγεται ὅτι, ἵνα τὰ ἄκρα μιχθῇ, δεῖ τι
εἶναι ἐν μέσῳ ὅπως ταῦτα συνδέη —· εἰ δέ τι ἕτερον
ὑπάρχει, ἀνάγκη πάλιν εἶναι | ἢ ἀσώματον ἢ σῶμα, f.183
ὥστε τριττὴ ἀρχὴ ἐπείσοδιος γέγονεν.

Πότερον δὲ ὅλως ὁ θεὸς καὶ ἡ ὕλη ἀσώματα, ἢ 10
τὸ μὲν σῶμα τὸ δὲ ἀσώματον, ἢ ἄμφω σώματα; εἰ
μὲν γὰρ ἀσώματα ἐκάτερα, οὐδέτερον ἐν οὐδετέρῳ·
πλήν εἰ μὴ ὥς γραμματικὴ ἐν ψυχῇ — τοῦτο δὲ ἄτο-
πον ἐπὶ θεοῦ καὶ ὕλης ἐπινοεῖν —· εἴτε ὥς ἐν κενῷ,
ὥς τινες λέγουσιν τὸ κενὸν τῷ παντὶ περικεχύσθαι, 15
τὸ ἕτερον πάλιν ἀνυπόστατον, οὐσία γὰρ τοῦ κενοῦ
τὸ μηδέν· εἰ δὲ ὥς συμβεβηκότα, πρῶτον μὲν ἀδύνατον
τοῦτο, οὐσίας γὰρ ἄμοιρα ὄντα οὐδαμοῦ εἶναι δύναται,
ὕχημα γὰρ ὥσπερ ἐστὶν ὑποβεβλημένον τοῖς συμβεβη-
κόσιν ἢ οὐσία. εἰ δὲ σώματα ἐκάτερα, ἀνάγκη ἢ ἄμφω 20
βαρέα εἶναι ἢ ἄμφω κοῦφα ἢ μέσα, ἢ τὸ μὲν βαρὺ ἢ
τὸ δὲ κοῦφον ἢ τὸ δὲ μέσον. εἴτε οὖν ἐκάτερα βαρέα,
σὺν πάσῃ οὕτω γε ἀνάγκη εἶναι, τὰ δὲ αὐτὰ καὶ ἐπὶ

6 cf. Plato Tim. 31^b δύο δὲ μόνω καλῶς ξυνίστασθαι τρί-
του χωρὶς οὐ δυνατόν· δεσμὸν γὰρ ἐν μέσῳ δεῖ τινα ἀμφοῖν
ξυναγωγὸν γίγνεσθαι 15 τινες: Stoici, cf. Laert. Diog.
VII 140 al.

3 f. εἰσὶν 5 f. ἀπολείπεται αὐτά M: corr. P
14 f. εἰ δὲ 20 εἴτε M 21 expectaveris tale ἢ τὸ μὲν
βαρὺ τὸ δὲ κοῦφον ἢ <μέσον, ἢ τὸ μὲν βαρὺ ἢ κοῦφον> τὸ δὲ
μέσον. 23 σὺν πάσῃ M: scribendum puto συναφῇ (an
συμπαγῇ?) oppositum κεχωρισμένον 14, 2 sicut συνήπται et
χωρὶς ἐστὶν 38, 11. συμπαθῇ coni. Usener

τῶν κούφων καὶ ἐπὶ τῶν μέσων· εἴτε παραλλάττειτο,
 τὸ ἕτερον πάντως τοῦ ἑτέρου ἔσται κεχωρισμένον.
 ἄλλος γὰρ τῷ βαρεῖ καὶ ἄλλος τῷ μέσῳ καὶ τῷ κούφῳ
 τόπος, τῷ μὲν γὰρ τὸ ἄνω τῷ δὲ τὸ κάτω τῷ δὲ τὸ
 5 μέσον. παντὸς δὲ σφαιροειδοῦς τὸ κάτω μέσον ἐστίν,
 ἀπὸ γὰρ αὐτοῦ πρὸς πᾶν τὸ μετέωρον ἄχρι τῆς ἄνω
 ἐπιφανείας πάντοθεν ἐστὶν ἡ ἀπόστασις ἴση· καὶ πάντα
 πάλιν τὰ βαρέα πανταχόθεν φέρεται ἐπ' αὐτά· διὸ καὶ
 γέλωτός μοι ἐπῆλθεν ἀκούσαντι ὅτι κινουμένη ἡ ὕλη
 10 ἀτάκτως — τοῦτο γὰρ αὐτῇ κατὰ φύσιν — εἰς τὴν τοῦ
 p.9C θεοῦ ἀφίκετο χώραν, ἥ ἐστὶ φῶς καὶ λαμπρὸν καὶ
 πάντα τὰ τοιαῦτα. εἰ δὲ τὸ μὲν σῶμα τὸ δὲ ἀσώμα-
 τον, πρῶτον μὲν ὃ ἐστὶν σῶμα μόνον κινητόν ἐστιν·
 ἔπειτα δὲ εἰ μὲν ἄμικτά ἐστὶν, χωρὶς ἐκάτερον κατὰ
 15 τὴν οἰκείαν φύσιν, εἰ δὲ μέμικται τὸ ἕτερον τῷ ἑτέρῳ,
 ἢ ψυχῇ ἢ νοῦς ἢ συμβεβηκὸς ἂν εἴη· οὕτω γὰρ μόνον
 τὰ ἀσώματα τοῖς σώμασι πάρεστι μίγνυσθαι.
 f.183^v IX Ἀλλὰ πῶς ἡνέχθη εἰς τὴν τοῦ θεοῦ χώραν
 ἢ ἐκ ποίας αἰτίας; κατὰ φύσιν μὲν γὰρ αὐτῇ τὸ κάτω
 20 καὶ τὸ σκότος, ὥς φασιν, παρὰ φύσιν δὲ τὸ ἄνω καὶ
 τὸ φῶς· ὥστε παρὰ φύσιν τότε γέγονεν αὐτῇ ἡ κίνη-
 σις καὶ τοιοῦτόν τι πέπονθεν, οἷον εἰ λίθον τις ἢ
 βῶλον γῆς εἰς τὸ ἄνω ῥίψειεν· διὸ δὴ ὀλίγον τὰ
 τοιαῦτα — κουφισθέντα ὑπὸ τῆς τοῦ ῥίψαντος βίας —
 25 μετέωρα γεγονότα εἰς τὸν αὐτὸν καταφέρεται τόπον.
 τὴν οὖν ὕλην τίς ἐκούφισεν εἰς τὸν ἄνω τόπον; δι'

3 βάρει M 8 ἐπ' αὐτά: i. ἐφ' αὐτά (cf. e. g. Plato Tim.
 81^a τὸ ξυγγενὲς πᾶν φέρεται πρὸς ἑαυτό), quod fortasse resti-
 tuendum 9 γέλωτος: excidit unde penderet genetivus, nisi
 γέλως scribendum 18 ἀλλ' ὅπως M 21 ὥς γε παρὰ φ. M
 22 οἷον ἢ M: corr. C

αὐτήν μὲν γὰρ καὶ ἐξ αὐτῆς οὐκ ἂν κινοῖτο ταύτην
 τὴν κίνησιν <παρὰ φύσιν> αὐτῇ ὑπάρχουσιν· δεῖ δὲ
 αὐτὴν ὑπομεῖναι βίαν, ἵνα εἰς τὸν ἄνω τόπον μετεω-
 ρισθῇ, καθάπερ ὁ λίθος καὶ ἡ βῶλος. ἀλλ' ἕτερον
 μὲν οὐδὲν σὺν αὐτῇ ἀπολείπουσιν, τὸν θεὸν δέ. 5
 φανερόν οὖν τὸ ἐκ' τοῦ λόγου συμβαῖνον, ὅτι κατ' αὐ-
 τοὺς ὁ θεὸς βίᾳ καὶ ἀνάγκῃ ταύτην μετέωρον ἐποίησεν
 ὥς αὐτόν.

Καὶ μὴν εἰ κακὸν ἡ ὕλη, πάντως πού εἰσιν αὐτῆς
 καὶ ὁρέξεις τοιαῦται· ἔστι δὲ ἡ μὲν τοῦ κακοῦ ὁρέξις 10
 φάυλη, ἡ δὲ τοῦ καλοῦ πάννυ σπουδαία. εἰ δὲ τοῦ
 λαμπροῦ καὶ τοῦ φωτὸς ἐπεθύμησεν ἡ ὕλη, οὐ φάυλη
 ἡ ἐπιθυμία· καθάπερ οὐδὲ <εἰ> ἐν κακίᾳ τις ὢν μετὰ
 ταῦτά ποτε ἐπιθυμήσειεν ἀρετῆς. τούναντίον γὰρ ἐν
 ἐγκλήματι, τὸ σπουδαῖόν τινα τοῦ φαύλου εἰς ἐπιθυ- 15
 μίαν ἐλθεῖν· καθάπερ ἂν εἰ τὸν θεὸν φαῖεν ὁρέγεσθαι
 τῶν τῇ ὕλῃ προσόντων κακῶν. οὐ γὰρ δὴ τὰ τοῦ
 θεοῦ ἀγαθὰ τοιαῦτα ὑποληπτέον, οἷόν ἐστιν ὁ πλοῦ-
 τος καὶ ἡ πολλὴ γῆ καὶ ὁ πολὺς χρυσός, ὧν ἐλάττων

9—p. 16, 8 cf. Tit. Bostren. I 21 et 24 p. 16, 9 sqq. Lagarde, Eriphan. pan. 66, 58 17 sqq. cf. Numen. ap. Euseb. pr. ev. XI 18 p. 538^a: Ὅποσα δὲ δοθέντα μέτεσι πρὸς τὸν λαμβάνοντα, ἀπελθόντα ἐκ τοῦ δεδοκότος, ἐστὶ θεραπεία χρήματα . . . ταυτὶ μὲν οὖν ἐστὶ θνητὰ καὶ ἀνθρώπινα· τὰ δὲ θεία ἐστὶν, οἷα μετα-δοθέντα, ἐνθένδ' ἐκείθι γεγεννημένα, ἐνθένδε τε οὐκ ἀπελήλυθε, καὶ ἐκείθι γενόμενα τὸν μὲν ὥνησε, τὸν δὲ οὐκ ἔβλαψε . . . τοιοῦτον τὸ χρῆμά ἐστι τὸ τῆς ἐπιστήμης, ἢ δοθεῖσα καὶ ληφθεῖσα παραμένει μὲν τῷ δεδοκότι, σύνεστι δὲ τῷ λαβόντι ἢ αὐτῇ. Plotin. IV 9, 5. Procl. in Alcib. p. 308 Creuzer

1 αὐτήν et αὐτῆς M: corr. P 2 <παρὰ φύσιν> addidi
 9 αὐτῆς: αὐτῇ (cf. 5, 13 sq.) scribendum puto 13 <εἰ>
 add. C 19 sq. f. ὧν ἐλάττωσις (vel -ωμα) γίνεται τῷ κερτη-
 μένῳ ἢ εἰς ἕτερον μετέστασις deletis ἀπὸ (ortum ex ἐπί?) τῶν
 ἀνθρώπων

γίνεται τῷ κεκτημένῳ ἢ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων εἰς ἕτερον
μετάστασις. ἀλλ' εἴ τινα τούτων ὅλως εἰκόνα ἐπινοῆσαι
δεῖ, τὴν σοφίαν οἶμαι δικαίως ἂν τις παραβάλῃ καὶ
τὰς ἐπιστήμας. ὥσπερ οὖν οὔτε ἡ σοφία ἐλαττοῦται
5 οὔτε ἡ ἐπιστήμη οὔτε οἱ αὐτὰς ἔχοντες, ἂν ἕτερος τῶν
f.184 αὐτῶν μεταλάβῃ, οὕτως οὐδὲ τὸν θεὸν | εὖλογον φθο-
νῆσαι τῇ ὕλῃ τῆς τοῦ καλοῦ ὁρέξεως — εἰ δὴ κατ'
αὐτοὺς ὠρέχθῃ τούτου.

Χ Πολὺν δὲ τοὺς μυθοποιοὺς ὑπερβεβλήκασιν τοὺς
10 ἢ τὰ τοῦ Οὐρανοῦ αἰδοῖα τέμνοντας, ἢ τὰς ἐπιβουλάς
κατὰ τοῦ Κρόνου ὑπὸ τοῦ υἱοῦ συντιθέντας ἵνα αὐτοὺς
κατάσχῃ τὴν ἀρχήν, ἢ ποιοῦντας πάλιν τὸν Κρόνον
τοὺς υἱοὺς καταπίνειν εἴτα διαμαρτάνοντα διὰ τῆς
τοῦ λίθου εἰκόνης. πῶς γὰρ τὰ λεγόμενα ὑπ' αὐτῶν
15 οὐ τοιαῦτα, ὅταν πόλεμον ἄντικρυς τῆς ὕλης πρὸς τὸν
p.10C θεὸν ὑφηγήσωνται καὶ μὴδὲ ταῦτα μέντοι δι' ὑπονοίας
λέγωσιν, καθάπερ Ὅμηρος χαίρειν ποιεῖ τὸν Δία ἐπὶ
τῷ τῶν θεῶν πολέμῳ πρὸς ἀλλήλους ἐν Ἰλιάδι, αἰνι-
τόμενος τὸ ἐξ ἀνομοίων τὸν κόσμον συγκεῖσθαι, ἡρμο-
20 σμένων πρὸς ἀλλήλα καὶ νικῶντων τε καὶ νικωμένων.
καὶ ταῦτά μοι εἴρηται, ἐπειδὴ γιγνώσκω τοὺς τοιούτους,
ἐπειδὴν ἀποδείξεων ἀπορῶσιν, ἐνὶ πανταχόθεν ἀπὸ
τῶν ποιήσεων συμφέροντας καὶ ἀπολογίαν ταῦτα ὑπὲρ
τῶν ἰδίων δοξῶν ποιοιμένους. οὐκ ἂν δὲ ταῦτα ἐπε-

14 sqq. cf. Serapion. c. Manich. p. 79, 10 sqq. Lagarde,
Epiphan. pan. 66, 48 17 sqq. cf. Heracl. all. Homer. 52 sqq.
Porphy. quaest. Homer. I p. 240 sq. Schrader 18 ll. T

3 δὲ καὶ ὡς M: δικαίως scripsi 6 οὔτε M 8 ὠρέχθῃ
M: corr. C 13 expectes aut καταπίνοντα aut διαμαρτάνειν
17 f. λέγουσιν 22 ἐνι, ι in litura M: f. ἐπη, quod conī.
etiam Buecheler

πόνθεσαν, εἰ μετὰ τινος φροντίδος ᾧτινι δῆποτε ἐνε-
τύγχανον.

Καὶ μὴν πάντα μὲν τὰ κακὰ ἀπὸ τοῦ θεοῦ χοροῦ
ἀπελήλαται, ὁ ζῆλος δὲ μάλιστα καὶ ὁ φθόνος· κατα-
λείπουσι δὲ οὗτοι αὐτὰ παρὰ τῷ θεῷ, ὅταν φῶσιν 5
αὐτὸν τὴν ἐπιβουλήν κατὰ τῆς ὕλης συντάξαι, διότι
δὴ τοῦ καλοῦ ἐπεθύμησεν. τίνι δὲ καὶ ὁ θεὸς ὧν
εἶχεν ἐβουλήθη τὴν ὕλην τιμωρήσασθαι; τὸ μὲν γὰρ
ἀπλοῦν φάναι τὸν θεὸν ἀκριβέστερον οἶμαι ἢ κατὰ
τούτους ἐστίν, καὶ ἡ τῆς ἐννοίας τούτου ἀφήγησις οὐχ 10
ὥς περὶ τῶν ἄλλων εὐκολος· οὐδὲ γὰρ λόγῳ ἀπλῶς
ἐνδείξασθαι αὐτὴν δυνατόν, διὰ δὲ πολλῆς παιδεύσεως
καὶ πόνου. ἀλλὰ τοῦτό γε πάντες ἴσμεν, ὅτι ἡ ὀργή
καὶ ἡ τῆς τιμωρίας κατὰ τῆς ὕλης ὀρεξίς πάθη ἐστὶν
περὶ τὸν οὕτω διακείμενον συνιστάμενα· ταῦτα δὲ f.184^v
οὐδὲ περὶ τινὰ σπουδαῖον γένοιτο ἂν τὰ παθήματα,
μή τί γε περὶ τὸ ἀγαθὸν αὐτό.

XI 'Εφ' ἔτερα τοίνυν ἦκει πάλιν ὁ λόγος περιφε-
ρόμενος. ἐπειδὴ γὰρ δύναμιν τὸν θεὸν εἰς τὴν ὕλην
καταπέμψαι φασίν, σκοπεῖν ἄξιον, πότερον ἢ δύναμις 20
αὕτη κατὰ τὸ ἀγαθὸν ἡλάττωται παρὰ τὸν θεὸν ἢ
ὁμοίως εἶχεν. εἰ μὲν γὰρ ἡλάττωται, τί τὸ αἴτιον;
ὕλης μὲν γὰρ οὐδὲν μετεῖχεν τῶν παρὰ θεῷ, ἐν δὲ
μόνον ἀγαθὸν εἰσάγει, τὸν θεόν, καὶ ἐν κακόν, τὴν
ὕλην. εἰ δὲ ὁμοίως εἶχεν, τίνος ἕνεκα ὅς μὲν ὥσπερ 25

3 cf. multorum imitatione tritam Platonis sententiam
Phaedr. 247^a φθόνος ἔξω θεῖον χοροῦ ἵσταται 8 sq. cf. Plat.
civit. II 380^d 18 ἦκει ὁ λόγος περιφερόμενος: cf. Plat. legg.
II 659^c al.

11 f. ὥσπερ ἢ vel tale

τις βασιλεὺς ἐπέταπτεν, ἢ δὲ τὸν πόνον τὸν ἀκούσιον ἀνέτλη τοῦτον; καὶ ἐπὶ τῆς ὕλης δὲ ζητηθήσεται πότερον εἰς τὸ κακὸν ὅμοιαι ἢ ἐλάττους δυνάμεις. εἰ γὰρ ἐλάττους, πάντως γε κακίας ἐλάττους· μετοχῇ ἄρα τοῦ
 5 ἀγαθοῦ αὐταὶ ἂν γένοιοντο, δύο γὰρ ὄντων κακῶν τὸ ἦττον τοιοῦτον κατὰ μετάληψιν τοῦ ἀγαθοῦ πάντως που οὕτως ἔσχηκεν. ἀγαθὸν δὲ οὐδὲν περὶ τὴν ὕλην ἀπολείπουσιν. πάλιν τοίνυν ἀπορία ἑτέρα· εἰ γὰρ τις ἄλλη δύναμις τῷ κακῷ ὑπερβάλλει τὴν ἡγεμονεύουσαν
 10 ὕλην, αὕτη ἔστιν ἡγεμονικωτέρα, τὸ γὰρ μᾶλλον κακὸν τῆς ἀρχῆς τῆς κατ' αὐτὴν ἡγεῖτο.

XII Τὸ δὲ 'κατέπεμψεν ὁ θεὸς δύνάμιν ἐπὶ τὴν ὕλην' λέγεται μὲν μετ' οὐδεμιᾶς ἀποδείξεως, ἔστι δὲ πιθανὸν οὐδ' ὁπωστιοῦν, χρὴ δὲ ὁμοίως καὶ αὐτὸ
 15 τυχεῖν τῶν οἰκείων λόγων. τὸ μὲν γὰρ αἴτιον τούτου p.11C ἐκεῖνο εἶναί φασιν· 'ὅπως μηδὲν μὲν ἢ κακὸν ἀγαθὸν δὲ πάντα, ἔδει μιχθῆναι τὴν δύνάμιν τῇ ὕλῃ κατὰ τοὺς ἀθλητὰς τοὺς ἐν τῷ συμπλέκεσθαι καταγωνιζο- μένους τοὺς ἀντιπάλους, ἵνα κρατήσασα τοῦ κακοῦ
 20 παύσῃ αὐτὸ τοῦ εἶναι.' πολὺ δὲ οἶμαι σεμνότερον καὶ τῆς τοῦ θεοῦ ὑπεροχῆς ἐπ' αὐτὸν τὸ ὁμοῦ νοήματι τῶν ὄντων ἀφανίσαι τὴν ὕλην. ἀλλ' οἶμαι τοῦτο οὐκ ἀπε-
 f.185 δέξαντο διὰ τὸ καὶ | νῦν κακόν τι ὑπάρχειν, ὃ τὴν ὕλην εἶναί φασιν. τὰ πράγματα δὲ οὐδὲν μᾶλλον
 25 δύνανται παύσασθαι ὄντα τοιαῦτα, ἵνα τις τὸ μὴ μεταβάλλεσθαι εἰς τὰ χεῖρω ἔνια συγχωρήσῃ· ἔδει δέ τινα αἰσθησιν γενέσθαι τούτου, ὅτι μετρίως ὁπωσδή-

4 πάντως τε M f. κακία ἐλάττους 5 αὐταὶ M:
 corr. C, an τοιαῦτα? 16 ἢ M: corr. C 25 f. δύνανται
 ἵνα i. q. ut *gesetzt dass, selbst wenn*, cf. Orig. c. Cels. I 21.
 III 25. 31 al. Euseb. c. Hierocl. 11. 35

ποτε ἐμειώθη ταῦτα, ἵνα καὶ τὰς εἰς τὸ μέλλον ἐλπί-
 δας βελτίους ἔχωμεν. καλῶς γὰρ δὴ πρὸς τὸν Ζήνω-
 νος τοῦ Κιτιέως εἴρηται λόγον, ὅς 'τὸ πᾶν ἐκπυρωθή-
 σεται' λέγων 'πᾶν τὸ καῖον ἔχον καύση ὅλον καύσει,
 καὶ ὁ ἥλιος πῦρ ἐστὶν καὶ ὃ ἔχει οὐ καύσει;' ἐξ οὗ 5
 συνήγετο, ὥς ᾤετο, τὸ πᾶν ἐκπυρωθήσεσθαι· πρὸς οὖν
 τις τῶν χαριεστέρων εἰρηκέναι λέγεται· 'ἀλλ' ἐγὼ τοι
 χθὲς καὶ πρὸ ἐνιαυτοῦ καὶ πρὸ πλείονος χρόνου εἶδον
 καὶ νῦν ὁμοίως ὄρω οὐδὲν ὑπὸ τοῦ πυρὸς τοῦ ἡλίου
 πεπονθώς· χρῆν δὲ σὺν χρόνῳ κατ' ὀλίγον γενέσθαι 10
 τοῦτο, ἵνα καὶ ὅτι ποτὲ ἐκπυρωθήσεται τὸ ὅλον πιστεύ-
 σωμεν.' καὶ πρὸς τὸν Μανιχαίου δὴ λόγον — καίτοι
 σὺν οὐδεμιᾷ πίσκει ῥηθέντα — ἡ αὐτὴ οἶμαι ἀπόκρι-
 σις ὅτι 'ἀλλ' οὐδὲν ἐμειώθη ταῦτα, ἀλλὰ καὶ πρότερον
 ἦν ἐπὶ τοῦ πρώτου γενομένου ἀνθρώπου, ὅπου ἀδελ- 15
 φὸς ἀδελφὸν ἀπόλλυσιν, καὶ νῦν ἔτι ἔστιν καὶ πόλεμοι
 οἱ αὐτοὶ καὶ ποικιλώτεροι ἐπιθυμίαι· χρῆν δὲ εἰ καὶ
 μὴ πεπαῦσθαι, μεμειῶσθαι γοῦν ταῦτα, ἵνα θαρσύνω-
 μεν ὅτι καὶ παύσεταί ποτε σὺν τῷ χρόνῳ· ὄντων δὲ
 τῶν αὐτῶν ἐκεῖθεν τίς ἢ πίστις τῶν εἰς τὸ μέλλον;' 20

XIII Τίνα δὲ καὶ τὰ κακὰ εἶναι λέγει; περὶ μὲν
 γὰρ τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην οὐδὲν ἀπολείπει· περὶ

14 sqq. cf. Senec. de benef. I 10, Marc. Antonin. VII 1,
 Celsus apud Origen. IV 62 (sec. Plat. Theaet. 176^a)

3 Κητιέως M: corr. C ἐκπυρωθήσεσθαι C 4 cl.
 Aristot. de anima II 4 p. 416^a15 et Alex. Aphrod. I p. 111, 19
 Bruns et sim. tale fere scribendum videtur <δ> ἔχει καῦσαι,
 ὅλον κ. vel ἔχον (dum habet) [καύση], ὅλον κ. vel ἔχον <δ>
 καύσει, nisi plura turbata sunt 10 πεπονθός M: corr. P
 19 παύσεται M: corr. Holstenii exemplar 21 λέγεις M:
 corr. C

δὲ τὸν οὐρανὸν καὶ τοὺς ἀστέρας εἴ τι τοιοῦτον εἶναί
 φησιν, καὶ τί ποτ' ἐστὶν τοῦτο, εὐλογον ἐφεξῆς ζητεῖν.
 ἀλλ' ἡ μὲν ἀταξία κατ' αὐτούς ἐστι τὸ κακὸν καὶ ἡ
 ἄτακτος κίνησις· ταῦτα δὲ ἀεὶ κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύ-
 5 τως ἔχει, καὶ οὔτε τινὰ τῶν πλανωμένων ἀιτιάσεται
 ὡς παρὰ τὸν τεταγμένον χρόνον ἐπιμεῖναι ποτε ζῶδιον
 f.185^v ἀξιώσαντα, | οὔτε τῶν ἀπλανῶν ὡς οὐκ ἐπὶ τῆς αὐτῆς
 μένουντα ἔδρας καὶ μὴ συμπεριπολοῦντα τῇ τοῦ παν-
 τὸς περιφορᾷ ἐν ἑκατὸν ἔτεσιν μίαν μοῖραν ἐπὶ τὰ
 10 ἐπόμενα κινούμενον. ἐν γῇ δὲ εἰ τὸ ἀνήμερον ἐνίων
 χωρίων αἰτιᾶται, ἢ μέμφονται οἱ κυβερνῆται τοὺς ἐν
 τῇ θαλάσῃ χειμῶνας, πρῶτον μὲν κατ' αὐτοὺς τῆς
 τοῦ ἀγαθοῦ μοίρας τὰ τοιαῦτα. εἰ γοῦν ἐπὶ γῆς μηδὲν
 φύοιτο, τάχιστα ἂν ἀπόλοιτο πάντα τὰ ζῶα· τοῦτο δὲ
 15 πολὺ τῆς ἐναπειλημμένης τῇ ὕλῃ δυνάμεως πρὸς τὸν
 θεὸν παραπέμψαι δύναται, καὶ πολλὰς σελήνας δεήσει
 γενέσθαι, ἵνα ἀθρόως χωρῆσαι δυνηθῶσι τοσαύτας
 p.12C προσπελαζούσας ψυχάς. τὰ δὲ αὐτὰ καὶ περὶ τὴν
 θάλατταν· ἔρμαιον γὰρ ἀπόλλυσθαι, ἵνα τάχιστα τῆς
 20 πρὸς τὸν θεὸν ὁδοῦ ἔχωνται οἱ ἀπολλύμενοι. οἱ δὲ
 πόλεμοι οἱ ἐπὶ γῆς καὶ λιμοὶ καὶ πᾶν ὃ τι φθοροποιὸν
 ἐν πλείστῃ τιμῇ κατ' αὐτούς· πᾶν γὰρ τὸ ἀγαθὸν
 αἴτιον τιμητόν, ἀγαθοῦ δὲ αἴτια ταῦτα ἐκ τῆς συμ-
 βαινούσης φθορᾶς πρὸς τὸν θεὸν παραπέμπει τὴν δια-

20 sqq. cf. Tit. Bostren. II 26

10 κινούμενα M: κινούμενον scripsi ex Hipparchi et Pto-
 lemaei (μαθημ. συντάξ. VII 1—3) doctrina (impugnata a Proclo
 in Tim. IV p. 277^a sqq.) 17 τοσαύταις προσπελάζουσιν
 ψυχαῖς M: corr. C 19 ἔρμαιον M 23 τιμητέον C
 24 scrib. <ῆ> πρὸς κτέ. vel 23 ταῦτα, <ᾶ> ἐκ vel <εἰ> ἐκ ut
 mavult Usener

κρινομένην ἀπὸ τῶν ἀπολλυμένων δυνάμιν. XIV ἡγνο-
 ῆκαμέν τε, ὥς ἔοικεν, ὅτι ἐν δίκῃ τὸν κροκόδειλον καὶ
 τὸν λέοντα καὶ τὸν λύκον τιμῶσιν Αἰγύπτιοι, ἐπειδὴ
 ταῦτα μάλιστα παρὰ τὰ ἄλλα ζῷα καρτερώτατα ὄντα
 καταναλίσκει σιτούμενά τε αὐτὰ καὶ πάντα τρόπον 5
 διαφθείροντα, καὶ τὸν ἀετὸν καὶ τὸν ἰέρακα, ὅτι καὶ
 ταῦτα τῶν ἐν ἀέρι καὶ ἐπὶ γῆς ἀσθενεστέρων ζώων
 ἀναιρετικά. τάχα δὲ κατ' αὐτοὺς ὁ ἄνθρωπος διὰ
 τοῦτο ἐν πλείστῃ τιμῇ, ὅτι μάλιστα πάντων ταῖς ἐπι-
 νοίαις καὶ ταῖς τέχναις πλείστα τῶν ζώων δαμάζειν 10
 εἴωθεν, ἵνα καὶ αὐτὸς μὴ ἀμοιρῇ τούτου τοῦ ἀγαθοῦ,
 βορὰ ἐτέρων γίνεται. πάλιν οὖν αἱ γενέσεις ἄτοποι
 κατ' αὐτούς, ἐκ μικροῦ καὶ τοῦ τυχόντος σπέρματος
 πάμμεγά τι | ἀποτελοῦσαι, καὶ πολὺ κάλλιον κατ' αὐ- f.186
 τοὺς ἀνηρῆσθαι ταύτας ὑπὸ τοῦ θεοῦ, ἵνα ἂν σύν- 15
 τομος ἐγένετο ἀπαλλαγὴ τῆς ἐνταῦθα διατριβῆς τῆς
 δυνάμεως τῆς θείας. ἀλλὰ τί καὶ πρὸς ἀκολασίας
 καὶ ἀδικίας καὶ πᾶν ὁτιοῦν τοιοῦτον, φήσειέν τις ἂν,
 ὁ Μανιχαῖος ἐρεῖ; οὐκοῦν πρὸς ταῦτα βοηθὸς δέδοται
 ἡ παίδευσις καὶ ὁ νόμος; ἡ μὲν παίδευσις ἐκφροντί- 20
 ζουσα τοῦ μηδὲ τοιοῦτόν τι περὶ τοὺς ἀνθρώπους
 συμβαίνειν, ὁ νόμος δὲ τιμωρούμενος τὸν ἀλόντα ἐν
 τινι τῶν ἀδικημάτων ὄντα. — ἔπειτα δὲ τί τὸ ἐγκλημα
 τῆς γῆς — εἰ γεωργὸς ἀμελήσειεν τοῦ ταύτην ἡμεροῦν
 — ὅτι ἡλάττωται ἡ τοῦ θεοῦ ἀρχή, ἥτις ἐστὶν κατὰ 25
 τὸ δίκαιον, ὅταν ἢ τὰ μὲν καρπῶν γόνιμα τὰ δὲ μὴ
 τοιαῦτα, ἢ φερομένων τῶν πνευμάτων καθ' ἐτέραν

4 καρτερικώτατα M: corr. Usener 11 f. <καὶ> ἵνα vel
 ἵνα <δὲ> nisi plura exciderunt 14 πᾶν μέγα τι M: correxi
 23 ἔπειτα δὲ: cf. 20, 12 πρῶτον μὲν 25 ὅτι pendet ex
 ἐγκλημα 26 post ὅταν litura quattuor fere litteras capiens

αίτιαν τοὺς μὲν ὠφελεῖσθαι τοὺς δὲ καὶ ἀβούλητά
τινα ὑπομένειν συμβαίνει; ἀπείρους τ' οὐκ ἐχρῆν εἶναι
τῆς τῶν ἐνδεχομένων φύσεως καὶ τῆς τῶν ἀναγκαίων,
οὕτω γὰρ οὐκ ἂν τὰ τοιαῦτα ἐτερατεύοντο.

5 XV Πόθεν οὖν ἡδονὴ καὶ ἐπιθυμία; ταῦτα γὰρ
μάλιστα κακὰ εἶναι λέγουσιν, καὶ δι' ἃ μεμισήκασιν
τὴν ὕλην, οὐχ ἕτερα μᾶλλον ἐστίν. ὅτι μὲν οὖν [οὐ]
περὶ τὰ αἰσθητικὰ τῶν ζώων μόνον ἐστὶ ταῦτα καὶ
οὐδὲν ἕτερον ἀντιλαμβάνεται ἐπιθυμίας καὶ ἡδονῆς ἢ
10 τὰ αἰσθανόμενα, φανερόν. ποία γὰρ αἰσθησις ἡδονῆς
καὶ λύπης φντῶ, ποία δὲ γῆ <ῆ> ὕδατι ἢ ἀέρι; οἱ
δαίμονες τε — εἴπερ εἰσὶν αἰσθητικὰ ζῶα — διὰ τοῦτο
ἔσως τοῖς νενομισμένοις περὶ τὰς θυσίας ἡδονταὶ καὶ
ἀπολειπομένων δυσφοροῦσιν, οὐδενὸς τοιούτου περὶ
15 θεοῦ ἐπινοεῖσθαι δυναμένου. οἱ δὲ λέγοντες 'διὰ τί
p.13C ἦδεται καὶ ἐπιθυμεῖ τὰ ζῶα;' αἰτιάσθωσαν πρότερον,
διὰ τί ἐστὶν αἰσθητικὰ ταῦτα ἢ διὰ τί τροφῆς δεῖται.
ἃ μὲν γὰρ ἦν ἀθάνατα ζῶα καὶ φθορᾶς καὶ αὐξῆς
f.186^v ἀπῆλ|λακται — οἶον ἥλιος καὶ σελήνη καὶ ἀστέρες —,
20 καίτοι ὄντα αἰσθητ(ικ)ά, ἐκτὸς δὲ τούτων ἐστὶν
καὶ τῆς τοιαύτης αἰτιάσεως· ὁ δὲ ἄνθρωπος καὶ αἰσθε-
σθαι καὶ κρίνειν δυνάμενος καὶ δυνάμει σοφός —
ἔχει γὰρ δύνάμιν τοιοῦτος γενέσθαι — ἀπολαβὼν τὸ
ἴδιον δὴ, καταπατεῖ. XVI ὅλως γὰρ ἄξιον πυθέσθαι
25 τούτων τῶν ἀνδρῶν, πότερον οὐδένα ἄνθρωπον δυνα-

2 τοῦ καὶ χρῆν M: τ' οὐκ ἐχρῆν correxi, τε ut 8, 21
et 21, 2 (an γ'?) 6 διαμεμισήκασιν M: δι' ἃ μ. correxi
7 [οὐ] del. C 8 μόνων M 11 <ῆ> addidi οἱ δαίμονες
δὲ vel οἱ <δὲ> δαίμονες γε Usener 20 αἰσθητά M: corr. C
21 αἰσθεσθαι (ut 33, 5 λογίζεσθαι καὶ αἰσθεσθαι):
tempus praesens est, cf. Bekkeri anecd. p. 183, 9. 216, 7. 359, 6.
Suid. I 2 p. 54^b Bernh. Exempla attulit Schneider ad Plat.
civit. III p. 248

τὸν σπουδαῖον γενέσθαι ἢ τινά γε ἐνδέχεται. εἰ μὲν
 γὰρ οὐδεὶς σοφός, τί δήποτε αὐτὸς ὁ Μανιχαῖος —
 ἔῳ γὰρ τοὺς ἄλλους — οὐ μόνον σπουδαῖος εἶναι
 λέγει, ἀλλὰ καὶ ἄλλους φησὶν ἱκανὸς εἶναι τοιούτους
 ποιῆσαι; εἰ δ' ὅλως ἔστιν τις, τί κωλύει καὶ πάντας 5
 γενέσθαι σπουδαίους; ὃ γὰρ περὶ ἕνα, καὶ περὶ πάν-
 τας ἐνδέχεται, καὶ δι' ὧν καὶ εἷς, διὰ τούτων καὶ
 πάντες ἐνάρετοι ἂν γένοιτο· εἰ μὴ τί φασιν τῆς
 δυνάμεως πλείστον τοῖς τοιούτοις ἐναπολαμβάνεσθαι.
 πάλιν τοίνυν πρῶτον μὲν τίς χρεῖα τοῦ περὶ τὴν 10
 παίδευσιν πόνου; γενοίμεθα γὰρ ἂν καθεύδοντες σπου-
 δαῖοι. ἢ διὰ τί μάλιστα τοὺς ἀκροωμένους αὐτῶν οἱ
 τοιοῦτοι ἄνδρες εἰς ἐλπίδα ἄγουσι τοῦ καλοῦ; καὶ
 γὰρ καλινδούμενοι σὺν ταῖς ἐταίραις τὸ οἰκεῖον ἔχοιεν
 ἂν ἀγαθόν. εἰ δὲ ἡ παίδευσις καὶ ἡ περιαγωγή ἡ 15
 βελτίων καὶ τὸ σπουδαῖον περὶ τὴν τῆς ἀρετῆς ἀνάλη-
 ψιν τοιοῦτον αὐτὸν ἀπειργάσαντο, πάντες γινέσθωσαν
 τοιοῦτοι, καὶ ἀνήρηται ἡ θρυλουμένη ὑπ' αὐτῶν τῆς
 ὕλης ἄτακτος κίνησις. πολὺ δὲ κάλλιον ἦν τὴν σοφίαν
 ὅπλον φάναι τοῖς ἀνθρώποις ὑπὸ τοῦ θεοῦ δεδόσθαι, 20
 ἢν' ὃ ἔστιν αὐτοῖς διὰ τὸ αἰσθητικοῖς εἶναι ἐξ ἐπιθυ-
 μίας καὶ ἡδονῆς, τοῦτο κατὰ μικρὸν εἰς τὸ ἀγαθὸν
 περιάγουσα τὸ ἐπόμενον ἄτοπον ἐξ αὐτῶν ἀνέλη· οὕτω
 γὰρ αὐτοὶ τε ἀρετὴν ἐπαγγελλόμενοι διδάσκειν ζηλω-
 τοὶ ἂν ἦσαν τῆς προθέσεως καὶ τοῦ βίου, πολλή τε 25
 ἂν ἦν ἐλπίς τοῦ ὅτι ποτὲ παύσεται τὰ κακὰ πάντων

5 cf. act. Archelai p. 83 Routh²

13 τοὺς καλοὺς M: corr. C   14 ἐτέραις M: corr. C
 24 ἐπαγγελλόμενοι: εν in litura tres litteras capiente M   26 τοῦ
 ὅτι: cf. Plotin. II 4, 13 inf. Apsin. p. 333, 24 Sp.² Method. de
 libero arbit. 6, 6 al.   τὰ κατὰ M: corr. C

f.187 γενομένων σοφῶν. ὃ δοκεῖ μοι | κατανενοημέναι δ·
 Ἰησοῦς καὶ ἵνα μὴ ἀπεληλαμένοι ᾧσι τοῦ ἀγαθοῦ
 γεωργοί τε καὶ τέκτονες καὶ οἰκοδόμοι καὶ οἱ ἄλλοι
 ἀπὸ τῶν τεχνῶν, κοινὸν συνέδριον καθίσαι πάντων
 5 ὁμοῦ καὶ διὰ ἀπλῶν καὶ εὐκόλων διαλέξεων καὶ εἰς
 θεοῦ ἔννοιαν αὐτοὺς ἀπενηνοχέναι καὶ τοῦ καλοῦ εἰς
 ἐπιθυμίαν ἐλθεῖν ποιῆσαι.

XVII Ἀλλὰ γὰρ πῶς ποτε λέγεται τὸ 'κατέπεμψε
 τὴν δύναμιν τὴν θείαν ὃ θεὸς ἐπὶ τὴν ὕλην'; εἰ μὲν
 10 γὰρ ἦν ἀεὶ καὶ οὔτε ὃ θεὸς πρότερος αὐτῆς ἐπινόεῖται
 οὔτε ἡ ὕλη, τρεῖς πάλιν οὕτως εἰσὶν ἀρχαὶ κατὰ τὸν
 Μανιχαῖον, τάχα δὲ καὶ πάμπολλαι φανήσονται ὀλίγω
 ὕστερον. εἰ δ' ἐπιγεννητή, πῶς ἐστὶν [πῶς] ὕλης ἄμοι-
 ρος αὐτή; εἰ δὲ μέρος ἐστὶν τοῦ θεοῦ, πρῶτον μὲν
 15 σύνθετον καὶ σωματικὸν ἀποφαίνουσιν οὕτως τὸν θεόν·
 p.14C τοῦτο δὲ ἄτοπον καὶ ἀδύνατον. εἰ δὲ ἐποίησεν αὐτὴν
 καὶ ὕλης ἄμοιρός ἐστιν, θαυμάζω πῶς οὐκ ἐσκόπησαν
 οὔτε οὗτος οὔτε οἱ ἄπ' ἐκείνου, ὅτι εἰ — ὃ λέγεται
 κατὰ τὴν ἀληθῆ δόξαν ὅτι τὰ ἐφεξῆς μένοντος τοῦ
 20 θεοῦ ὑποστάσεις εἰσὶν — τὴν δύναμιν ταύτην ἐποίησεν
 βουληθεὶς ὃ θεός, πῶς οὐχὶ καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων
 τῶν γενομένων αἴτιος ἐγένετο οὐδὲν ὕλης προύπαρ-
 χούσης προσδεηθείς. τὰ μὲν δὴ φαινόμενα ἄτοπα ἐκ

19 Platonicam dicit, cf. e. g. Plotin. V 1, 3. III 3, 7.
 IV 8, 6

3 f. οἱ ἄλλοι <οἱ> ἀπὸ τ. τ. 6 ἐννοιαν M: corr. C
 ἀπενηνοχέναι: expectaris ἀγχοχέναι, nec tamen mutandum
 8 πῶποτε M καταπέμψαι M 13 [πῶς] delevi, possis etiam
 alterum πῶς delere: ἐ. [πῶς] ἐστὶν, πῶς ὕλης κτέ. de hoc cor-
 ruptelarum genere cf. Vahlen ad Aristot. poët.³ p. 265 sq.;
 infra p. 27, 11 14 αὐτῇ M: corr. apographa

τούτου τοιαῦτα, ἐπόμενα δὲ τὰ ἐξῆς. ἄρα τε γὰρ φύσιν
 εἶχεν ἢ δυνάμεις ῥεῖν ἐπὶ τὴν ὕλην; ἢ παρὰ φύσιν
 ἦν αὐτῇ τοῦτο; πῶς οὖν ἐμίχθη; εἰ δὲ κατὰ φύσιν
 αὐτῇ τοῦτο, πάντως που καὶ ἀεὶ σὺν τῇ ὕλῃ ἦν· εἰ
 δὲ τοῦτο, πῶς κακῶς τὴν ὕλην ἀγορεύουσιν μίγμα 5
 οὔσαν ἐξ ἀρχῆς πρὸς τὴν θείαν δύνανται; πῶς δὲ καὶ
 φθαρθήσεται μιχθείσης τῆς θείας δυνάμεως πρὸς αὐτὴν
 ἀποχωρησάσης ποτέ; ἔσφριεν γὰρ δὴ τὰ καλὰ καὶ ἑτέρου
 τινὸς ἀγαθοῦ αἴτια γίνεσθαι οἷς ἂν παρῇ εὐλογον ἢ
 διαφθορὰν ἢ ἄλλο τι κακὸν ἕτερον ἐπάγειν αὐτοῖς. 10
 XVIII τὸ μὲν γὰρ δὴ σοφὸν τὸ λεγόμενον | ὑπ' αὐτῶν f.187^v
 ἐκεῖνό ἐστιν, ὅτι ὥσπερ ὁρῶμεν τῆς ψυχῆς τοῦ σώμα-
 τος ἀποξευχθείσης τὸ σῶμα αὐτὸ ἀπολλύμενον, οὕτω
 καὶ τῆς δυνάμεως ἀφείσης τὴν ὕλην τὸ λειπούμενον—
 ὅπερ ἐστὶν ἡ ὕλη—διαλυθὲν οἰχθήσεται. πρῶτον μὲν γὰρ 15
 οὐχ ὁρῶσιν ὅτι τῶν ὄντων οὐδὲν οἷον ἐστὶν φθείρε-
 σθαι εἰς τὸ μὴ ὄν, τὸ γὰρ μὴ ὄν οὐκ ἔστιν· διασκε-
 δασθέντων δὲ τῶν σωμάτων καὶ μεταβολὴν τινα σχόν-
 των διάλυσιν γίνεται, ὥστε τὸ μὲν εἰς γῆν ἀπελθεῖν
 τὸ δὲ εἰς ἀέρα τὸ δὲ εἰς ἄλλο τι. ἔπειτα δὲ οὐ 20
 μέμνηται ὅτι κίνησιν ἄτακτον ὑποτίθενται εἶναι τὴν
 ὕλην. τὸ δὲ δι' αὐτὸ κινούμενον καὶ οὗ ἐστὶν οὐσία
 ἢ κίνησις, ἀλλὰ μὴ κατὰ συμβεβηκὸς ὑπάρχει αὐτῷ,
 πῶς εὐλογον τῆς δυνάμεως ἀπελθούσης παύσασθαι
 τοῦ ὅπερ ἦν πρὶν καὶ τὴν δύνανται εἰς αὐτὸ κατελ- 25
 θεῖν; οὐχ ὁρῶσι δὲ τὸ παραλλάττον, ὅτι πᾶν μὲν σῶμα
 ψυχῆς ἁμοιῶν ἀκίνητον — ἔχει γὰρ καὶ τὰ φυτὰ τὴν
 φυτικὴν ψυχὴν —, τῆς δὲ ὕλης αὐτὴν τὴν οὐσίαν

1 ἄρα γε C   3 ante πῶς videtur excidisse tale <εἰ μὲν
 γὰρ παρὰ φύσιν ἦν αὐτῇ τοῦτο>   5 μίγμα M constanter
 8 f. σφρίζειν   16 f. οὐδὲν ἐστὶν οἷον   23 ὑπάρχει M: corr. C

κίνησιν εἶναι φασιν, ἄτακτον μέντοι. κάλλιον δὲ ἦν,
καθάπερ ἐπὶ λύρας ἀνάρμοστα μελωδούσης ἢ ἀρμονία
ἐλθοῦσα τὸ πᾶν ἡρμωσμένον ἀπειργάσατο, οὕτω δὲ
μιχθεῖσαν τὴν θείαν δύναμιν τῇ ἀτάκτῳ κινήσει —
⁵ ὅπερ ἐστὶν κατ' αὐτοὺς ἡ ὕλη — ἀντὶ τῆς ἐνούσης
ἀκοσμίας κόσμον τινὰ αὐτῇ ἐπιτεθεικέναι καὶ ἀεὶ ἐπι-
θεῖναι τοῦ θείου χοροῦ ἐπάξιον. ἐπεὶ πῶς ποτε αὐτὸς
ὁ Μανιχαῖος περὶ τούτων ἐγένετο ἱκανὸς διαλαβεῖν
καὶ τῷ ποτε αὐτὰ ἀφηγήσατο; ὥς γὰρ μῖγμα γέρονεν
¹⁰ καὶ αὐτὸς τῆς ὕλης καὶ τῆς ἐναποληφθείσης αὐτῇ
δυνάμεως, συγχωροῦσιν. εἴτε οὖν ᾧ εἶχεν τῇ ἀτάκτῳ
p.15C κινήσει ταῦτα ἔλεγεν, πῶς οὐ φανύλη ἡ δόξα; εἴτε τῇ
θείᾳ δυνάμει, ἀμφίδοξον ἤδη τὸ δόγμα· τῷ μὲν ἀπὸ
f.188 τῆς θείας δυνάμεως εἶναι, μέτοχον ἀληθείας, τῷ δὲ
¹⁵ [ἀπὸ τῆς ἀτάκτου κινήσεως] τοῦ ἑτέρου μέρους μετέ-
χειν, μεθιστάμενον εἰς τὸ ψεῦδος. XIX εἰ δὲ εἴρητο
ὥς ἡ θεία δύναμις τὴν ὕλην ἐκόσμησεν καὶ κοσμεῖ,
μακροῦ ἂν ἦν σοφώτερον καὶ πρὸς ἀξιοπιστίαν τῶν
Μανιχαίου λόγων συμβαλλόμενον μᾶλλον.
²⁰ Ἀλλὰ γὰρ ἑτέραν δύναμιν κατέπεμψεν ὁ θεός'. ἃ
μὲν δὴ εἴρηται περὶ τῆς προτέρας δυνάμεως, κοινὰ
καὶ περὶ ταύτης ἐστίν, καὶ ὅσα ἄτοπα ἔπεται τῷ λόγῳ
τῷ περὶ τῆς πρώτης αὐτῶν δυνάμεως, ταῦτα καὶ νῦν
ἔστι λέγειν. τὸ δὲ ἄλλο τίς <ἂν> ἀνάσχοιτο; διὰ τί

7 χρόνον M: χοροῦ correxi, cf. 17, 3 et e. g. A. Jahn
Method. platoniz. p. 41, 264 9 τὸ M: τῷ (= τίνι) scripsi
10 αὐτῆς M: corr. C 11 ὥς εἶχεν C 13 τῶν ἐν M: corr.
apogr. 15 [ἀπὸ τῆς ἀτάκτου κινήσεως] delevi, adscripta erant
ad explicandum quid esset τοῦ ἑτέρου μέρους μετέχειν
22 περὶ M: scribendum censeo ἐπὶ cl. Aristot. de sens. 2
p. 438^a 14 (ὃ καὶ ἐπὶ τοῦ ἀέρος κοινόν ἐστίν); Theophrast. de
sens. §. 69 p. 519, 12 Diels (ὅλως δὲ μέγιστον ἐναντίωμα καὶ
κοινὸν ἐπὶ πάντων) al. 24 <ἂν> addidi

γὰρ δὴ οὐ πάντα μίαν τινὰ δυναμένην δύναμιν κατέ-
 πεμψεν ὁ θεός; ἢ ἀνθρώπου μὲν νοῦς οὕτως ἐστὶν
 πρὸς πάντα ποικίλος, ὥστε <ὁ> αὐτὸς μὲν εἶναι γεω-
 μετρικός, ὁ αὐτὸς δὲ ἀστρονομικός καὶ τεκτονικός καὶ
 εἴ τι τοιοῦτον, θεῶ δὲ ἄρα ἦν ἄπορον εὑρεῖν τοιαύτην 5
 δύναμιν ἥτις αὐτῷ πρὸς πάντα ἦν ἱκανή, ἵνα μὴ
 πρώτης καὶ δευτέρας δέηται; διὰ τί δὲ ἡ μὲν δύναμις
 ἐστὶν δημιουργική, ἡ δὲ παθητική μᾶλλον, ὥς καλῶς
 αὐτῇ ἔχειν πρὸς τὴν ὕλην κεράνυσθαι; οὐχ ὁρῶ γὰρ
 πάλιν ἐνταῦθα τὸ αἴτιον τῆς τάξεως τοῦ καλοῦ καὶ 10
 τῆς κατ' αὐτοῦ ὑπεροχῆς, εἰ κακὸν [ἦν] οὐκ ἦν ἐν τῷ
 τοῦ θεοῦ οἴκῳ. εἰ γὰρ μόνον καλὸν ὁ θεὸς καὶ μόνον
 κακὸν ἡ ὕλη, μέσα τὰ ἄλλα καὶ μεταξὺ ἀνάγκη φάναι.
 ἀλλὰ εὐρίσκεται τις ποιητῆς διάφορος περὶ τὰ μέσα,
 ὅταν φῶσιν τὴν μὲν δημιουργικὴν αἰτίαν, τὴν δὲ 15
 μικτὴν πρὸς τὴν ὕλην. τάχα οὖν ἐστὶν τὸ προηγού-
 μενον καὶ ἀποπροηγούμενον τοῦτο, ὃ καὶ οἱ νεώτεροι
 λέγουσιν ἐν τῷ περὶ τῶν ἀδιαφόρων λόγῳ.

Τῆς δὲ δημιουργικῆς φασιν δυνάμεως ἐπιχειρησά-
 σης τῇ κοσμοποιίᾳ ἀποκεκρίσθαι τῆς ὕλης τὸ μεῖναι 20
 ἐπὶ τῆς ἰδίας ἀρετῆς καὶ τῇ συμμῖξει καὶ γεγρονέναι
 ἥλιον καὶ σελήνην, τὸ δὲ μετρίως μετετληφὸς κακίας
 οὐρανὸν καὶ ἀστέρας, λοιπὸν δὲ τὰ ἄλλα ἐντὸς τούτων
 περιειληφθαι ὥς ἔτυχεν μίγματα ὄντα | τῆς τε θείας f.188^v

17 οἱ νεώτεροι (cf. Anonym. Londin. ed. Diels [Suppl. Aristot. III 1] 2, 22 οἱ νεώτεροι τοῦτ' ἐστὶν οἱ Στωικοί): cf. Laert. Diog. VII 105 al.

2 ἡ M ut constanter fere 3 <ὁ> add. C 9 αὐτῇ M
 11 f. κατ' αὐτὸ [ἦν] delevi, cf. 24, 13 16 προηγούμενον
 καὶ ἀποπροηγούμενον scribendum puto 18 διαφορῶν M: cor-
 rexi

δυνάμεως καὶ τῆς ὕλης. XX ἐγὼ δὲ παρὰ πάντα ταῦτα
 θαυμάζω πῶς οὐκ αἰσθάνονται σωματικὴν ποιοῦντες
 τὴν θείαν δύναμιν καὶ τέμνοντες καθάπερ τὰ μέρη.
 διὰ τί γὰρ οὐχ ὕλη καὶ ἡ θεία δύναμις, εἰ δὴ ἐστὶν
 5 παθητὴ καὶ διαιρετὴ [η] διὰ πάσης αὐτῆς καὶ τὸ μὲν
 τι αὐτῆς γίνεται ἥλιος, τὸ δὲ σελήνη; καθαρῶς γὰρ
 ταῦτα εἶναί φασιν τῆς θείας δυνάμεως. τοῦτο δὲ ἦν
 ὃ ἐλέγομεν ἰδίον τῆς ὕλης εἶναι, τὸ μηδὲν τι οὔσαν
 καθ' ἑαυτὴν δεχομένην δὲ τὰ σχήματα καὶ τὰς ποιότη-
 10 τας πάντα γίνεσθαι τὰ διωρισμένα. εἰ οὖν ὥς ἄφ'
 ἐνὸς ὑποκειμένου τῆς θείας δυνάμεως μόνον γέρονεν
 ἥλιος καὶ σελήνη, ταῦτα δὲ ἕτερα καὶ ἕτερα, διὰ τί μὴ
 καὶ ἄλλο τι γένηται; εἰ δὲ πάντα γενήσεται, τὸ συμ-
 βαῖνον φανερόν, ὅτι ἡ θεία δύναμις ὕλη καὶ αὐτή,
 15 πρὸς τὰ σχήματα ποιουμένη. εἰ δὲ οὐδὲν ἕτερον <ἦ>
 p.16C ἥλιος καὶ σελήνη τὰ ἐκ τῆς θείας δυνάμεως ἐστὶ
 γιγνόμενα, τὰ ἐναπειλημμένα ἄρα πᾶσιν τοῖς οὖσιν
 ἡλιός ἐστὶν καὶ σελήνη καὶ ἕκαστος τῶν ἀστέρων ἡλιός
 ἐστὶν καὶ σελήνη ἢ τὸ ἕτερον, καὶ τῶν χειρσαίων ζώων
 20 καθ' ἕκαστον καὶ τῶν πτηνῶν καὶ τῶν ἀμφιβίων.
 ταῦτα δὲ ὅτι οὐδὲ οἱ τὰ θαύματα δεικνύντες ἀποδέ-
 ξαιντο ἄν, οἶμαι παντὶ τῷ δήλῳ εἶναι.

XXI Τὸ δὲ μετὰ ταῦτα ἐπισκοποῦσιν οὐκ εὐθεῖα
 ἢ ὁδὸς ἀλλὰ δυσαντοτέρα τῆς παρελθούσης. λέγουσιν

4 εἶδη M 5 [η^{sic}] del. C 6 f. καθαρῶς cf. 38, 20
 13 γένηται: cf. Diogen. Oenoandensis (mus. Rhen. XLVII
 p. 445) ζητοῦμεν ἥδη πῶς ὁ βίος ἡμῶν ἡδὺς γένηται 15 ποι-
 ουμένη: secundum figuras accipiens qualitates, ab eo quod est
 ποιοῦσθαι <ἦ> add. C 24 δυσαντοτέρα: cf. ὑγιώτερος,
 προσηνέτερος, παιδοφιλότερος, φιλομεμφύτατος, ὁλοσχερότερος.
 (Nauck Aristoph. Byz. fragm. p. 47 adn. 54, Philol. IV p. 199
 adn. 1)

γὰρ μηδὲν ἄτοπον πεπονθέναι κατὰ τὴν σύμμιξιν πρὸς
τὴν ὕλην ἥλιον καὶ σελήνην· εἴτα πῶς τὰ ἄλλα ἡλατ-
τώθη παρὰ τὴν ἰδίαν φύσιν οὐκ ἔχουσι λέγειν. εἰ
μὲν γὰρ καὶ ὅτε καθ' αὐτὴν ἦν ἡ θεία δύναμις οὕτως
εἶχεν ὥστε τὸ μὲν τι αὐτῆς εἶναι καλὸν τὸ δὲ κάλλιον, 5
<καὶ> κατὰ τὸν τῶν Ἰπποκενταύρων μῦθον, οἷ τὸ μὲν
ἄχρη στηθῶν ἄνθρωποι ἦσαν τὸ λοιπὸν δὲ ἵπποι —
καλὰ μὲν ἐκότερα τὰ ζῶα κάλλιον δὲ ὁ ἄνθρωπος —,
οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς θείας δυνάμεως ἔστιν ἐπινοῆσαι τὸ
μὲν τι αὐτῆς τῷ καλῷ διαφέρειν τὸ δὲ ἐλαττούμενον f.189
κατὰ τοῦτο, καὶ ἐπὶ τῆς ὕλης δὲ τὸ μὲν ὑπάρχει ὑπερ-
βολὴν τινα ἔχον κακίας <...> — τὰ ἕτερα μὲν ἕτερα
καὶ ἕτερα <...> —, ἄλλος ἂν ἦν λόγος. ἐνεδέχετο
γὰρ ὑπολαβεῖν ὅτι ἐμφρονέστερ' ὄντα ἐξ ἀρχῆς ἥλιος
καὶ σελήνη τὰ ἥττον πονηρὰ τῆς ὕλης εἰς τὴν σύμμι- 15
ξιν ἐξελέξατο, ἵνα μένη ἐπὶ τῆς ἰδίας ἀρετῆς, ἐξασθε-
νησάντων τηλικῶνδε πονηρευμάτων ἐκβιάσασθαι το-
σαύτην ὑπεροχὴν ἐν τῷ ἀγαθῷ· τὰ δὲ ἄλλα μέρος
αὐτῆς ἦν πεσόντα, οὐκ ἀπρονοήτως μὲν, οὐ μὴν μετὰ
τῆς ἴσης προνοίας, ἀπολαῦσαι μᾶλλον κακίας τῆς ἐν 20
αὐτῇ κατὰ τὸ ποσὸν ἕκαστον. ἐπειδὴ δὲ οὐδὲν διά-
φορον περὶ τῆς δυνάμεως ταύτης παρ' αὐτῶν λέγεται
ἀλλ' ὁμοία διὰ πάσης αὐτῆς θεωρεῖται, ἀπίθανος ὁ
λόγος ὅτι ἐν μὲν τῇ συμμίξει τὸ μὲν ἔμεινεν ἀκέραιον
τὸ δὲ μετέσχευεν κακίας τινός. 25

XXII Λέγουσι δὲ ὅτι καὶ ἥλιος καὶ σελήνη τὴν

6 <καὶ> addidi 8 f. καλλίων 12 <τὸ δὲ ἐλλειψιν
κακίας> vel <τὸ δὲ ἐλάττονα κακίαν> vel tale videtur excidisse
13 καὶ ἕτερας M: καὶ ἕτερα scripsi dubitanter dein <τὰ ἕτερα
δὲ ὡσαύτως> vel aliud simile deesse ratus 14 ἐμφρονέστερον
τὰ M 17 τηλικῶν δὲ M ἐκβιάσασθαι M 19 f. ἦν del.
et 20 scrib. ἀπέλαυσε? 23 ὁμοία M 24 prius μὲν f. del.

θείαν δύνανται κατὰ μικρὸν διακρίναντες ἀπὸ τῆς ὕλης
 πρὸς τὸν θεὸν ἀποπέμπουσιν, τῆς σελήνης ἐν ταῖς
 νοσηνίαις μέχρι τῆς πανσελήνου εἰς ἐαυτὴν δεχομένης
 ταύτην εἶτα τῷ ἡλίῳ <δι>δούσης, τοῦ δὲ πρὸς τὸν
 5 θεὸν παρὰπέμποντος. εἰ δ' ἦσαν καὶ κατὰ μικρὸν εἰς
 ἀστρονόμων θύρας φοιτήσαντες, οὐκ ἂν ταῦτα πεπόν-
 θεσαν οὔτε ἡγνόησαν ἂν ὅτι ἡ σελήνη — κατὰ τινος
 ἄμοιρος οὔσα ἰδίου φωτός — ὑπὸ τοῦ ἡλίου καταλάμ-
 πεται, καὶ ὅτι οἱ σχηματισμοὶ αὐτῆς εἰσιν παρὰ τὰς
 10 τοῦ ἡλίου διαστάσεις, πανσέληνός τε γίνεταί ὅταν
 ἀπέχη τοῦ ἡλίου τὰς ἑκατὸν καὶ ὀγδοήκοντα μοίρας,
 σύνοδος δὲ ὅταν ἐπὶ τῆς αὐτῆς τῷ ἡλίῳ φέρεται
 μοίρας. ἔπειτα δὲ πῶς οὐ θαυμαστὸν ὅπως ποτὲ πολ-
 λὰ οὔσαι αἱ ψυχὰ καὶ ἀπὸ διαφορῶν — καὶ γὰρ τοῦ
 15 κόσμου αὐτοῦ καὶ ζώων καὶ φυτῶν καὶ νυμφῶν καὶ
 δαιμόνων εἶεν ἂν καὶ ἐν τούτοις πτηνῶν χερσαίων
 ἀμφιβίων — διακρίνονται τῇ ὄψει, ἀλλ' ἐν τῷ σώματι
 f.189^v ὅμοιον ἀεὶ διὰ παντὸς φαίνεται ἡμῖν ἐν τῇ | σελήνῃ.
 τί δὲ καὶ τὸ συνεχὲς τοῦ σώματος τούτου καὶ ὅτε
 20 μὲν διχότομός ἐστιν ἡ σελήνη, φαινόμενον ἡμικύκλιον,
 p.17C ὅτε δὲ ἀμφίκυρτος, τοιοῦτον <..;..> πάλιν πῶς ἀνα-
 λαμβάνονται ἐπὶ τὴν σελήνην ἢ ποίῳ χρώμεναι ὀχλή-

5 sqq. cf. Augustin. confess. V 6

1 f. διακρίνοντες 4 δούσης M: <δι>δούσης scripsi, <δια-
 δι>δούσης praefero Usener 5 κατὰ delendum censeo
 7 οὐδὲ scribendum videtur 13 desideratur particula negans,
 aut scrib. <οὐπώ>ποτε vel tale aut l. 17 ins. μὴ vel οὐ
 16 εἰσενα M: εἶεν ἂν corr. Buecheler 21 hiat oratio, cum
 alia tum <αἱ δὲ ψυχὰς> ante πάλιν deesse videntur
 22 σχήματι M: ὀχλήματι scripsi praeunte Combesio qui vertit
 'ac quo usae vehiculo'. Cf. Plat. Phaedr. 247^b et Platoniorum
 doctrinam de qua Method. de resurr. III 18. Jahn animadv.
 in Basil. I p. 47 sq. Baeumker *Problem der Materie* p. 418 al.

ματι; εἰ μὲν γὰρ κοῦφόν ἐστιν οἶον πῦρ, οὐκ ἄχρη
 τῆς σελήνης μόνον εἰκὸς γενέσθαι ἄν, ἀλλ' ἄνωθεν
 διὰ παντός· εἰ δὲ βαρὺ, οὐδ' ἀρχὴν πρὸς σελήνην
 ἀφικέσθαι οἶόν τε. τίνα δὲ λόγον ἔχει τὸ πρῶτον
 ἀφικόμενον πρὸς σελήνην μὴ εὐθὺς πρὸς ἥλιον ἀνα- 5
 πέμπεσθαι, ἀλλ' ἐκδέχεσθαι τὴν πανσέληνον καὶ τὰς
 τῶν ἄλλων ψυχῶν ἐπιδημίας; ὅτε τοίνυν ἀπὸ τῆς
 πανσελήνου ἢ σελήνης μειοῦται, <ἢ> ἀποχωριζομένη
 δύναμις τὸν χρόνον τοῦτον ποῦ μένει, ἕως ἂν κενω-
 θεῖσα ἢ σελήνη τῶν προτέρων ψυχῶν καθάπερ πόλις 10
 ἔρημος δευτέραν πάλιν δέξηται ἀποικίαν; χρῆν γὰρ
 ἀφωρίσθαι καὶ θησαυρόν τινα ἐν τινι μέρει τῆς γῆς
 ἢ τῶν νεφελῶν ἢ ἐτέρου τόπου τινός, ἔνθα αἱ ψυχαὶ
 συναγειρόμεναι ἔτοιμαί γίνονται πρὸς τὴν ἐπιδημίαν
 τὴν πρὸς σελήνην. ἀλλὰ πάλιν ἀπορία ἐτέρα. διὰ τί 15
 τοίνυν οὐκ εὐθὺς πληροῦται ἢ διὰ τί πάλιν τὰς πεν-
 τεκαίδεκα ἡμέρας περιμένει; οὐκ ἔλαττον δὲ τῶν εἰρη-
 μένων θαυμαστὸν καὶ τοῦτο, τὸ μηδέποτε ἀφ' οὗ μέ-
 μνηνται οἱ ἄνθρωποι τὴν σελήνην ἐντὸς πεντεκαίδεκα
 ἡμερῶν πεπληρωθῆναι, ἀλλὰ μηδὲ ἐπὶ τοῦ κατακλυσμοῦ 20
 τοῦ ἐπὶ Δευκαλίωνος καὶ ἔτι μᾶλλον ἐπὶ Φορωνέως,
 ὅτε πάντα ὥς εἰπεῖν τὰ ἐπὶ γῆς διεφθάρη καὶ πολλὴν
 τὴν δύναμιν συνέβη διακεκρίσθαι τῆς ὕλης. χωρὶς δὲ
 τούτων καὶ φορὰς γενεῶν καὶ ἀφορίας καὶ φθορῶν
 ὁμοίως σκοπεῖν προσῆκεν, ὧν ὡσαύτως μὴ γινομένων 25
 κατὰ τάξιν χρῆν μηδὲ τὴν τάξιν τῶν πανσελήνων

7 sqq. cf. Ephraem. ap. Kessler. p. 285 sq. 17 sqq. cf. Epi-
 phan. pan. 66, 23

8 <ἢ> addidi 14 'γίνονται videtur scriptum fuisse'
 Usener 21 ἐπιφύγων ἕως M: corr. C 24 φορὰς M: φορὰς
 corr. C φθορὰν C, φθορὰς Usener 26 χρῆ M

μηδὲ τῶν μειώσεων οὕτω τηρεῖσθαι. XXIII οὐ παρέρ-
 γως δὲ οὐδὲ τοῦτο προσεκτέον, ὅτι εἰ μὲν ἄπειρός
 ἐστὶν ἡ ἐναπειλημμένη τῇ ὕλῃ δύναμις θεία, πρὸς τὸ
 f.190 μειοῦσθαι αὐτὴν οὐδὲν δύναται ἢ διαπραγματεύονται
 5 ἥλιος καὶ σελήνη — τὸ γὰρ λειπόμενον πάλιν ἄπειρον
 ἀπὸ πεπερασμένου τοῦ ληφθέντος· εἰ δὲ ἐστὶν πεπε-
 ρασμένη, χρῆν αἰσθησὶν γενέσθαι ἐν τοσούτῳ χρόνῳ,
 πόσον ποτὲ τῆς δυνάμεως ταύτης ἐκ τοῦ κόσμου
 ἐμειώθη· ἀλλὰ πάντα ὁμοίως μένει.

10 Τίνας δὲ μύθους οὐχ ὑπερβέβηκεν τῷ ἀπιθάνῳ
 καὶ ταῦτα, ὅτε κατὰ τὴν ὁφθεῖσαν ἐν ἡλίῳ εἰκόνα τῆς
 ὕλης τὸν ἄνθρωπον δημιουργήμα εἶναι λέγουσιν; καὶ
 γὰρ εἰκόνες εἰδωλὰ εἰσιν τῶν ἀρχετύπων· εἰ δ' ἐν ἡλίῳ
 τὴν εἰκόνα καταλείπουσιν, ποῦ τὸ παράδειγμα, πρὸς
 15 ὅπερ ἡ εἰκὼν αὐτοῖς ἀναπέπλασται; οὐ γὰρ δὴ αὐτόν
 γε τὸν ἄνθρωπον φήσουσιν τὸν ὄντως ἄνθρωπον εἶναι,
 οὐδὲ τὴν δύναμιν τὴν θείαν — ταύτην μὲν γὰρ πρὸς
 τὴν ὕλην μιγνύουσιν, ἐν ἡλίῳ δὲ τὴν εἰκόνα ἐωρᾶσθαι
 λέγουσιν, ὅς ἐγένετο κατ' αὐτοὺς ἀπὸ τῆς πρὸς τὴν
 20 ὕλην ὕστερον διακρίσεως —, ἀλλ' οὐδὲ τὴν δημιουργι-
 κὴν αἰτίαν — ταύτην γὰρ ἐπὶ σωτηρίᾳ τῆς θείας δυ-
 νάμεως καταπεπέμφθαι φασίν, καὶ πρὸ ἡλίου κατ' αὐτοὺς
 πάντως γε ταύτην τακτέον, ἐπειδήπερ ἀφριγμένης αὐ-
 τῆς τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην τῆς ὕλης ἀποκεκρίσθαι
 p.18C συμβέβηκεν, ἐν ἡλίῳ δὲ τὴν εἰκόνα ἐωρᾶσθαι λέγουσιν. —
 'πεποίηκεν δὲ ἡ ὕλη' φασὶν 'τὸν ἄνθρωπον.' τίμι ποτὲ

2 τούτῳ M: τοῦτο scripsi προσεκτέον: cf. 'Angli' adnot.
 ad Origen. de oratione c. 29 p. 254 Lommatzsch, προσεκτέον C
 6 ἀποπεπερασμένου M: corr. C; an ἀπὸ <ἀπείρου>, π. τ. λ.?
 10 θυμὸς M: μύθους correxi 11 ὅτε: scrib. ὅταν, ut
 ceteris omnibus locis

τρόπῳ ἢ πῶς; οὐδὲ γὰρ πλάσασθαι γε τοῦτο δυνατόν.
 πρὸς, γὰρ τῷ εἰδῶλον εἰδῶλον τὸν ἄνθρωπον ὑπάρχειν
 οὕτω γε κατ' αὐτοὺς καὶ μηδεμίαν ἔχειν ὑπόστασιν,
 ἔτι οὐδὲ εἰς ἔννοιάν ἐστίν ἢ κινεῖν δυνάμενον, πῶς τῆς
 ὕλης ἔργον ἐστὶν ὁ ἄνθρωπος· τὸ γὰρ λογίζεσθαι καὶ 5
 αἰσθεσθαι οὐδὲ τῆς κατ' αὐτοὺς ὕλης ἐστίν. τίς δὲ
 κατ' αὐτοὺς ὁ ἄνθρωπος; ἄρα γε τὸ ἐκ τῆς ψυχῆς καὶ
 σώματος μίγμα ἢ τὸ ἕτερον ἢ ὅλης ψυχῆς ἀνωτέρω
 νοῦς; ἀλλ' εἴτε νοῦς ἐστίν, πῶς τὸ κάλλιον γένοιτ' ἂν
 τοῦ χείρονος ἔργον; εἴτε ψυχὴ — ταύτην δὲ τὴν θείαν 10
 δύναμιν εἶναι λέγουσιν —, πῶς ἀφαιρούμενοι τὸν θεὸν
 τὴν θείαν δύναμιν, ταύτην ὑπὸ τὴν τῆς ὕλης δημι-
 ουργίαν κατατάττουσιν; εἰ δὲ | τὸ σῶμα μόνον κατα-f.190^v
 λείπουσιν, ἀναμιμνησκέσθωσαν πάλιν ὅτι τοῦτο καθ'
 ἑαυτὸ ἀκίνητον, τῆς δὲ ὕλης τὴν οὐσίαν κίνησιν εἶναι 15
 φασιν. ἀλλὰ μὴν ὅτε γε οὐδὲν καθ' ἑαυτὸ ἐπὶ τὴν
 ὕλην ἀγεσθαι οἴονται, οὐδὲ τὸ ἐκ τούτων συνεστὸς
 εὐλογον ταύτης ἔργον εἶναι ὑπολαμβάνειν. καὶ μὴν
 τὸ γινόμενον ὑπὸ τοῦ ὅτι πάντως χεῖρον ἐκείνου,
 ἀναμφισβήτητον εἶναι δοκεῖ, οὕτω γὰρ ὁ κόσμος τοῦ 20
 δημιουργοῦ χείρων καὶ τῶν τεχνιτῶν ὅσα τούτων ἔργα.
 εἰ οὖν τῆς ὕλης ἔργον ὁ ἄνθρωπος, πάντως πού ταύ-
 της χείρων. ὕλης δὲ κάκιον οἱ ἄνδρες οὐδὲν καταλεί-
 πουσιν· καὶ οὐκ ἴσον τῇ ὕλῃ μίγνυσθαι τὴν θείαν

18 sqq. cf. Augustin. c. Fortunat. 21 p. 100, 20 et c. Felic.
 I 19 p. 825, 22 et de nat. boni 34 p. 872, 10 Zycha

6 αἰσθεσθαι: cf. p. 22, 21 17 ἀνάγεσθαι Usener οἴον-
 ται: οἶόν τε scribendum videtur συνεστῶς M: cf. Schanz
 praef. Plat. Theaet. p. XIII τὸ ἐκ τούτων σ.: id quod l. 7
 vocavit τὸ ἐκ τῆς ψυχῆς καὶ σώματος μίγμα 18 ὑπολαμβάνει
 M: corr. C 21 et 23 χεῖρον M

δύναμιν ἢ τῷ ταύτης χείρονι. ἃ δὲ οἰκονομούμενοι
λέγουσιν, ταῦτα οὐδὲ ἐπινοῆσαι οἶόν τε. διὰ τί γὰρ
τῆς κρείττονος εἰκόνας εἰς τὴν τοῦ ἀνθρώπου ὑπό-
στασιν τὴν ὕλην δεδεῆσθαι νομίζουσιν; ἢ διὰ τί οὐκ
5 αὐτάρκης ἢ εἰκὼν ὥσπερ τῶν κατόπτρων πρὸς τὸ πε-
φηνέναι τὸν ἀνθρώπον, ἢ καθάπερ αὐτὸς ὁ ἥλιος πρὸς
γένεσιν ἀπάντων τῶν γινομένων καὶ φθορὰν αὐτάρ-
κης; — ἐμιμήσατο δὲ τὴν εἰκόνα κατὰ τὴν ποίησιν τῆς
σφετέρως αὐτῆς δημιουργίας. τίνι ποτὲ ὧν εἶχεν; ἄρα
10 γε τῇ μιχθείσῃ πρὸς αὐτὴν θείᾳ δυνάμει; οὐκοῦν ἐν
ὀργάνου λόγῳ θείᾳ δύναμις οὕτω γε πρὸς τὴν ὕλην.
ἀλλὰ τῇ ἀτάκτῳ κινήσει; οὕτως εἰδοποιούσι τὴν ὕλην.
ἀλλὰ πάντα γε τὰ ὅμοια ἐν τάξεσιν καὶ ἀκριβείαις διὰ
μιμήσεων ἀφικνεῖται εἰς τέλος· οὐδὲ γὰρ οἰκίαν ἢ
15 πλοῖον ἢ τι ἕτερον τῶν τεχνητῶν δι' ἀταξίας ἀποτε-
λεῖσθαι οἶόν τε οὐδὲ ἀνδριάντα, ὅνπερ ἡ τέχνη πρὸς
ἀνθρώπου μίμησιν ἐμηχανήσατο.

XXIV Τὸν δὲ χριστὸν οὐδὲ γινώσκοντες, ἀλλὰ
χρηστὸν αὐτὸν προσαγορεύοντες τῇ πρὸς τὸ ἡ στοιχεῖον
20 μεταλήψει ἕτερον σημαινόμενον ἀντὶ τοῦ κυρίως περὶ
αὐτοῦ ὑπειλημμένου εἰσάγοντες νοῦν εἶναί φασιν. εἰ
μὲν τὸ γνωστὸν καὶ τὸ γινώσκον καὶ τὴν σοφίαν
f. 191 αὐτὸν λέγοντες, ὁμόφωνα οὕτως τοῖς ἀπὸ | τῶν ἐκκλη-

6 sq. ὁ ἥλιος — αὐτάρκης: Platonicorum (sec. Plat. civ. VI 509b) et Stoicorum et Pythagoreorum communisque fere haec erat illis temporibus opinio, cf. e. g. papyri Paris. hymn. in Solem v. 4 γεννῶν αὐτὸς ἅπαντα ἅπερ πάλιν ἐξαναλύεις (Miller *Mélanges* p. 447)

2 οἶονται M: οἶόν τε correxi 5 i. ἢ εἰκὼν ἢ ἐν ἡλίῳ
f. ὡς ἐπὶ τῶν κ. de re cf. Plotin. III 6, 9. 13. p. 230, 15.
236, 16 M. 8 interpunct. corr. Elter 11 f. <ἢ> θείᾳ δ.
16 οἶονται M: οἶόν τε correxi ὅπερ M 19 f. τῇ <τοῦ ι>
πρὸς κτέ.

σιῶν περὶ αὐτοῦ λέγουσι διαταττόμενοι οὕτω γε ἀλώ-
 σονται. πῶς οὖν τὴν λεγομένην παλαιὰν ἄπασαν ἴστο- p.19 C
 ρίαν ἐκβάλλουσιν; εἰ δὲ ἐπιγενητὸν κατὰ τινὰς λέγουσιν
 καὶ τῶν ἔξωθεν ἐπεισιόντων καὶ συμβαινόντων, σκο-
 πήσωμεν. οἱ γὰρ δὴ ταύτης προϊστάμενοι τῆς δόξης 5
 πιθανὸν μάλιστα λέγουσιν περὶ τὰ ξ' ἔτη τῆς αἰσθη-
 τικῆς δυνάμεως διαρθρωθείσης αὐτὸν ἐπιδέχεσθαι.
 εἰ δὴ νοῦς ἐστὶν ὁ χριστὸς κατ' αὐτούς, οὕτω γε ἔσται
 τε ἅμα καὶ οὐκ ἔσται. πρὶν μὲν γὰρ ἐπεισελεθεῖν τὸν
 νοῦν οὐδέπω ἐστίν, εἰ γὰρ νοῦς ἐστὶ κατ' αὐτούς ὁ 10
 χριστός· ἀλλὰ μὴν ὄντι γε αὐτῷ ἐπιδέχεται ὁ νοῦς·
 οὕτως οὖν πάλιν κατ' αὐτούς ἔσται [ὁ νοῦς]. ἔστιν τε
 καὶ οὐκ ἔστιν ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ ὁ χριστός. εἰ δὲ
 κατ' αὐτῶν τὴν καλλίστην αἴρεσιν ὁ νοῦς κατ' αὐτούς
 ἐστὶν τὰ ὄντα πάντα, — ἐπεὶ τὴν ὕλην ἀγέννητον ὑπο- 15
 τίθενται καὶ ἰσόχρονον ὡς εἰπεῖν τῷ θεῷ — καὶ νοῦν
 καὶ ὕλην τοῦτον τὸν τρόπον τὸν χριστὸν ὑποτίθενται
 εἶναι, <εἰ> γε τὰ πάντα κατ' αὐτούς ἐστὶν ὁ χριστὸς
 νοῦς ὢν ὅς ἐστιν τὰ πάντα, καὶ ἡ ὕλη ἐν τῶν ὄντων
 καὶ αὐτῇ, ἀγέννητος οὖσα. 20

Εἰς ἐπίδειγμα δὲ τοῦτον τὸν τρόπον καὶ τὴν θείαν
 δύναμιν ἐνεσταυρώσθαι τῇ ὕλῃ, καὶ αὐτὸν ὑπομεμε-
 νηκέναι τὸ πάθημα τοῦτο λέγουσιν· ὥσπερ ἀδυνάτου

3 sqq. et 5 sqq. cf. quae adferunt Iamblich. π. ψυχῆς ap.
 Stob. ecl. I 48, 8 p. 317 sq. W. et Nicomachus Geras. in theo-
 logum. arith. p. 49 Ast

12 [ὁ νοῦς] delevi ἔστιν γε M: corr. Usener, qui scri-
 bendum censet κατ' αὐτούς [ἐστὶν ὁ νοῦς] ἔστιν τε καὶ οὐκ
 ἔστιν 14 f. κατὰ τὴν καλλ. aut κατ' αὐτὴν τὴν κ. αἴρεσιν,
 Platonicos dicere videtur 18 εἶναι γε M: <εἰ> add. C
 21 noli scribere <τοῦ> τοῦτον κτέ., cf. 5, 16 et 7, 17
 23 ὥσπερ κτέ.: 'quasi vero non idem possit Christus, quod

ὅντος ἐκείνου τοῦτο ποιεῖν, ὅπερ αὐτὸς ὁ Μανιχαῖος διαπράττεται, λόγῳ περὶ τούτου διδάσκων, ὅτι ἡ θεία δύναμις εἰς τὴν ὕλην κατακέκλειται καὶ πάλιν ἀποχωρεῖ τρόπον <ὄν> αὐτοῖς ἀναπλάττουσιν. τὸ μὲν γὰρ
 5 κατὰ τὸν ἐκκλησιαστικὸν λόγον εἰπεῖν εἰς λύσιν ἀμαρτιῶν ἑαυτὸν ἐπιδεδωκέναι ἔχει πίστιν τινὰ πρὸς τοὺς πολλοὺς καὶ τῶν ἱστοριῶν τῶν καθ' Ἑλλήνας, ὅταν φῶσιν τινὰς ὑπὲρ σωτηρίας πόλεων ἑαυτοὺς ἐπι<δε>-
 δωκέναι, καὶ παράδειγμα τοῦ λόγου ἔχει καὶ ἡ Ἰου-
 10 δαίων ἱστορία τὸν τοῦ Ἀβραάμ παῖδα εἰς θυσίαν τῷ θεῷ παρασκευάξουσα· τὸ δὲ εἰς πράγματος ἐπίδειξιν
 f.191^v τῷ παθήματι ὑπάγειν τὸν χριστὸν | πολλῆς ἐστὶν ἀμα-
 θίας, εἰς διδασκαλίαν καὶ γνῶσιν τῶν ὄντων τοῦ λόγου ὅντος αὐτάρκους.

15 XXV Ἀπέχονται δὲ ἐμψύχων. εἰ μὲν γὰρ ἑτέρου τινὸς χάριν, οὐ περιεργαστέον· εἰ δὲ διότι ἡ δύναμις ἡ θεία τούτων ἔπεστι μᾶλλον ἢ ἐνυπάρχει πλείων, γελοῖον αὐτῇ αὐτῶν ἢ προαίρεσις αὕτη. εἴτε γὰρ τὰ φυτὰ ἐνυλὰ μᾶλλον, εἰς τροφήν καὶ δίκαιαν χρῆσθαι
 20 τῷ χείρονι πῶς εὐλογον; εἴτε πλείων ἐν τούτοις ἡ δύναμις ἡ θεία, τί πρὸς τὴν τροφήν τὰ τοιαῦτα χρήσιμα, τοῦ θρεπτικοῦ καὶ ἀύξητικοῦ μέρους τῆς ψυχῆς ὅντος σωματικωτέρου;

5 sqq. cf. Origen. c. Cels. I 31 et Gregor. Thaum. ad Theopomp. p. 88 sqq. Ryssel 10 Genes. 22

Manichaeus, dicendo docere' e. q. s. (cf. l. 11 sq.) 3 κατα-
 κέκλειται M: corr. Usener 4 <ὄν> addidi, cf. e. g. Plat. Tim.
 p. 42° τρόπον ὄν κακύνειτο et Philostr. v. Apoll. 3, 47
 αὐτοῖς C 6 f. <αὐτὸν> ἑαυτὸν 7 καὶ τῶν ἱστ. M: corr. C
 8 ἐπιδωκέναι M, ἐπι in extrema linea, δωκέναι initio
 sequentis scriptum 17 ἀπέστη et πλεῖον (cf. l. 20) M: correxi
 21 τῇ M: τί correxi

Τὸ δὲ ἀπέχεσθαι γάμου καὶ ἀφροδισίων δεδιότας, μὴ κατὰ τὴν τοῦ γένους διαδοχὴν ἐπὶ πλεον ἐνοικήσῃ τῇ ὕλῃ ἢ δύνάμει ἢ θείᾳ, θαυμάζω πῶς καὶ αὐτοὶ ἑαυτοὺς ἀποδέχονται. εἰ γὰρ μὴ ἐξαρκεῖ ἡ τοῦ θεοῦ πρόνοια, ὥστε καὶ διὰ γενέσεων καὶ διὰ τῶν αἰῶν <κατὰ 5 τὰ αὐτὰ> καὶ ὡσαύτως ἐχόντων ἀποικονομήσασθαι τῆς ὕλης τὴν θείαν δύναμιν, τί ἡ τοῦ Μανιχαίου ἐπίνοια ὑπὲρ τούτου διαμνηχανήσασθαι δύναται; οὐ γὰρ δήπου γιγαντεῖω λήματι ὡς ἀληθῶς φησιν τῷ θεῷ βοηθὸς πρὸς τοῦτο γεγενῆναι, ἵνα τὰς γενέσεις ἀναιρῶν σύν-p.20 C τομον ποιήσῃ τὴν τῆς θείας δυνάμεως ἀπὸ τῆς ὕλης ἀναχώρησιν.

Ἄ δὲ λέγεται ὑπὸ τῶν ποιήσεων περὶ τῶν Γιγάντων, ἄντικρυς μῦθος ἐστίν. οἱ μὲν γὰρ περὶ τούτων διατάττοντες ἐν ἀλληγορίαις τὰ τοιαῦτα προφέρονται 15 τὸ σεμνὸν τοῦ λόγου ἀποκρύπτοντες τῇ τοῦ μύθου ἰδέᾳ· οἷον ὅταν ἡ τῶν Ἰουδαίων ἱστορία φῇ τοὺς ἀγγέλους ταῖς θυγατρᾶσι τῶν ἀνθρώπων εἰς ἀφροδισίων συνεληλυθῆναι μίξιν, τὰς γὰρ θρεπτικὰς δυνάμεις τῆς ψυχῆς ἀπὸ τῶν ἄνω ἐπὶ τὰ τῇδε <...> ἢ τοιαύτη 20 προφορὰ τοῦ λόγου σημαίνει. οἱ ποιηταὶ δὲ ἐκ γῆς ἐνόπλους ἀνασχεῖν λέγοντες τούτους εἴτ' εὐθὺς πρὸς θεοὺς ἀντάραντας ἀπολωλέναι, τὸ ταχὺ καὶ ἐπίκηρον

17 φῇ: Genes. 6, 2 (cf. Philo de gigant. Origen. c. Cels. V 55) 21 cf. Hesiod. theog. 185 sq. sim.

1 δεδιότας M 4 ἐξαρκεῖ M: corr. C 5 <κατὰ τὰ αὐτὰ> propter καὶ ὡς. necessario addendum, cf. p. 20, 4 9 γιγαντεῖω λήματι M f. φήσιν 18 ἀφροδίσιον M: corr. C (cf. Plat. legg. VIII 836c) 20 ῥεπούσας vel νενοούσας vel φερομένης vel tale videtur intercidisse 23 ἀπάραντας M: ἀντάραντας scripsi (cf. e. g. p. 8, 11)

τῶν σωμάτων ὑποδηλοῦντες, οὕτω τὴν ποιήσιν εἰς
 f.192 ψυχαραγωγίαν τῷ θαύματι κατακοσμοῦσιν. | οὐ δὲ οὐδὲν
 εἰδότες τούτων, ἔνθα δ' ἂν παραλογισμοῦ τινας εὐπο-
 ρῆσαι δύνωνται, ὁπόθεν δήποτε ἐκεῖνο ἔρμαιον ἑαυτῶν
 5 ποιοῦνται, ὥσπερ διαπραγματευόμενοι τὸ ἀληθὲς πάση
 τέχνῃ καταγωνίσασθαι.

XXVI Τὸ δὲ πῦρ αὐτοῖς τὸ καυστικὸν μὲν ἀφεγ-
 γές δέ, τὸ ἐκτὸς τοῦ κόσμου, ποῦ ἵδρυται; εἰ μὲν γὰρ
 ἐπὶ τὸν κόσμον, τί τὸ αἴτιον τοῦ ἀπαθῆ εἶναι μέχρι
 10 τοῦ παρόντος τὸν κόσμον; εἰ γὰρ διαφθείρει ποτὲ
 αὐτὸν πλησιάσαν, καὶ νῦν πρὸς αὐτὸν συνῆπται. εἰ
 δὲ χωρὶς ἐστὶν οἷον ὡς ἐν ἰδίῳ τόπῳ μετέωρον, τί
 παθὼν ὕστερον ἐπιπεσεῖται τῷ κόσμῳ; ἢ πῶς τοῦ
 ἰδίου τόπου ἐκστήσεται; ὑπὸ τίνος ἀνάγκης καὶ βίας;
 15 τίνα δὲ καὶ ὕλης χωρὶς ἐπινοεῖν τοῦ πυρὸς ὑπόστασιν
 ἢ πῶς τὸ ὑγρὸν τούτῳ ἐστὶν τροφή ἢ ὅσα λέγεται
 φυσικώτερον, οὐ τοῦ παρόντος λόγου ἐστίν. ἐκεῖνο
 δὲ πάντως πού φανερόν ἐκ τῶν εἰρημένων, τὸ γὰρ
 πῦρ τὸ τοῦ κόσμου ἐκτὸς ἀκριβῶς ἐστὶν ἢ λεγομένη
 20 ὑπ' αὐτῶν ὕλη· ἐπειδήπερ ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη κα-
 θαροὶ καθαρῶν ὄντες τῆς θείας δυνάμεως ἀπεξεύχθη-
 σαν τοῦ πυρὸς τούτου οὐδὲν ἑαυτῶν ἐν τῷ πυρὶ
 τούτῳ ὑπολείψαντες μέρος, τοῦτο ἦν ἡ ὕλη καθ' ἑαυ-
 τήν, τὸ ἀκριβῶς ἄμικτον πρὸς τὴν θείαν δύναμιν.
 25 ὥστε ἂν κενωθῇ κόσμος τῆς κατ' αὐτοῦ θείας δυνά-

4 ἔρμαιον M 9 'f. ἐπὶ τῷ κόσμῳ, vereor ne accusativum
 librarius Byzantinus commiserit' Usener 10 διαφθερεῖ C
 13 παθὼν M: corr. P 20 sqq. est quasi quaedam παλιν-
 δρομία periodi, de qua cf. C. Fr. Hermann ad Plat. civit.
 I 329^c, Stallb. ad legg. VII 813^b al. 25 possis etiam ὥστ'
 ἑάν κόσμος omisso articulo saepius Tit. Bostren. velut
 p. 18, 20. 23 Lag. f. κατ' αὐτὸν

μεως, πάλιν τοιοῦτον ὑπολειφθήσεται πῦρ. πῶς οὖν
 τὸ πῦρ ἢ διαφθερεῖ τι ἢ ὑπ' ἄλλου φθαρήσεται; πρὸς
 γὰρ τῷ τὸ ὅμοιον ὑπὸ τοῦ ὁμοίου ἀπαθὲς εἶναι —
 φίλον γὰρ μᾶλλον τῷ ὁμοίῳ τὸ ὅμοιον — οὐχ ὁρῶ
 πῶς γενήσεται ἢ φθορά. ὃ γὰρ γενήσεται ἢ ὕλη τῆς 5
 θείας δυνάμεως ἀποξευχθεῖσα, τοῦτ' ἦν πρὶν καὶ με-
 μιχθαι πρὸς αὐτὴν τὴν θείαν δύναμιν. εἰ τοίνυν
 ἀπολεῖται ἐρημωθεῖσα τῆς θείας δυνάμεως, διὰ τί μὴ
 καὶ ἀπώλετο πρὶν καὶ τὴν θείαν δύναμιν <...> ἢ
 ἄλλη δημιουργία, ἵνα ἀπόληται ἢ ὕλη, καὶ τοῦτο 10
 ποιήσῃ μέχρις ἀπείρου; καὶ τί τὸ ὄφελος; ὃ γὰρ μὴ
 ἐγένετο ἐκ τοῦ πρώτου βουλήματος, πῶς | ἐκ τοῦ δευ- f.192^v
 τέρου γενήσεται; ἢ τίς ὁ λόγος θεῷ ἀναθεῖναι πράγ-
 ματα ἃ οὐδ' ἐπ' ἀνθρώπου καλῶς ἔχει ὑπονοεῖν; τὸ γὰρ
 ἀδύνατον πρόσεστιν τῷ βούλεσθαι ἐπὶ τῶν τοιούτων, 15
 πρὸς τῷ μηδὲ τὸ βούλεσθαι, καὶ δυνάτον ἦ, προχεί-
 ρως χρῆναι λέγειν· πλὴν εἰ μὴ τι ἕτερον θεὸν καὶ
 τὸν ἐπέκεινα οὐσίας λέγουσιν, ὥσπερ καινὴν τινὰ p.21C
 εἰσάγουσιν ὕλην καὶ οὐχὶ τὴν ὑπειλημμένην παρὰ τοῖς
 νοῦν ἔχουσιν, ἣν ἢ μὴ παντάπασιν οὕσαν ὁ λόγος 20
 εὐρίσκει ἢ τὸ πάντων ἔσχατον καὶ μόγις εἰς ἔννοιαν
 νόθον ἀφικνεῖσθαι δυνάμενον.

ἀλλὰ γὰρ τὸ πῦρ τὸ ἀφεγγὲς ἄρά γε πλεον ἐστὶν

4 sqq. cf. Tit. Bostren, I 40 (Didym. c. Manich. c. 14 p. 213
 inf. Basnag. Ioann. Damasc. dial. c. Manich. c. 76) 22 cf.
 Plat. Tim. 52^b (Plotin. II 4, 10 al.)

6 μεμίχθαι M 9 excidisse videtur tale <πρὸς αὐτὴν
 μεμίχθαι; καὶ διὰ τί τῆς ὕλης ἀποχωρίζει τὴν θείαν δύναμιν
 (vel διὰ τί τῆς θείας δυνάμεως μηχανᾶται ἀναχώρησιν)>
 11 ὄφελος M; corr. P 14 ἔχειν M: an εἶχεν? f. ἐπινοεῖν
 15 βουλεύεσθαι M 16 πρὸς τὸ M; corr. C 18 f. ὥσπερ
 <καὶ> καινὴν

τῆς μελλούσης ἐρημωθήσεσθαι ὕλης ὑπὸ τῆς θείας
δυνάμεως ἢ ἔλαττον; ἀλλ' εἰ μὲν ἔλαττον, πῶς κατα-
γωνιεῖται τὸ πλεόν; εἰ δὲ πλεόν, ἐπανάγειν μὲν αὐτὸ
πρὸς αὐτὸ δυνήσεται τῆς αὐτῆς ὄν φύσεως, οὐ μὲν
5 διαφθείρει γε αὐτό, ὥσπερ οὐδὲ ὁ Νεῖλος τοὺς ἀπ'
αὐτοῦ ἀποτεμνομένους κόλπους.

---

5 διαφθείρει: αὐτὸ διαφθείρειν αὐτὸ διαφθερεῖ scrib.

INDEX

- ἀβασανίστως* 8, 13
ἀβούλητα . . *ὑπομένειν* 22, 1
ἄβραάμ 36, 10
ἀγαθοποιός 12, 19
ἀγαθόν: 12, 21 sqq. 18, 5 sq. 20, 13. 21, 11. 23, 15. 22. 24, 2. 25, 9. 29, 18 *τὸ ἀγαθὸν αὐτό* 17, 17 *τὰ τοῦ Θεοῦ ἀγαθὰ* 15, 18 sqq. *τὸ ἀγαθὸν αἴτιον τιμητόν* 20, 22 — *ex Pythag. sententia* 10, 16 sqq. — *sec. Manich.* 5, 1 sqq. 10, 13. 17, 21 sqq. 18, 7. 16
ἀγγέλους 37, 18
ἀγέννητος: 11, 26. 35, 15. 20
ἀδιαφόρων 12, 21. 23. 27, 18
ἀδύνατος: 13, 17. 24, 16. 35, 23. 39, 15
ἀθλητάς 18, 18
ἀθρόως χωρῆσαι 20, 17
Αἰγύπτιοι (*τὸν κροκόδειλον* . . . *τιμῶσιν*) 21, 3
αἰνίττεσθαι: 3, 3. 16, 18
αἵρεσις: 4, 2. 5. 35, 14
αἰσθεσθαι 22, 21. 33, 6
αἰσθησις: 18, 27. 22, 10. 32, 7
αἰσθητικά (ζῷα) 22, 8 sqq. 17 sqq. — *περὶ τὰ ζῷα τῆς αἰ. δυνάμεως διαρθρωθείσης* 35, 6
αἰτιᾶσθαι: 11, 16. 20, 5. 11. 22, 16
αἰτίαι: *ἐκτὸς τῆς τ. αἰ.* 22, 21
αἴτιος 24, 22 — *αἰτία*: (*κακοποιὸς et ἀγαθοποιός*) 12, 18 (*δημουργική*) 27, 15. 32, 21
ἐκ ποίας αἰ. 14, 19 *καθ' ἑτέραν αἰ.* 22, 1 — *αἴτιον*: 3, 7. 17, 22. 18, 15. 20, 23 sq. 25, 9. 27, 10. 38, 9 *τὸ ποιητικὸν αἰ.* 3, 6. 10, 1. 6. 10
ἀκέραιον 29, 24
ἀκοσμίας 26, 6
ἀκριβείας 4, 4 *ἐν τάξειν καὶ ἀκριβείαις* 34, 13
ἀκριβέστεροι (λόγοι): 3, 3. 9, 11 — *ρον ἢ κατὰ* 17, 9 — *ἀκριβῶς* 8, 1. 10, 20. 38, 19. 24
ἀκρωμένους (*τοὺς ἀ. αὐτῶν*) 23, 12
ἀληθείας 26, 14 — *τὸ ἀληθές ἀλληγορίαις* 37, 15 [38, 5
ἀλλοιώσις: 11, 14. 27 — 12, 24 *syn. μεταβολή*
ἀμαρτιῶν 36, 5
ἄμεσοι (*προτάσεις*) 9, 4
ἄμοιρος: 13, 18. 24, 13. 17. 25, 27. 30, 8 — *ἀμοιρῇ* 21, 11
ἀμφίδοξον 26, 13
ἀναγκαίων (*τῆς τῶν ἀ. φύσεως*) 22, 3
ἀνάγκης καὶ βίας 38, 14. 15, 7
ἀναξωπυρῶν 3, 16
ἀναθίῃναι 39, 13
ἀναιρετικά 21, 8
ἀναμιμνήσκουσιν ἐκ 8, 6
ἀναμφισβήτητον 33, 20
ἀναπλάττειν: 32, 15. 36, 4 *cf. πλάσασθαι* 33, 1
ἀνάρμοστα μελωδούσης 26, 2

- ἀνασταυρωθέντα 7, 17
 ἀνδριάντα 34, 16
 ἀνεκτότερον . . λέγεται 10, 15
 ἀνήμερον . . χωρίων 20, 10
 ἀνήνυτος: 4, 12. 11, 24
 ἀνθρωπος: 21, 8. 21. 23, 20. 29, 8. 37, 18. 39, 14 ἀφ' οὗ μέμνηνται οἱ ἄ. 31, 19 ἐπὶ τοῦ πρώτου γ. ἄ. 19, 15 δυνάμει σοφός 22, 21 sqq. τὸν ὄντως ἄ. 32, 16 — quo modo factus sit sec. Manich. 7, 6 sqq. 32, 10 — 34, 17
 ἀνόμοιον: 6, 1 sq. 16, 19
 ἀνταρσιν (τὴν τῆς ὕλης κατὰ τοῦ θεοῦ ἄ.) 8, 11 — ἀντάρσαντας 37, 23
 ἀντιδιαίσεις 10, 12
 ἀντιλαμβάνεται 22, 9
 ἀντιφιλοτιμήσασθαι 7, 8
 ἀνυπόστατον 13, 16
 ἄνωθεν i. q. ἄνω 31, 2 cf. πάντοθεν 14, 7
 ἀνωμάλως φέρεσθαι 6, 17
 ἀξιοπιστίαν 26, 18
 ἀόριστος opp. ὠρισμένη 10, 21
 ἀπαθής: 38, 9. 39, 3
 ἀπάτη τῶν λόγων 8, 15
 ἄπειρος: 32, 2. 39, 11 τὸ λειπόμενον . . ἄπειρον ἀπὸ πεπερασμένου τοῦ ληφθέντος 32, 5
 ἀπίθανος: 29, 23. 32, 10
 ἀπό: ἀφ' ὧν 3, 21. 4, 3. 7 — οἱ ἀπ' ἐκείνου 24, 18 cf. 24, 4. 34, 23
 ἀποδείξεις: 8, 19. 9, 3. 6. 16, 22. 18, 13
 ἀποδέχεσθαι: 3, 5. 18, 22. 28, 21 αὐτοὶ ἑαυτοὺς ἄ. 37, 4 — τὸν τῶν ἐναντίων ἄ. λόγον 9, 20
 ἀποδιδόναι: 3, 11. 11, 16. 27.
 ἀποξενυθῆναι: c. gen. 25, 13. 38, 21. 39, 6 synon. ἀποχωρίζειν: 8, 1. 31, 8 c. gen. 6, 21. 9, 18 ἀπό 6, 26 διακρίνειν: c. gen. 31, 23 ἀπό 21, 1. 30, 1 (cf. 32, 20) ἀποκρίνειν: c. gen. 6, 9. 13. 27, 20. 32, 24 ἀποικονομήσασθαι 37, 6 — ἀποχωρεῖν: 25, 8. 36, 3 ἀφείναι: 25, 14 ἀπελθεῖν: 25, 24 (χωρισμόν 5, 25 ἀναχώρησιν 37, 12 ἀπαλλαγὴ 21, 16) v. etiam ἐρημοῦσθαι
 ἀπολαβὼν τὸ ἴδιον δὴ 22, 23
 ἀπολείπειν: 13, 4. 15, 5. 18, 8. 19, 22 pass. 13, 5(?). 22, 14
 ἀπολογία ποιουμένους ὑπέρ 16, 23
 ἀποπροηγησάμενον(?) 27, 17
 ἀπορία: 18, 8. 31, 15 — ἄπορον 27, 5 — ἀπορώσιν 16, 22 ἀπορῶ τί χρήσωμαι 8, 17
 ἀπόστασις 14, 7 cf. διαστάσεις 30, 10
 ἀποτελέσματα 10, 2 — ἀποτελεῖν 21, 14. 34, 15
 ἀποφαίνουσιν 24, 15
 ἀποφέρειν: εἰς θεοῦ ἔννοιαν αὐτοὺς ἀπεννηνοχέειν 24, 6 cf. ὁδηγῶν 3, 18 ἄγουσι 23, 13 περιάγουσα 23, 23
 ἀπρονοήτως 29, 19
 ἀρετή: 13, 1. 15, 14. 23, 24. 27, 21. 29, 16 ἀρετῆς ἀνάληψιν 3, 11. 23, 16 ἡ ἡθικὴ ἄ. καὶ λογικὴ 3, 9
 Ἀριστοτέλης (de materia) 5, 6
 ἁρμονία 26, 2
 ἀρρῦθμιστον 11, 1
 ἀρχετύπων 32, 13
 ἀρχή: 12, 3. 7. 17. 20 ἐξ ἄ. 25, 6. 29, 14 οὐδ' ἀρχὴν 31, 3 — ἀρχαὶ ἀποδείξεων 8, 19. 9, 3 — δύο ἀρχαί Manich. 4, 24. 9, 17. 10, 11. 16. 11, 7. 13, 3 cf. 18, 11. 21, 25 τριττὴ ἄ. 13, 9 τρεῖς ἄ. 24, 11 τὴν (θεοῦ) ἀρχὴν κατασχεῖν 5, 18. 16, 12
 ἀστέρες: 20, 1. 28, 18 de motu τῶν πλανωμένων 20, 5 τῶν

- ἀπλανῶν 20, 7 — ἀθάνατα
 ζῶα 22, 19 — Manichaeorum
 de iis doctrina 6, 12. 27, 23
 ἀστρονόμων 30, 6
 ἀσώματον: 10, 20. 13, 8. 10—20.
 14, 12—17
 ἄτακτον 11, 10 ἀτάκτως 14, 10
 v. κίνησις
 ἀταξία: 20, 3. 34, 15
 ἄτοπος: 13, 13. 21, 12. 23, 23.
 24, 23. 26, 22 μηδὲν ἄ. πε-
 πονθέναι: 6, 10. 29, 1
 αὔξης 22, 18
 αὐτάρκης: 34, 5. 7. 36, 14
 αὐτομάτως φέρεσθαι 7, 5
 ἀφανίσαι τῶν ὄντων 18, 22 cf.
 παύση τοῦ εἶναι 18, 20 (25, 24)
 ἀφορίας 31, 24
 ἀφορδισίων μίξιν 37, 18 ἀπέ-
 χεσθαι γάμων καὶ ἁ. καὶ τε-
 κνοποιίας Manichaeorum de-
 cretum: 7, 22. 37, 1
 ἄχρη c. gen. (de loco) 14, 6.
 29, 7. 31, 1
 βαρὺ — κοῦφον: 13, 21 sqq.
 31, 1 sqq.
 βούλεσθαι 39, 15 sqq.
 βουλήματος (ἐκ τοῦ πρώτου β.)
 39, 12
 γε novies et vicies (γοῦν ter)
 γένεσις: 11, 14. 24. 34, 7 plur.
 6, 20. 21, 12. 37, 5. 10
 γένος: τῷ γ. διώρισταί 13, 2
 γήινον 11, 19
 Γιγάντων 37, 13 — γιγαντείω
 λήματι 37, 9 — γιγαντομαχίας
 8, 10 (cf. 37, 21)
 γιγνόμενον (opp. τὸ ὄν): 9, 18.
 24, 22. 34, 7 (cf. 37, 5) — τὸ
 γ. ὑπὸ του . . . χειρὸν ἐκείνου
 γνωρίμων 4, 24 [33, 19
 γνωσιν (παρασχέσθαι) 7, 17
 γνωστὸν (τὸ) καὶ τὸ γιγνώσκον
 34, 22
 γόνιμα (καρπῶν) 21, 26
 γραμματική 13, 13
 γραφὰς παλαιάς τε καὶ νέας
 (Christ.) 8, 22
 δαίμονες: 22, 12 sqq. δαιμόνων
 (ψυχαί) 30, 16
 δᾶν: ὅτι δ. 8, 3 ἐνθα δ. 38, 3
 δέ in apodosi (οὕτω δέ) 26, 3
 (οὕτω δὲ καὶ) 4, 10. 6, 4. — 22, 20
 Δευκαλίωνος 31, 21
 δημιούργημα 32, 12 — δημι-
 ουργία: 33, 12. 34, 9. 39, 10
 — δημιουργική: 27, 8. 15. 19.
 32, 20 — δημιουργός: 6, 8. 22.
 33, 21
 διὰ τινων λόγων . . εἰσὶν αὐτῶν
 αἱ ὑποθέσεις 8, 17 cf. 11, 28
 δι' αὐτὴν καὶ ἐξ αὐτῆς 15, 1
 διαδοχὴν (κατὰ τὴν τοῦ γένους
 δ.) 7, 24. 37, 2
 διαλαβεῖν 26, 8
 διαλέξεων (ἀπλῶν καὶ εὐκόλων)
 24, 5
 διαμηχανήσασθαι (ὑπὲρ τούτου)
 37, 8
 διαπραγματεύεσθαι: 6, 24. 32, 4.
 διαπραττεται 36, 2 [38, 5
 διαρθρωθείσης 35, 7
 διατάττοντες 37, 15 -όμενοι
 35, 1
 διατρίβειν (περὶ): 3, 10
 διατριβῆς (τῆς ἐνταῦθα) 21, 16
 Διόνυσον 8, 7
 διωρισμένα (τὰ) 28, 10
 δόγμα 7, 20. 26, 13
 δόξα 4, 11. 15. 18. 23. 8, 24.
 16, 24. 24, 19. 26, 12. 35, 5
 δυνάμει σοφός 22, 22 — δυ-
 νάμεις dei et materiae (ex
 Manichaei doctrina) 5, 9 sqq.
 17, 19 sqq.
 δυσαντοτέρα (δόδος) 28, 24
 ἔγκλημα 21, 23 ἐν ἐ. 15, 15
 cf. 20, 22. 21, 9 (2)

- εἰδοποιούσι 34, 12
 εἶδος 7, 8. 11. — 10, 21 (Aristot.)
 5, 6
 εἶδωλον: 32, 13 εἶ. εἰδῶλον 33, 2
 εἰκοσάεδρον (ὑδωρ) 10, 23
 εἰκόν: 16, 2. — 16, 14 εἰκόνες
 εἰδωλά εἰσιν τῶν ἀρχετύπων
 32, 13 — ἄνθρωπος θείας δυ-
 νάμεως εἰκόν (sec. Manich.)
 7, 6. 14. 32, 11 sqq.
 εἰσάγειν: 17, 24. 34, 21. 39, 19
 εἶτα 16, 13. 30, 4. 37, 22. — 29, 2
 εἴτε — εἴτε 9, 11. 12, 23. 13, 22.
 26, 11. 33, 9. 36, 18
 ἐκότερος τὸν πρὸ αὐτοῦ ὑπερβ.
 4, 11
 ἐκκλησίαι: οἱ ἀπὸ τῶν εἰ. 34, 23
 ἐκκλησιαστικὸν λόγον 36, 5
 ἐκπυρωθήσεσθαι τὸ ὅλον Ze-
 nonis placitum: 19, 3 sqq.
 ἐκτός 22, 20. 38, 8 εἰ. τ. κόσμου
 ἀπεληλάσθαι 6, 14 postpos.
 38, 19
 ἐκφροντίζουσα τοῦ 21, 20
 ἐλαττοῦσθαι: 16, 4. 17, 21 sq.
 21, 25 εἰς 6, 5 κατὰ 17, 21.
 29, 10 παρὰ 6, 5. 17, 21. 29, 2
 Ἑλληνας (καθ') 9, 3. 36, 7
 ἐλληνικῶν λόγων 8, 5
 ἐμπύχων ἀπέχονται Manichaei:
 7, 20. 36, 15
 ἐναντίον: 10, 14 τὸν τῶν εἰ. λό-
 γον 9, 20
 ἐναπολαμβάνεσθαι: 20, 15. 23, 9.
 26, 10. 28, 17. 32, 3
 ἐνάρετοι 23, 8
 ἐνδείξασθαι (λόγῳ) 17, 12
 ἐνδέχεσθαι: 23, 1. 7. 29, 13 τῆς
 τῶν ἐνδεχομένων φύσεως 22, 3
 ἐνιζάνει 3, 15
 ἐννοια: 17, 10. 24, 6. 33, 4. 39, 21
 ἐνσταυροῦσθαι (τῇ ὕλῃ): 7, 19.
 35, 22
 ἐντός 31, 19 εἰ. τούτων περιει-
 ληφθαι 27, 23
 ἐντρεχεστέρους 3, 21
 ἔνυλα 36, 19
 ἐξάγειν ἑαυτούς vetat Manich.
 7, 24
 ἐξασθενησάντων (c. inf.) 29, 16
 ἐξέτασιν (εἰς εἰ. ἑμμαντὸν καθείς)
 8, 16
 ἐξηγητής 4, 18
 ἐπαγγελλόμενοι (ἀρετὴν διδά-
 σκειν Manichaei) 23, 24
 ἐπεὶ καὶ 3, 7 εἰ. πῶς 26, 7
 ἐπεισέρχεσθαι (τὸν νοῦν): 35, 7.
 9. 11 cf. τῶν ἐξωθεν ἐπεισ-
 ιόντων 35, 4
 ἐπεισόδιος γέγονεν 13, 9
 ἐπέρχεσθαι: γέλωτός μοι ἐπὶ λ-
 θεν 14, 9
 ἐπιβουλὰς συντιθέντας 16, 10
 συντάξαι 17, 6
 ἐπιγενομένων 3, 19 — ἐπιγενη-
 τός: 24, 13. 35, 3
 ἐπίδειγμα (εἰς εἰ.) 35, 21 εἰς
 πράγματος ἐπίδειξιν 36, 11
 ἐπιδιδόναι (ἑαυτόν): 36, 6. 8 —
 ἐπιδίδωσιν εἰς ἐπιείκειαν 3, 14
 ἐπιθυμία: 15, 13. 19, 17 εἰς εἰ.
 ἐλθεῖν 5, 15. 15, 15. 24, 7 —
 εἰ. περὶ τὰ αἰσθητικὰ τῶν ζώων
 μόνον ἐστὶ 22, 9. 23, 21 — εἰ.
 μάλιστα κακὰ sec. Man. 22, 5
 ἐπιμέλειαν ποιεῖται ἐπὶ 3, 2
 ἐπινοεῖν: 16, 2. 34, 2. 38, 15
 c. duplici acc. 11, 25. 24, 10.
 29, 9 ἐπὶ 13, 14. 29, 9 (cf.
 39, 14) περὶ 22, 15
 ἐπίνοια: 37, 7 ταῖς εἰ. καὶ τ.
 τέχναις 21, 9
 ἐπιπολάζειν: 4, 16
 ἐπιστήμη: 16, 4 sq.
 ἐπιφανείας (τῆς ἄνω) 14, 7
 ἐπιφημίζοντες 8, 8
 ἐπόμενον: 8, 20. 10, 8. 23, 23
 (opp. φαινόμενον) 25, 1. — 20, 10
 ἐργωδέστερα 3, 8
 ἐρημοῦσθαι: 40, 1 c. gen. 39, 8.
 syn. κενοῦσθαι: 31, 9. 38, 25
 ἐριστικοίς 3, 21

- ἔρμαιον 8, 21. 20, 19. 38, 4
 ἕτερος: παρὰ 5, 7 ἔ. καὶ 39, 17
 οὐδὲν ἔ. ἢ 22, 9. 28, 15 τοι-
 αῦτα ἔ. 9, 21 καθ' ἔ. αἰτίαν
 (diversa ex causa) 21, 27 —
 ἕτερα καὶ ἕτερα 28, 12 cf. 29, 12
 — ἄλλους ἕτερον μάλλον 3, 21
 ἄλλο τι κακὸν ἔ. 25, 10. — 15, 4.
 25, 8
 εὐθεΐαν (κατ' ἔ.) 11, 13 ἐπ'
 εὐθείας 11, 18
 εὐλογον 16, 6. 20, 2. 25, 24. 33, 18.
 36, 20 εὐ. ἢ 25, 9 εὐλογώ-
 τερος 11, 22
 εὐσεβείας 3, 15
 ἐφεξῆς 20, 2 τὰ ἔ. 24, 19
 ἐφοδος 9, 9. 12, 17
 ἐφόκιον 11, 10

 Ζεύς: 16, 17
 ζηλωτοὶ τῆς προθέσεως 23, 24
 Ζήνωνος τοῦ Κιτιέως 19, 2
 ζήτησις: 4, 8. 8, 19 ζ. συνέστη-
 σαν πλείονες 3, 20
 ζητητικωτέρους 4, 1
 ζῶον: 11, 21. 20, 14. 21, 4 sqq.
 22, 8 sqq. 28, 19. 29, 8. 30, 15
 — (Man.) 6, 17

 ἡγεμονικωτέρα 18, 10
 ἡγεμών 13, 1
 ἡδονή: 22, 9. 23, 22. — 22, 5 —
 ἡ. καὶ λύπης 22, 10
 ἡθικός: 3, 7. 8
 ἡθος: 3, 2. 9. 16. 17. 4, 3. 12, 1
 ἥλιος: (ἀθάνατον ζῶον) 22, 19
 (κίνησις) ἐν ᾗ ὁ ἡ. 11, 17 πρὸς
 γένεσιν ἀπάντων . . καὶ φθο-
 ρὰν ἀτάρακτος 34, 6 — Zenonis
 sent. 19, 5 sqq. — Manichaei
 doctr. 6, 11. 19, 22. 27, 22 sqq.
 29, 2 sqq. 32, 24. — 6, 13. 38, 20.
 — 6, 19 sqq. 29, 26 sqq. — 7, 7.
 32, 11 sqq. colitur a Mani-
 chaeis 7, 27. 11, 17

 θάνατος (ῥῆς): 5, 24. 11, 22
 θαῦμα: δεικνύντες 28, 21. — 38,
 θαυμασία λέγειν 4, 15 [2
 θέμις 10, 1
 θεοπνεύστους (γραφάς) 8, 23
 θεός: ἐπέκεινα οὐσίας 39, 17
 ἀπλοῦν . . τὸν θ. 17, 9 τῆς
 τοῦ θ. ὑπεροχῆς 18, 21 cf.
 27, 5. 39, 13 ἡ τοῦ θ. πρό-
 νοια 37, 4 (cf. 6, 1) οὐ θεο-
 μένου τοῦ θ. πρὸς τὰ ἀποτε-
 λέσματα ῥῆς ἐν ὑποστάσει
 θυμαμένων γίγνεσθαι πάντων
 πρὸς ἐκείνον τὸν νοῦν 10, 2
 cf. 24, 20 sqq. οὐδὲ τὸν θ.
 εὐλογον φθονῆσαι κτέ. 16, 6
 cf. 17, 3 sqq. τὰ τοῦ θ. ἀγαθὰ
 qualia 15, 18 θυσίας aliter
 accipit atque δαίμονες 22, 15
 θεῶν πόλεμος quid significet
 16, 18 — δεῖ . . θεοῦ δς τοῦ
 λόγου ἡγήσεται 9, 15 — περὶ
 θεοῦ Christian. doctrina 3, 4
 — Manichaei doctr. 5, 1 sqq.
 et passim θεοῦ οἶκον 5, 21.
 27, 12 χώραν 14, 11. 18
 θεωρεῖται (περὶ) 10, 1
 θρησκευτικός: 37, 19 θ. καὶ ἀύξη-
 τικοῦ 36, 22
 θρυλουμένη 23, 18
 θυσία: τοῖς νενομισμένοις περὶ
 τὰς θ. 22, 13. — 36, 10
 Θωμᾶς Manichaeus 4, 19 cf.
 p. XIII 1

 ἰδέα (τῇ τοῦ μύθου) 37, 17
 Ἰησοῦς 24, 2
 Ἰλιάδι [Τ] 16, 18
 ἵνα damit c. coni. semel et
 vicies, variandi causa ὅπως
 c. coni. 13, 7. 18, 16 ἵνα ἂν
 . . . ἐγένετο 21, 15 — i. q. ge-
 setzt dass 18, 25
 Ἰουδαίων 36, 9. 37, 17
 Ἰπποκενταύρων 29, 6
 ἴσον (οὐκ ἴ. . . ἦ) 33, 24

- ισόχρονον* 35, 16
ιστορία: 36, 7 τὴν λεγομένην
 παλαιὰν ἰ. 35, 2 ἡ Ἰουδαίων
 ἰ. (Gen. 22) 36, 10. (Gen. 6, 2)
 37, 17
καθαροὶ καθαρώων 38, 21
κάθαρσιν 7, 25
καινοτομία 4, 16
καλινδούμενοι σὺν ταῖς ἐταίραις
 23, 14
καλόν: 29, 5 sqq. ἔσφζε τὰ κ.
 25, 8 τῆς τάξεως τοῦ κ. 27,
 10 sqq. τοῦ κ. ὄρεξις sim.
 3, 17. 15, 11. 17, 7. 23, 13.
 24, 6 — καλῶς ἔχειν: 27, 8.
 39, 14 — κάλλιον 29, 5 sqq.
 κ. ἦν: 21, 14. 23, 19. 26, 1 πῶς
 τὸ κ. γένοιτ' ἂν τοῦ χειρότερου
 ἔργου 33, 9 — καλλίστην (ἀρε-
 σιν) 35, 14
κακία: 6, 6. 12. 12, 1. 13, 1.
 15, 13. 18, 4. 29, 12. 20. 25
κακόν: 12, 20 sqq. 15, 10. 25, 10
 πάντα τὰ κ. ἀπὸ τοῦ θείου
 χοροῦ ἀπελήλαται 17, 3 (cf.
 5, 21. 27, 11) δύο ὄντων κ.
 τὸ ἥττον τοιοῦτον κατὰ μετά-
 ληψιν τοῦ ἀγαθοῦ κτλ. 18, 5
 (τὰ κ.) οὐδὲν ἐμειώθη 19, 14 sqq.
 — ex Pythag. sententia 10,
 15 sqq. — sec. Manich. κ. ἡ
 ὕλη 5, 2 sqq. 15, 9 sqq. 17, 24.
 18, 23. 27, 13. 33, 23. — 18, 3 sqq.
 — 18, 16 sqq. — τίνα τὰ κακά
 19, 21 — 24, 7 — syn. πονηρά
 29, 15
κακοποιός: 10, 7. 12, 18 sq.
κανόνος 4, 7
καταγωνίζεσθαι: 18, 18. 38, 6.
κατακέκλειται 36, 3 [40, 2
κατακλυσμοῦ 31, 20
καταλείπουσιν 17, 4. 32, 14.
 33, 13. 23
καταπατεῖ 22, 24
κατασκευή (ἡθους): 3, 2. 4, 3
κατατάττουσιν (ὑπό) 33, 13
κατόπτρων 34, 5
κενόν: 13, 14 sqq. — Stoicorum
 doct. 13, 15
κεφάλαιον 3, 4
κεφαλαιωδέστερα 7, 26
κίνησις: 14, 21 sqq. 25, 23 ἡ
 κ. ἐν τῷ κινουμένῳ 10, 25. 11, 5
 περὶ τὸ ποσόν 12, 25 genera
 11, 12 sqq. — sec. Manich. ἡ
 ἄτακτος κ. τῶν ὄντων ἐστὶν ἡ
 ὕλη: 5, 8. 10, 5. 24. 11, 2. 11.
 23, 19. 25, 21. 26, 1. 4. 33, 15
 (κακόν) 20, 4. — 26, 12 sqq.
Κιτιέως (Ζήνωνος) 19, 3 [34, 12
κοσμεῖν: 26, 17 κατὰκ. 38, 2
κοσμοποιία 6, 8. 27, 20
κόσμος: κ. ἐπιθεῖναι 26, 6 —
 ἐξ ἀνομοίων τὸν κ. συγκεῖσθαι
 16, 19 κ. ψυχὴ 30, 15 ὁ κ.
 τοῦ δημιουργοῦ χείρων 33, 20
 — Manich. doct. 6, 14 sqq.
 32, 8. 38, 8 sqq.
κουφίζειν: 14, 24 εἰς 14, 26
Κρόνου 16, 11
κύβον (γῆ) 10, 23
κυκλοφορητική (κίνησις) 11, 13.
κυρίως ὑπειλημμένου 34, 20 [15
*λαβὰς (εἰς τ. αὐτὰς λ. ἐμπεσοῦν-
 ται)* 9, 14 cf. Plat. Phaedr. 236^b
λήματι 37, 9 [(4, 13)
λογίζεσθαι 33, 5 cf. κρίνειν 22, 22
λογική (ἀρετή) 3, 9
λόγος: 3, 4. 4, 4. 8, 6. 8. 13. 15.
 9, 11. 16. 15, 6. 17, 11. 18.
 18, 15. 19, 3. 12. 26, 19. 22.
 29, 24. 36, 2. 5. 9. 14. 37, 16. 21
 τ. παρόντος λ. 38, 17 λ. νε-
 νομισμένων 8, 17 μετὰ λόγου
 (opp. ἀνευ ἀποδείξεως) 9, 7
 τίς ὁ λ. sim. 12, 24. 29, 13.
 31, 4. 39, 13 ἐν ὀργάνῳ λ.
 34, 11 τὸν τῶν ἐναντίων λ.
 9, 20 ὁ λ. ἐθέλει 39, 20
λύρας 26, 2

- λύσις: ζητήσεων πορίσασθαι λ.
4, 8 ἀμαρτιῶν 36, 5
- Μανιχαῖος: 4, 14. 19, 12. 21, 19.
23, 2. 24, 12. 26, 8. 19. 36, 1.
μαραίνεσθαι: 4, 3 [37, 7
μεθιστάναι: πρὸς 8, 15 εἰς 26, 16
μερίζεσθαι εἰς: 3, 19. 8, 9
μέσον: 12, 4 sqq. 13, 21 sqq. —
μέσα καὶ μεταξὺ (cf. Plat. legg.
X 893^e) 27, 13 — ἐν μέσῳ 13,
4. 7
μετά c. gen. quinquies, σὺν no-
vies. μετ' οὐδεμιᾶς ἀποδείξεως
18, 13 cf. 19, 13 (29, 19) ἄνευ
τινὸς ἄ. 9, 6. 12
μεταβάλλεσθαι (εἰς τὰ χεῖρω)
18, 26
μεταβολή: 12, 10. 14 μ. τινα
σχόντων 25, 18 — μ. ἡθῶν 12, 1
cf. ἀλλοίωσις
μετάληψις: 18, 6 πρὸς 34, 20
μετάστασις (εἰς) 16, 2
μετεωρισθῇ (εἰς) 15, 3
μετέωρος: 14, 6. 38, 12 μ. ἐποίη-
σεν 15, 7 μ. γεγονότα 14, 25
μετοίκησιν (ψυχῆς) 7, 4
μετουσίαν 6, 6
μετοχή 18, 4 — μέτοχον 26, 14
μέχρι c. gen. (de tempore) 30, 3.
38, 9 μέχρις ἀπείρου 39, 11
μή: διὰ τί μὴ ἀπώλετο 39, 8
cf. 39, 11 (28, 12)
μηχανᾶσθαι: 7, 24. 34, 17
μίγμα: 25, 5. 26, 9. 27, 24
μίμησις: 34, 14 πρὸς ἀνθρώ-
πον μ. 34, 17
μίξις: 6, 2. 10. 7, 10. 25 (σύμ-
μιξις 27, 21. 29, 1. 15. 24) de
mixtione 13, 6 sqq. (cf. etiam
Ps.-Alexandr. problem. II 67
p. 76, 4 Ideler) 14, 14 sqq.
μόγισ 39, 21 [18, 17
μοῖρα: 20, 9. 30, 11. 13 — τῆς
τοῦ ἀγαθοῦ μ. 20, 13 (cf. Plat.
Phileb. 54^c)
- μυθοποιούς 16, 9
μῦθος: 29, 6. 32, 10. 37, 14. 16
- Νεῖλος 40, 5
νεώτεροι (Stoici) 27, 17
νικόντων τε καὶ νικωμένων 16,
νοήματι (όμοῦ) 18, 21 [20
νόθον (ξυνοῖαν) 39, 22
νόμος: 21, 20 sqq. — 4, 7
νουμηνίαις 30, 3
νοῦς: τοῖς ν. ἔχουσιν 39, 20. —
14, 16 ψυχῆς ἀνωτέρω 33, 9
πρὸς πάντα ποιμήλος 27, 2 i. q.
θεός 10, 4 — philosophorum
placita 34, 21 sqq. — Manich.
docet τὸν χριστὸν εἶναι νοῦν
7, 14. 34, 21 sqq.
νυμφῶν (ψυχῆ) 30, 15
- ὁ artic.: ἐλπὶς τοῦ ὅτι 23, 26
— om. κύβον 10, 23 κόσμος
38, 25 ἡ ἡθικὴ ἀρετὴ καὶ λο-
γικὴ sim. 3, 9. 20, 21. 33, 7.
37, 5
ὁδός: 28, 24 — πρὸς θεόν 7, 28.
οἰκονομούμενοι 34, 1 [20, 20
οἰχέσεται (διαλυθέν) 25, 15
ὀκτάεδρον (ἄηρ) 10, 22
Ὅμηρος (Π. Τ') 16, 17
ὅμοιος: εἰς 18, 3 ἐξ ὁμοίων
γεγονέναι 9, 14 — τὰ ὅ. ἐν
τάξεσιν καὶ ἀκριβείαις διὰ μι-
μήσεων ἀφικνεῖται εἰς τέλος
34, 13 φίλον τῷ ὅ. τὸ ὅ.
39, 3 sq. — ὁμοίως μένει 32, 9
i. q. ὅμως 18, 14 — προσό-
μοιον 6, 16
ὁμόφωνα... διαταττόμενοι 34, 23
ὄν: 9, 18. 25, 16 sq. 35, 19 cf. πᾶς
ὀργάνον (ἐν ὁ. λόγῳ... πρὸς)
34, 11
ὄρεξις: 3, 18. 5, 13. 15, 10. 16, 7.
17, 14 cf. ἐπιθυμία
ὄρον 11, 21
ὅσος: τούτων ὅσοι 4, 5 ἐκείνο
ὅ. 6, 10

- οὐ: εἰ . . . οὐκ 27, 11. 23, 2. 24, 10
 Οὐαλεριανοῦ 4, 20
 οὐδέτερον ἐν οὐ. 13 12
 Οὐρανοῦ 16, 10
 οὐρανός: 20, 1 sqq. — Manich.
 doctr. 6, 12. 27, 23
 οὐσία: 12, 6. 13, 16. 25, 22. 28.
 33, 15. 39, 18 ὄχημα ὥσπερ
 . . . τοῖς συμβεβηκόσιν ἢ οὐ.
 13, 18 sqq.
 ὄχημα: 13, 19 (animae) 30, 22
 ὄψει (διακρίνονται τῇ ὄ.) 30, 17

 πάθος: 3, 10. 17, 14 syn. πά-
 θημα 17, 16. — 35, 23. 36, 12
 — παθητή (καὶ διαιρετή) 28, 5
 — παθητική 27, 8
 παίδευσις: 17, 12. 21, 20 sq.
 23, 11. 15
 Πάπος Manichaeus 4, 17 cf.
 p. XIII 1
 παραγγέλματα . . παχύτερα . .
 ἐπισωρεύοντες 3, 12
 παράδειγμα 32, 14 — τοῦ λόγου
 παραθεῖναι 9, 8 [36, 9
 παραλλάττειν: 14, 1. 25, 26
 παραλογισμοῦ . . εὐπορεῖσθαι 38, 3
 παρέργως (οὐ π.) 32, 1
 παρέργεσθαι: τῆς παρελθούσης
 (ὁδοῦ) 28, 24
 πᾶς: τὸ πᾶν 13, 15. 19, 6. 20, 8
 τὰ π. et τὰ ὄντα π. et sim. 3, 7.
 28, 17. 35, 15. 18 sq. (10, 3)
 — διὰ παντός 7, 6. 12, 13.
 30, 18. 31, 3 διὰ πάσης μίγν.
 5, 23. 7, 9. 28, 5 ὁμοία διὰ π.
 29, 23
 πᾶσχειν: πεπόνθεσαν 30, 6
 ἐπεπ. 16, 24
 πείρας (ἐκ τῆς π. μαθεῖν) 3, 14
 πεπερασμένος: 32, 6 sq.
 περαινουσιν (τὰς δόξας) 8, 24
 πέρας 11, 18
 περιαγωγή 23, 15
 περιεργαστέον (οὐ) 36, 16
 περιουσίας (ἐκ π. λέγεται) 12, 25

 περιφερόμενος (ἐφ' ἑτερα . .
 ἦκει ὁ λόγος π.) 17, 18
 περιφορᾶ (τοῦ παντός) 20, 9
 Πέρσης: Manichaeus 4, 14 Sa-
 pores 4, 21
 πιθανόν 18, 14. 35, 6 πιθα-
 νώτερα 9, 8
 πίστις: 9, 12 sq. τίς ἢ π. 19, 20
 ἔχει π. πρὸς τ. πολλοὺς ἐκ 36, 6
 Πλάτων 5, 4
 πλεκομένη . . τελευτή 11, 23
 ποιεῖν: ποιούσά τε καὶ πάσχου-
 σα 9, 20
 ποιήσις: τῆς . . δημιουργίας 34, 8.
 — 16, 23 τῆς γιγαντομαχίας
 8, 10. 37, 13. 38, 1
 ποιητής: 27, 14. — 37, 21
 ποικίλος: λόγους 9, 10 πρὸς
 πάντα 27, 3 ποικιλωτέραι 19, 17
 ποιότης: 13, 1. 28, 9 (5, 4)
 ποιούμενη (πρὸς τὰ σχήματα)
 28, 15
 πολὺς: δῆμος 3, 13 πλήθους 4, 6
 γῆ, χρυσός 15, 19 παιδεύσεως
 17, 12 ἐλπίς 23, 25 ἀμαθίας
 πονηρευμάτων 29, 17 [36, 12
 ποσόν (τὸ π. οἱ ποιότης) 13, 1
 κατὰ τὸ π. 29, 21
 ποτέ: τίς π. 20, 2. 26, 9. 32, 26.
 34, 9 πῶς π. 25, 8. 26, 7 ὅπως
 π. 12, 2 (30, 13?) πόσον π.
 32, 8
 πού: πάντως π. 15, 9. 18, 7.
 25, 4. 38, 18
 προαίρεσις 36, 18
 προηγούμενον(?) 27, 16
 προθέσεως (τῆς π. καὶ τοῦ βίου)
 23, 25
 προκατειλημμένους 9, 12
 πρόνοια: 29, 20 τοῦ θεοῦ 5, 25.
 37, 5
 πρὸς: ἀπὸ τῆς π. τὴν ὕλην δια-
 κρίσεως 32, 19 cf. ἀμικτον π.
 13, 5. 38, 24 — πρὸς τῷ c. inf.
 33, 2. 39, 2. 16
 προσεκτέον 32, 2

- προσιεμένους τ. (λόγον) 8, 13
 προσκρούσας τι τούτω 4, 21
 προσπελαζούσας 20, 18
 προτάσεις 9, 3
 προϋπαρχούσης (ύλης) 24, 22
 προφητῶν φωνή 9, 4
 προφορὰ τοῦ λόγου 37, 21 cf.
 προφέρονται 37, 15
 προχείρως 39, 16
 πρῶτον μὲν... δὲ καὶ 10, 6 sq.
 — 13, 17
 Πυθαγορείων 10, 14
 πῦρ: 31, 1. 38, 15 sqq. — τὸ
 ἔξω π. Manich. 6, 15. 8, 2.
 38, 7 sqq.
 πυραμίδα (πῦρ) 10, 22

 ῥεῖν ἐπὶ τὴν ὕλην 25, 2

 Σαπώρη 4, 21
 σελήνη: 11, 17. 22, 19. 30, 7 sqq.
 18 sqq. 31, 19. 26 sqq. — Manich.
 doct. 6, 11. 19, 22. 27, 22 sqq.
 29, 2 sqq. 32, 24. — 6, 14. 38, 20.
 — 6, 19 sqq. (20, 16) 29, 26 sqq.
 colitur a Manich. 7, 27. 11, 17
 σημαίνονμενον (ἔτερον) 34, 20
 σιτίζεσθαι λάχανα καὶ πᾶν ὃ τι
 ἀναίσθητον (Manich.) 7, 21
 σοφία: 16, 3 sq. 34, 22 τὴν σ.
 ὕπλον... τ. ἀνθρώποις ὑπὸ τ.
 θεοῦ δεδύσθαι 23, 19
 σοφός: (syn. σπουδαῖος, ἐνάρξε-
 τος) 22, 22. 23, 2. 24, 1 — τὸ
 σ. 25, 11 σοφώτερον 26, 18
 σπέρματος 21, 13
 σπουδαῖος: (v. σοφός) 23, 1. 3.
 6. 11. 15, 15. 17, 16. — 15, 11
 τὸ σ. περί 23, 16
 στασιάζειν 10, 17
 στασιαστικώτερον 4, 6
 στάσις 11, 22
 στοιχεῖον: τὸ ἦ στ. 34, 19. —
 3, 10. — 5, 6. 6, 16. 10, 24
 συγκαταφλέξειν 8, 3
 συλλαμβάνεσθαι (ἐκ): 3, 17

 συμβάλλεσθαι: εἰς 7, 11 πρὸς
 26, 19
 συμβεβηκός: 13, 17. 19. 14, 16.
 25, 23
 συμμεταβάλλεσθαι 6, 3
 συμπαιθεῖν 6, 2
 συμπεριπολοῦντα 20, 8
 συμπλέκεσθαι (ἀθλητάς) 18, 18
 σύν v. μετὰ
 συνάγεσθαι (ἐξ): 19, 6
 συνέδριον καθίσει (Christ.) 24, 4
 συνεχές 30, 19
 συνιστάμενα (περί) 17, 15
 σύντομος: 21, 15. 37, 10
 συσχολάζειν: ἐν τῷ φιλοσοφεῖν
 8, 14
 σφαιροειδοῦς (παντὸς σ. τὸ κάτω
 μέσον) 14, 5
 σφῶν αὐτῶν 8, 24 σφετέρως
 αὐ. 34, 9
 σχῆμα: 5, 5. 28, 9. 15
 σχηματισμοί (σελήνης) 30, 9
 σώμα: 10, 19. 30, 17 sq. —
 13, 8 sqq. 14, 12 sqq. 25, 12 sqq.
 καθ' ἑαυτὸ ἀκίνητον 25, 26.
 33, 13 ταχὺ καὶ ἐπίκνηρον 38, 1
 σωματικός: 28, 2 σύντεθον καὶ
 σ. 24, 15 σωματικωτέρου 36, 23

 τάξις: 11, 16. 27, 10. 31, 26.
 34, 13 κατὰ τ. 31, 26
 τε v. adn. 22, 2
 τελετῶν 8, 7
 τέλος 12, 4 sqq. 34, 14
 τερατεύεσθαι: 22, 4
 τεῦξις 11, 19
 τέχνη: 21, 10. 34, 16 οἱ ἀπὸ
 τῶν τ. 24, 4 — πάση τ. 38, 5
 τεχνητῶν 34, 15
 τεχνιτῶν 33, 21
 τηνικαῦτα ἑάν 8, 25
 τίθεσθαι: 3, 6. 4, 24
 τίς: ὑπό του 33, 19 τῷ ποτε
 26, 9 — ἔν τι 30, 17 τόδε τι
 10, 20 μηδέν τι 28, 8
 Τιτάνων 8, 8

- τοιαύτην . . . ἥτις 27, 5 sq.
 τρόπος: τίνι τ. ἢ πῶς 33, 1
 τρόπον ὃν 36, 4
 τυφλῷ δῆλον 6, 25
 ὕλη: 10, 19 — 11, 2. 28, 8 sq.
 33, 17. 39, 19 sqq. — Platonis
 5, 4 Aristot. 5, 6 — Manich.
 5, 1 sqq. et passim
 ὑπάγειν (παθήματι) 36, 12
 ὑπερβάλλειν: 4, 15. 5, 2. 16, 9.
 18, 9 med. 4, 11 cf. ὑπερ-
 βέβηκεν 32, 10
 ὑπερβολή: 29, 11 εἰς -άς ἐκ-
 πίπτουσα 4, 9
 ὑπεροχή: 18, 21. 27, 11. 29, 18
 ὑποδηλοῦντες 38, 1
 ὑπόθεσις: 8, 18. 9, 19. 11, 25
 ὑποθετικὸν τόπον 3, 10
 ὑποκειμένος: 10, 10. 28, 11 τὸ
 πρῶτον ὅ. (i. ὕλη) 11, 1
 ὑπολείπειν: 13, 5(?). 38, 23. 39, 1
 ὑπονοίας 16, 16
 ὑπόστασις: 24, 20. 33, 3. 38, 15
 ἐν ὅ. γίνεσθαι 10, 3
 ὑποτίθεσθαι: 8, 23. 9, 17. 25, 21.
 35, 15. 17
 ὑψηλῶς 16, 16
 ὑφίστασθαι: 8, 23. 10, 7. 8. 13.
 11, 9 pass. 10, 9. 11, 7 ὑπο-
 στατή 10, 25
 φανῶλος: 6, 3. 9, 19. 15, 11 sq.
 26, 12
 φθείρεσθαι: 10, 18. 25, 7. 39, 2
 εἰς τὸ μὴ ὃν 25, 16 διαφθεί-
 ρειν: 21, 6. 38, 10. 39, 2. 40, 5
 pass. 31, 22 — ἀπολλύναι:
 19, 16 pass. 4, 21. 7, 19. 20,
 14. 19 sq. 21, 1. 25, 13. 37, 23.
 39, 9 sq. ἀναιρεῖν: 37, 10 ἐξ
 23, 23 pass. 21, 15. 23, 18
 φθορά: 11, 14. 24, 20. 24, 22, 18.
 34, 7. 39, 5 plur. 6, 20. 31, 24
 φθοροποιόν 20, 21
 φιλοσοφεῖν: 8, 15. 22 φ. καθ’
 Ἑλληνας 9, 2
 φιλοσοφία: 3, 1. 4, 13
 φιλοτιμία 4, 9
 φοιτήσαντες (εἰς ἀστρονόμων
 θύρας) 30, 6
 φορὰς γενεῶν 31, 24
 Φορωνέως 31, 21
 φυσικώτερον 38, 17
 φύσις: 22, 3. 25, 1. 40, 4 κατὰ
 φ. 14, 10. 15. 19. 25, 3 παρὰ
 φ. 6, 6. 14, 20 sq. (15, 2) 25, 2.
 29, 3
 φυτόν: 11, 21. 22, 11 ἔχει . .
 τὴν φυτικὴν ψυχὴν 25, 27 cf.
 30, 15 — Manich. doct. 6, 17.
 36, 19
 φωτεινός 6, 23
 χαρακτήρ 3, 15
 χαριέστεροι: 8, 5. 19, 7
 χοροῦ (τοῦ θείου χ.) 17, 3. 26, 7
 χρεία (τῆς χ. τοῦ) 23, 10
 Χριστιανῶν (ἡ Χ. φιλοσοφία
 ἀπλῆ καλεῖται) 3, 1 cf. 4, 13.
 8, 22
 χριστός: 7, 14. 34, 18 — 36, 14
 χωρίς 14, 14. 38, 12 c. gen. 31, 23
 ὕλης χ. 38, 15
 ψηφίζεται (ποτέρω) 11, 8
 ψυχαγωγεῖν: 8, 12. 9, 9
 ψυχαγωγίαν 38, 2 εἰς ψ. γέ-
 νοιντο 9, 13
 ψυχή: 13, 13. 14, 16. 25, 12. 27 sq.
 30, 14 τοῦ θρεπτικοῦ καὶ αὐξή-
 τικοῦ μέρους τῆς ψ. ὅντος σω-
 ματικωτέρου 36, 22. 37, 20 cf.
 35, 7 — Manich. doct. 5, 22 sqq.
 6, 2 sqq. 7, 4. 10. — 12, 1. 20, 18.
 31, 7 sqq. 33, 7 sqq.
 ὡς αὐτόν 15, 8
 ὡσαύτως 31, 25 ἀεὶ κατὰ τὰ
 αὐτὰ καὶ ὡ. ἔχει: 20, 4. 37, 5